

••••• OPENBAAR KUNSTBEZIT IN VLAANDEREN 1999-4

zevenendertigste jaargang
oktober/november/december
1999
nr. 4
driemaandelijks tijdschrift
voor inwijding in de beeldende
kunsten onder de auspiciën van
de Vlaamse provincies
en i.s.m. de VRT
Afgiftekantoor: Gent

250,-BF / 15,-NLG

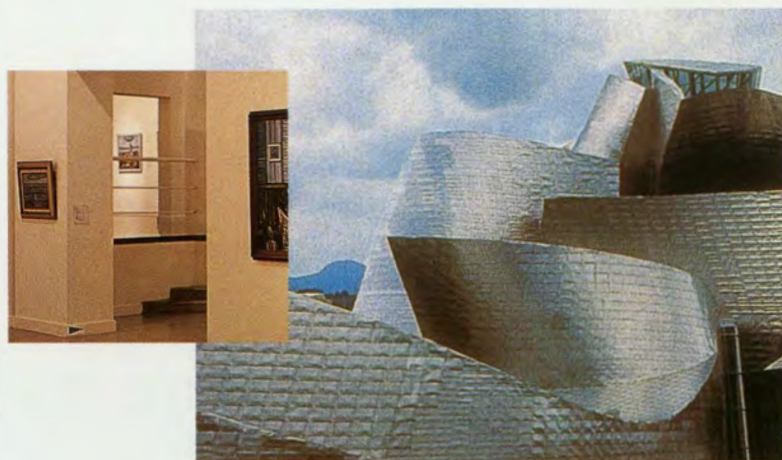
Museum architectuur

Museum architectuur

Museum architectuur

- 3 Post **68**
Rik Sauwen
- 10 De **Culturele** Centra
Johan Van Geluwe
- 11 **Hedendaagse** museumbouw
in Europa
Karina Van Herck
- 16 **Museumarchitectuur** in Vlaanderen
Wouter Davidts
- 36 Ten **huize** van...
Kunstenaarswoningen te **kijk**
Rik Sauwen

Kostprijs van een abonnement

Een abonnement biedt 4 themanummers en 4x OKV-plus, met Museumkaart.
U kunt zich abonneren door storting van 968,-BF of 24 Euro (zonder opbergband) of 1.268,-BF of 31,44 Euro (met opbergband) op rek.nr. 448-000736187 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.
Vanuit Nederland: 56,18-NLG of 25,50 Euro (zonder opbergband) of 76,18-NLG of 34,58 Euro (met opbergband) uitsluitend op gironummer 135.20 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.
Een abonnement kan elk moment ingaan.

Vormgeving

Rob Buytaert
Annie Vandezande

Correctie

Kaat De Kock

Coördinatie en eindredactie

Rudy Vercruyse
Kaat De Kock

Productie

Rudy Vercruyse
Geert Verstaen
Kaat De Kock

Abonnementendienst

Kristien Van Mieghem
03/760.16.40

Druk

Drukkerij Die Keure, Brugge

Pre-press

Grafisch Buro Geert Lefevre

GRAFISCH BURU GEERT LEFEVRE

Copyright OKV

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorgaande toestemming van de uitgever.

ISSN 1373-4873

Post 68

Cultureel Centrum Strombeek-Bever

Bouwjaar: 1968

Architect: Walter Steenhoudt

Foto: Cultureel Centrum Strombeek-Bever

In een deel verstedelijkt gebied aan de rand van Brussel, werd een lineaal en krachtig gebouw opgetrokken met een dominante volumewerking voor toneel en zalen, die op voldoende afstand zijn gehouden, waardoor de voorbouw een eigen schaal krijgt die stedenbouwkundig perfect aansluit op de pleinwerking. De indeling van de binnenruimte laat verschillende activiteiten vervloeien tot een ruimtelijk geheel met elk hun eigen karakter. Door de openheid en de extra ruimten rondom zijn er veel mogelijkheden zonder dat alles strict functioneel wordt opgedeeld. Doordat het cafetaria vrij aan de toegang geplaatst is, bekomt men een ongedwongen geanimeerde atmosfeer die drempelverlagend werkt en uitnodigt tot communicatie en prospectie.

We leven in een land zonder ruimtelijke ordening. Het had nochtans anders gekund. Van voor de Tweede Wereldoorlog was de wet op de stedenbouw gestemd en tijdens de oorlog al in de praktijk gebracht. Gewestplannen en BPA's werden opgemaakt. Maar na de oorlog werd alles naar de prullenmand verwezen. Heel anders ging het er in Nederland aan toe. Daar werden tijdens de bezetting plannen gesmeed om de wederopbouw harmonieus te laten verlopen. De continuïteit werd verzekerd. Niets hiervan in België waar ieder, niet gehinderd door een totaalvisie, gewoon zijn gangen kon gaan. Het terrein lag open voor willekeur, manipulaties, gouden speculaties. In een klimaat waarin de verzuiling hand over hand toenam (de vreselijke kater van de koningskwestie), werd het algemeen belang ondergeschikt aan de privé-belangen, in overeenstemming overigens met onze door en door liberale aard. Gevolg: kwaliteit werd kwantiteit.

Het embleem van Expo '58 Brussel

Van Wederopbouw tot Expo 58: de jaren vijftig

In de wederopbouw die in de jaren vijftig onverdroten wordt verder gezet, krijgen we een herdefiniëring van de kenmerken van de nationale architectuur te zien. Dit is het meest opvallend bij de overheidsgebouwen: deze keer worden er geen pastiches van de glorierijke monumenten uit een ver verleden afgeleverd, wel sobere en vooral degelijke, vereenvoudigingen van zogenaamd streekeigen architectuur: veel natuursteen ten zuiden van Samber en Maas, een sobere baksteenarchitectuur in de rest van het land, met heel weinig varianten. De modernistische excessen werden gemeden (Eysselinck mocht het aan den lijve ondervinden). Dit in een opstoot van provincialistische banaliteit met hier en daar een inspiratieloos pragmatisch modernisme, futloos voortbordurend op vooroorlogse modellen..

Maar de tijden wezen naar verandering. Over musea werd er al anders gedacht: het afzweren van de getto-gedachte en het openbreken van het museum naar de straat.

In Nederland ging de Forum-generatie al een stap verder en verzette zich tegen een teveel aan zakelijkheid en de functionele architectuur.

Scandinavië zou baanbrekend werk verrichten door de moderne architectuur ter discussie te stellen. Dogma's als rechtlijnigheid standaardisatie werden er in twijfel getrokken, ten voordele van een architectuur die rekening hield met de lokale situatie. Ecologie moest nog uitgevonden worden.

Maar op de Brusselse Wereldtentoonstelling waren die ideeën nog niet aan de orde. Expo 58 zou de lof zingen van de atoomenergie als motor van een meer humane wereld. De Heizelvlakte bruipte van ongebreidelde vooruitgangsoptimisme. De bezoekers mochten er al even nippen aan het consumptiemodernisme: kleurentelevisie, atoomenergie, de boom van de plastics, huishoudelijke gadgets en de wondere mogelijkheden van de computer (toen nog poëtisch 'elektronisch brein' geheten). Zo zou de wereld er morgen uitzien.

De Verrassende jaren zestig, achteraf beschouwd de golden sixties

Dan breken de jaren zestig aan. Het zijn jaren vol contrasten en de mooie voorspellingen draaien helemaal anders uit. Het gaat te vlug te goed. Het lijkt alsof aan de "American Way of Life" niet te ontkomen is. Verzet komt er uit de hoek van de Beatniks, de aanhangers van de beatgeneration, de rebellerende Amerikaanse schrijvers die al dat voorgedraaide moois afwijzen. Tegenover de commercie van de gestroomlijnde consumptiemaatschappij plaatsen zij vrijwillige armoede, vrolijke anarchie, onbezorgd individualisme. De bevrijding uit het als dor en saai ervaren Amerikaanse bestaan wordt gezocht in de roes van de drugs, de vrije liefde, de muziek. Hippies geven gestalte aan die wilde dromen. Op naar San Francisco en Woodstock. We zijn allemaal broeders. Make love not war, terwijl de president maar weer eens een verhoging van de oorlogsinspanning in Vietnam aankondigt.

Het decennium was anders in ideologische stugheid begonnen. Atoomwedloop, bouw van de Berlijnse muur, Amerikaanse spionagevluchten boven de USSR. Oost en West graven zich in hun ideologieën in. Het consumerende publiek graaft zich schijnbaar ook in, maar dat is omwille van de televisie die nu overal doordringt.

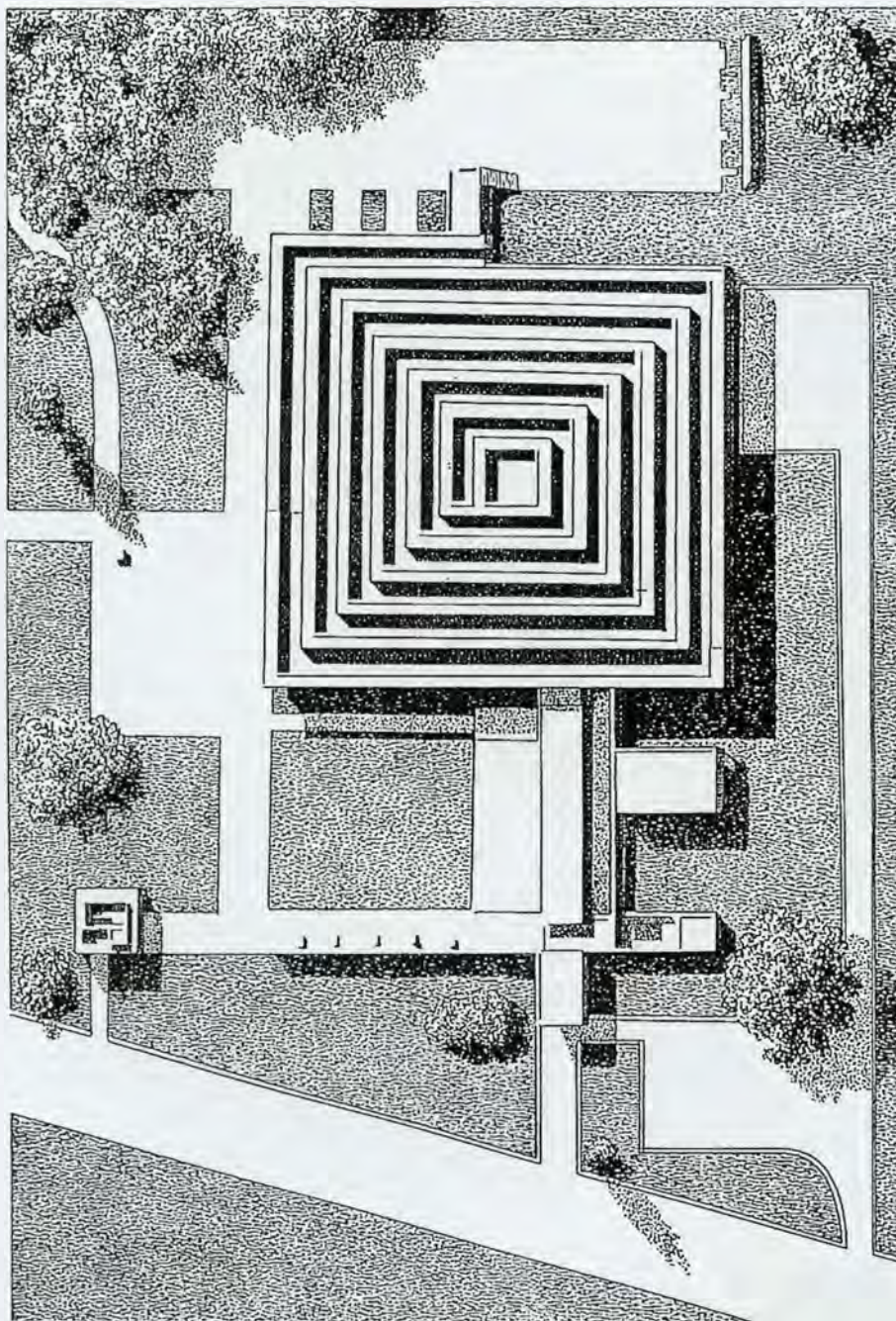
Maar de dwarsdrijvers hebben lak aan ideologieën, aan het keurslijf van de patriarchale maatschappij. Traditie en gezag staan een droom van individuele vrijheid in de weg. In 1964 al komen studenten van Berkeley (USA) in opstand omdat hun verboden wordt acties te voeren tegen de Amerikaanse oorlogvoering in Vietnam.

Bevrijding is aan de orde: "I have a dream..." galmt de machtige stem van een ontroerde Martin Luther King over een jubelende massa marcheerders voor gelijke rechten.

Maar ook bevrijding van lichaam en geest. De terugkeer naar de natuur, terwijl de vervreemding van de natuur door velen nog niet wordt ingezien. Er ontstaat tegelijk een onvoorwaardelijk geloof in het eigen kunnen en een collectief gevoel dat die creativiteit meent te kunnen stimuleren.

Zo kan ook aan de machtsstructuren getornd worden. De grijze brei van consensus wordt afgewezen. Democratie moet opnieuw een frisse invulling krijgen: gelijkwaardige machtsverdeling, inspraak, medezeggenschap, openheid in het beleid. Daarom wordt er afgerekend met het elitaire, egalitarisme als axioma geponeerd. De stellingen worden extreem gesteld: "Verboden te verbieden" zeggen de muurkranten in de Sorbonne.

Het zijn explosieve jaren, dat wel. De anarchie is nooit ver weg. De machtsverhoudingen evolueren: van een "bevelshuishouding" naar een "onderhandelingshuishouding". Voor de machthebbers gaat het allemaal wat te vlug: "You never had it so good" verzekerde de Britse Premier Harold Macmillan.

Musée à croissance illimitée, 1939

Foto: Museum Middelheim, Antwerpen

Het ontwerp van Le Corbusier werd nooit uitgevoerd tot men in Antwerpen op het idee kwam een 'Centrum voor Hedendaagse Kunst' te bouwen naar dat ontwerp.

Een eerste steen werd gelegd met als opschrift "Ter plaatse waar het 'Museum voor Hedendaagse Kunst' werd gebouwd volgens het ontwerp van Le Corbusier en onder de leiding van architect L. Stijnen, werd op 12 september 1970 deze gedenksteen onthuld door Prof. Dr. F. Van Mechelen, minister van Nederlandse cultuur". Het bleef bij deze eerste steen.

Braempaviljoen Middelheimpark Antwerpen

Foto: Museum Middelheim,
Antwerpen

Inwijding 14 juni 1969
Het paviljoen werd genoemd naar architect Renaat Braem. Het is een witgeschilderd baksteengebouw met lichtgebogen wanden met overtollige muurinsnijdingen, storende podia en overdreven detailwerking.

Hierdoor krijgt het geheel een te nadrukkelijke zucht naar decoratie die nadelig werkt tijdens tentoonstellingen.

De perceptie wordt steeds geconfronteerd met storende componenten en té nadrukkelijke toevoegingen en doorbrekingen.

Het protest vormt ook de aanzet van een tegencultuur. Maar stilaan groeit eveneens het besef van de complexiteit der dingen: alles heeft blijkbaar met alles te maken. Het ene optimisme heeft het andere verjaagd, maar niets opgelost.

Het Verslag van de Club van Rome slaat dus in als een bom. Het belang van de ecologie werd veel te lang onderschat. We worden dank zij de televisie (hét informatie-middel van de "global village") met de neus op de feiten gedrukt. De groei is niet onbegrensd: de eerste oliecrisis, de eerste milieurampen, de autoloze zondagen, de besmeurde stranden. Alles kan nu verkeerd lopen. De overconsumptie is een feit. De contestatie krijgt een groene tint. De onttruchterende jaren zeventig komen er aan.

Binnengezicht in het Braempaviljoen

Foto: Museum Middelheim,
Antwerpen

**C.C. 'de Warande'
in Turnhout**

Foto: Stefan Dewickere

Waar gaat de kunst naar toe?

In deze omstandigheden kon het niet uitblijven of Kunst met een grote K van zijn eeuwigheidswaarde zou worden beroofd. Een ernstige aanzet in die richting was al door de opkomst van de popart en van new dada gegeven. Aan het rijtje van elkaar opvolgende internationale stromingen schijnt een einde te komen. Sommigen denken dat ook de kunst er aan gaat. Feit is wel dat de artistieke attitude belangrijker wordt dan één of andere dogmatische stijl, gepropageerd door een handjevol critici die-het-kunnen-weten. Contestatie is aan de orde. Maatschappijkritiek kan aan het fenomeen kunst niet voorbij gaan. Wil het kunstwerk aan het kleinburgerlijke keurslijf ontsnappen, dan moet de verwerpelijke band met het kapitaal verbroken worden. Het kunstwerk moet ophouden verhandelbaar te zijn. Daarom de keuze van vergankelijke materialen, het ontstaan van de "land art" die dan nog aansluit bij het herwonnen natuurgevoel. Zonder zo ver te gaan willen anderen wel de relatie tussen kunstwerk en omgeving sterker beklemtonen, met werken in situ. Wie consequent is, komt tot de vaststelling dat alles kunst is: eten, sport, liefde. Het kunstwerk hoeft zelfs niet meer gemaakt te worden: denken aan kunst is ook al kunst.

**Museum Dhondt-Dhaenens
Deurle**

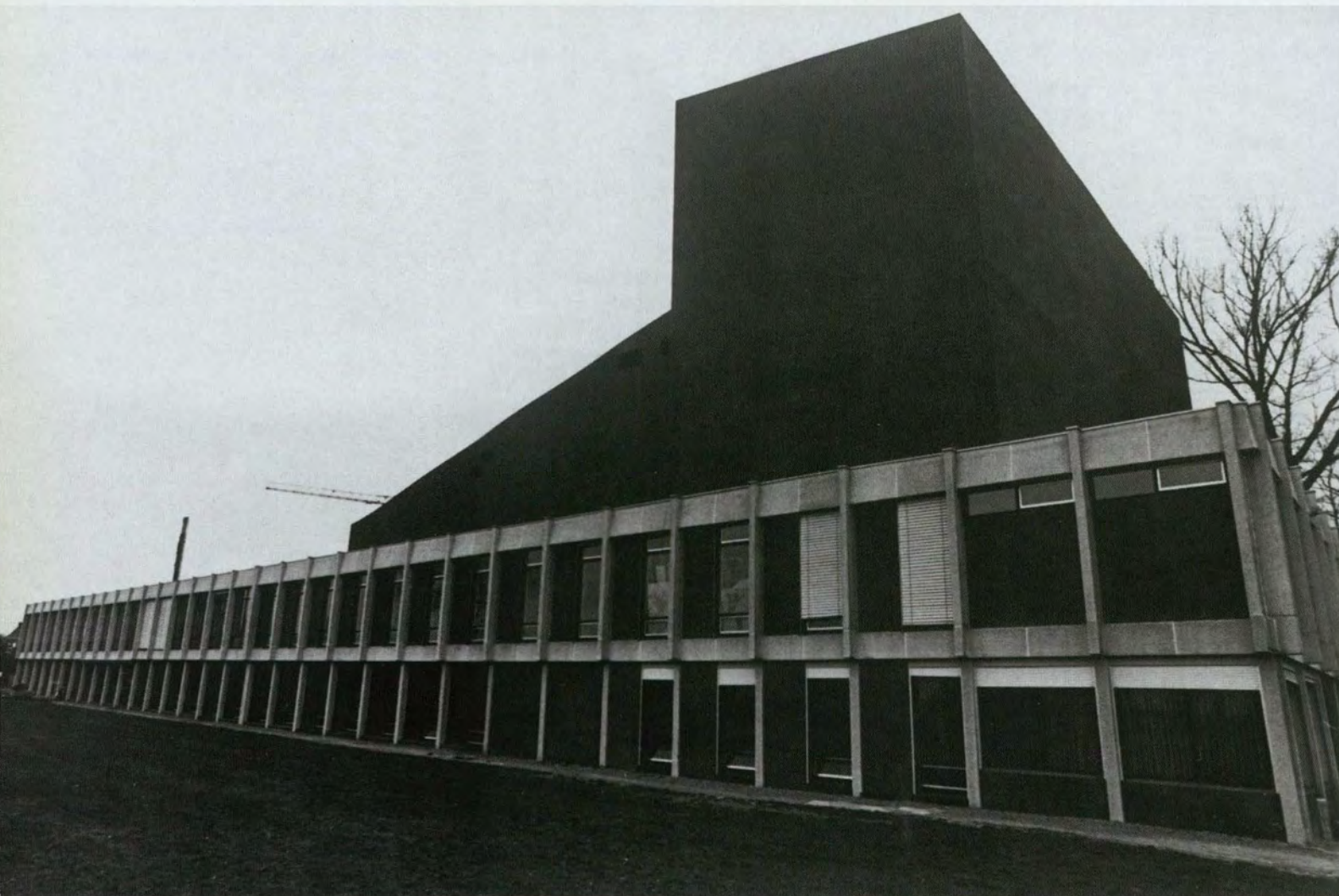
Bouwjaar: 1967

Architect: Eric Van Biervliet - Brugge

*Foto: Museum Dhondt-Dhaenens,
Deurle*

Het museum kwam er door een legoot van de heer en mevrouw Jules Dhondt. Het museum is goed geproportioneerd, eenvoudig en helder, ontworpen voor een vaste collectie, wisseltonstellingen en andere activiteiten. Het wordt probleemloos geïntegreerd in de riante villawijken. Heel bijzonder is het licht. Door een goede afweging van open en gesloten, bovenlicht en geglaasd atrium, krijgt men er intieme, deels diffuse en heldere belevingen, die door kunstenaars en curatoren optimaal benut kan worden voor schitterende tentoonstellingen.

De kunstuiting is niet meer het resultaat van virtuositeit en hard labeur. Het is bewust tot een minimum beperkt: De kunstenaars die te New York de minimal art beoefenden stelden zich extreem op tegen de gangmakende en onduidelijk esthetiek. Hun boodschap kon niet radicaler: eenvoud, de rechte lijn, de witte muur. Over kleur, materiaal, vorm en volumes waren ze even radicaal. Het signaal kwam deze keer dus uit New York, niet uit Parijs. Het drong niet meteen door, maar de Franse hoofdstad was haar hegemonie verloren.

Cultureel Centrum Waregem 'De Schakel'

Bouwjaar 1970-72

Architect: Eugène Vanassche -
Brugge

Foto: Theater Jaarboek voor
Vlaanderen 1976-77

Pal in het centrum van Waregem werd een nieuwbouwproject uitgevoerd waarvan het cultureel centrum een belangrijke schakel vormt. Tussen de markt, het winkelcentrum, de administratieve dienst, het gemeentehuis en de esplanade is het cultureel centrum optimaal bereikbaar en paalt het levens aan een recreatie- en sportgebied.

Het is een geometrisch autonoom gebouw waar alle functies symmetrisch in een dwingend prefabkeurslijf zijn geïntegreerd, in een geritmeerde betononderbouw met daar bovenop een uitgesproken massief koperen toneeloren, die de goede akoestiek in de schouwburg waarborgt.

Deze intieme schouwburg - onlangs mooi gerenoveerd - en een uitstekend uitgeruste bibliotheek zijn de bijzonderste ruimten. Door de dwingende vormgeving van het geheel zou voorbereiding echter een probleem vormen. Door de toegang tot de bibliotheek niet aan de hoofdingang te voorzien, is de communicatie en interactie met het gehele culturele centrum overigens beperkt. De foyer-tentoonstellingsruimte, cafetaria, kunsthuis en algemene informatie zouden samen met de bibliotheekruimte optimaal kunnen benut worden als levendig ontmoetingsplatform.

Moeten er nog musea zijn?

Galerijen staan in een slecht daglicht bij de contestanten. Ze zijn het tastbare bewijs van de verfoeilijke correlatie tussen kunstwerk en geld. Maar wat met de musea?

Zijn ze nog wel nodig? Kan hun rol niet beter overgenomen worden door gedecentraliseerde eenheden die dichter bij het volk zouden staan? Met andere woorden: culturele centra worden de dragers van de levende kunst voor en door het volk. Het eigenlijke museum is in deze gehele discussie eigenlijk ongemoeid gelaten. In tegenstelling tot de vraag die de dadaïsten vlak na de eerste wereldoorlog stelden of de musea moesten in brand gestoken worden, werden ze nu eigenlijk opgegeven als mogelijke cultuurdragers. Men kon denken dat het voor goed was.

Het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel was één van die plekken waar via happenings en oeverloze discussies wel gewerkt werd aan een nieuwe invulling van het culturele aanbod. Als compromis werd in de zaal voor monumentale beeldhouwkunst een mecano-achtige structuur ingebouwd. Hier zou de avant-garde enige jaren in een ongedwongen sfeer (je zat waar je wou, er waren alleen maar trappen) aan de man gebracht worden. Medio de jaren negentig was het klimaat omgeslagen en de structuur afgeleefd. Het ding werd zonder veel omhaal afgebroken en iedereen was tevreden de oude zaal van Victor Horta opnieuw te kunnen bewonderen.

Verbeelding aan de macht of niet, de ingenieurs zaten niet stil. In veel steden bleef de cityvorming onherstelbare schade aanrichten. Grootschalige infrastructuurwerken gingen gepaard met de ontvolking van oude stadswijken. Aanleg van stadsautosnelwegen, metro's: deze kwamen er voor de winstgevende bedrijven en instellingen in de dienstverlenende sfeer die de stad in korte tijd overnamen. Het architectonisch uitzicht van de steden veranderde grondig qua maat, qua schaal. De city zoals ze er uiteindelijk uitzag bevredigde niemand. Er was een kolossale kans gemist om aan kwaliteitsarchitectuur te doen. Meer nog door het absurde werd de waarde van kwaliteitsarchitectuur bewezen. Eveneens bleek, nu het op veel plaatsen te laat was, dat het particuliere voor een moeilijk te omschrijven kwaliteit kon instaan. Small is beautiful, klonk het uit de ecologische hoek.

Ook de musea waren voor de verleiding van de grootschaligheid bezweken.

Toen conservator Alexander van Grevenstein en architect Aldo Rossi gedachten uitwisselden over het nieuw te bouwen Bonnefantenmuseum te Maastricht waren ze het er roerend over eens dat moderne musea er als ziekenhuizen uitzagen waar het kunstwerk dus als één of andere patiënt behandeld diende te worden. Hun museum zou er dus anders uitzien.

Rik Sauwen

Stichting Veranneman Kruishoutem

Bouwjaar: 1973-74

Architect: Christian Vander Plaetse - Bellegem

Foto: Stichting Veranneman, Kruishoutem

Dit internationaal centrum voor hedendaagse beeldende kunst werd gebouwd op een heuvelrug in een landelijk kader. De goed geproportioneerde zeshoekige volumes van donkere baksteen integreren zich perfect in het glooiend landschap. Dit oord van rust en stilte bereikt men na de riante beeldentuin doorgewandeld te hebben.

Binnenin betreedt men de tentoonstellingsruimte en krijgt men ook een schitterend gezicht op de omgeving.

Vanuit dit centrale gedeelte komt men automatisch in de vijf zeshoekige ruimten met internationale bibliotheek, waar regelmatig wisseltentoonstellingen te zien zijn.

Deze intieme cellen met elk zes niet te lange muren, krijgen van bovenaf noorderlicht, zodat de meest uiteenlopende kunstuitingen naast elkaar en in de beste omstandigheden, zonder storende werking, geëxposeerd kunnen worden.

Op de benedenverdieping bevindt zich de galerij Veranneman, waar permanent werken worden tentoongesteld van een zestigtal kunstenaars uit binnen- en buitenland.

De Culturele Centra

Na '68 was er een grote behoefte aan culturele centra. Tot dan had het culturele veld zich tevreden moeten stellen met uitgeleefde parochiezalen en gore achterzalen van cafés van partijgebonden organisaties.

Met de beslissing van het Ministerie van Cultuur om culturele centra op te richten, werd een dubbel doel bereikt. Het pluralisme werd aangemoedigd, zodat iedereen gebruik kon maken van de culturele centra zonder hierbij een etiket opgekleefd te krijgen van een politieke of confessionele groep. Tevens kon het culturele werk zich nu ten volle ontplooien in goed uitgeruste gebouwen met voldoende accommodatie, zodat nieuwe kunstvormen mogelijk werden en bibliotheken al dan niet geïntegreerd konden worden.

Hoewel de eerste culturele centra teveel naar Franse voorbeelden werden gebouwd - de zogenaamde 'Maisons de la Culture' onder minister André Malraux: statisch, pronkerig - heeft men toch voldoende naar het noorden gekeken.

Daar waren namelijk heel wat interessante ontwikkelingen aan de gang, zowel op architecturaal als op landschappelijk, sociaal en cultureel gebied: Alvar Aalto was actief in Finland, Sverre Fehn in Noorwegen, Frieis en Moltke e.a. in Denemarken.

De meeste culturele centra die toen gebouwd werden, waren te monofunctioneel en bijgevolg beperkend wat de nevenactiviteiten betreft. Het is namelijk niet door grotere ruimte - en niet louter functionele gebieden - mee te integreren, dat men de meerwaarde krijgt die noodzakelijk is om cultuur en andere activiteiten elkaar te laten stimuleren en beïnvloeden op zowel sociaal als creatief gebied.

Het cultureel centrum is er in de eerste plaats voor de plaatselijke bewoners én die van de regio. Hierom dienen eigen initiatieven van verenigingen, samenwerkingsverbanden e.d. voorrang te krijgen.

Culturele centra zijn ontmoetingsplaatsen waar men zuurstof opdoet en verrijkend kennis kan maken met de vele facetten van cultuur: zowel low- als highcultuur. Hierin lijken ze op de vroegere cafés waar alle klassen elkaar ontmoetten en waar zang, muziek, woord en gebaar voor ontspanning zorgden. Het epicentrum van een goed café is dan ook het cafetaria met een tijdschriften-dagbladentafel en een programmabord én met vlakbij de bibliotheek, het theater en een evenementenzaal, expositieruimten e.d.

Johan Van Geluwe

Nieuwpoort en het verdwenen Cultureel Centrum.

Foto: Brandweer Nieuwpoort

Sinds jaar en dag functioneerde de polyvalente zaal boven de Vismijn van Nieuwpoort als een soort cultureel centrum avant la lettre. Boekenbeurzen en handelsbeurzen vonden er plaats. Kleinkunstenaars traden er op. Tentoonstellingen werden er gehouden, evenals de Frans-Vlaamse Veertiendaagse. Maar de infrastructuur was voor verbetering vatbaar. Toen begin de jaren zeventig zowat overal culturele centra werden gebouwd, kwam Nieuwpoort hiervoor eveneens in aanmerking. Dan gebeurde iets vreemds. In plaats van een locatie dicht bij de stad, werd voor de meest onwaarschijnlijke ligging gekozen: aan de havengeul, dat wel, maar te Nieuwpoort-Bad, op enkele honderden meter van de bebouwde kom. In zuivere culturele centra-stijl opgetrokken kon het stoer ogende gebouw wedijveren met de restanten van de Atlantikwal. Blijkbaar was de gemeente met deze ligging op een kale duin,

op drie kilometer van het stadscentrum niet opgezet. Van oplevering kon er geen sprake zijn. Het gebouw heeft er een aantal jaren werkeloos gestaan. Eén enkele keer heeft het zijn deuren geopend, voor een oefening van de plaatselijke brandweer. Dan werd het afgebroken. In enkel jaren tijds veranderde het gebied totaal van uitzicht. De duin verdween onder tientallen appartementsgebouwen. De zaal boven de Vismijn bewijst onverminderd uitstekende diensten.

Hedendaagse museumbouw in Europa: tussen **contemplatie** en **attractie**

Vanaf het einde van de jaren zeventig is er in West-Europa, Noord-Amerika en Japan sprake van een ware museumhousse¹. Tal van nieuwe musea ontworpen door de meest gerenommeerde architecten openden de laatste jaren hun deuren, bestaande musea werden ingrijpend uitgebreid, steden als Rotterdam, Frankfurt, Berlijn en Londen investeerden zelfs in de ontwikkeling van 'museumwijken', stedenbouwkundige gehelen die nagenoeg uitsluitend in het teken staan van kunst en cultuur. Deze grote belangstelling voor het Westerse museum, dat volgens auteurs als Deyan Sudjic de maatschappelijke functie van 'hedendaagse kathedraal' op zich heeft genomen², gaat gepaard met een aantal opmerkelijke verschuivingen in de relaties tussen museaal concept, collectie en museumarchitectuur. Waar het museum traditioneel de kunst als bestaansvoorwaarde had, zijn voor de recente museumgebouwen extra-museale factoren steeds belangrijker geworden. Sociale, culturele, economische en stedenbouwkundige opvattingen hebben de museumarchitectuur sterk beïnvloed. Het hedendaags museum krijgt dan ook vorm vanuit een spanningsveld van uiteenlopende en vaak tegenstrijdige factoren. Toch tekenen zich een aantal duidelijke tendensen af.

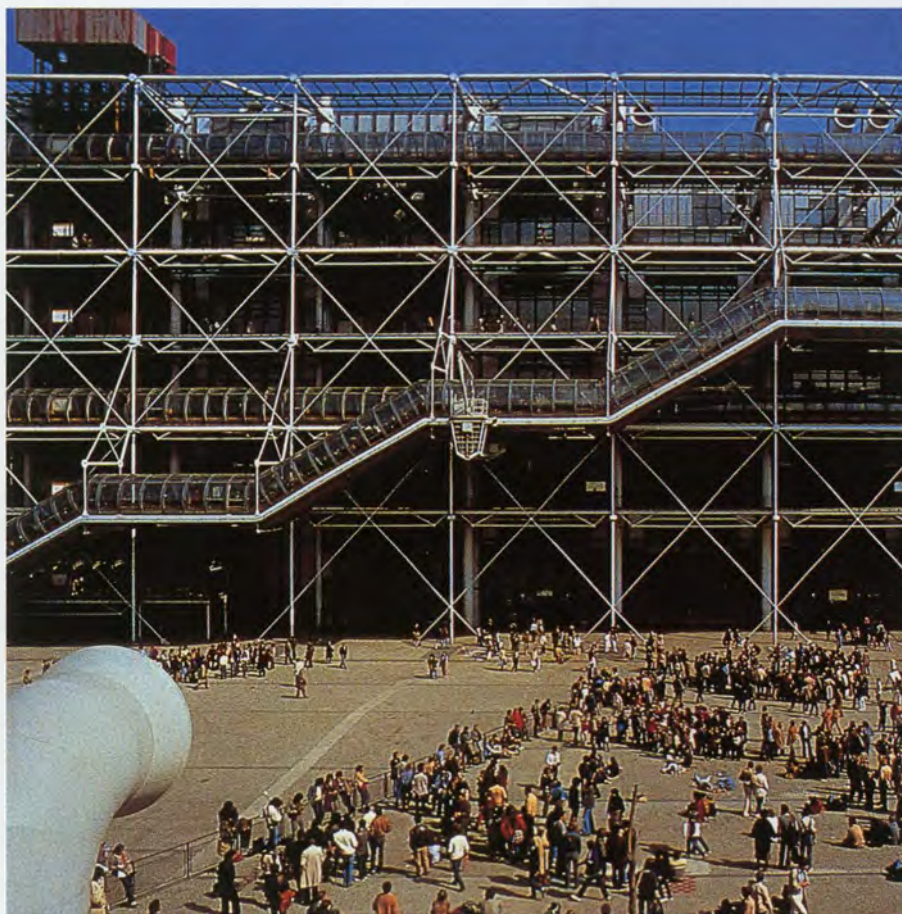
Het museum als **attractiepool**

Het Centre Pompidou (R. Piano en R. Rogers 1971-1978) wordt algemeen beschouwd als startpunt van een radicale transformatie van het traditionele museumconcept.³ Het museum als attractiepool verdringt hier de contemplatieve kunstbeschuiving. Als 'cultureel centrum' schrijft het Centre Pompidou zich in in een cultuur van consumptie, entertainment, communicatie en democratisering. Tal van nevenprogramma's - een muziekinstituut, workshopruimtes, tijdelijke tentoonstellingsruimtes, bibliotheek, boekwinkels, restaurants en cafetaria's - maken van deze 'container' van activiteiten een magneet van het sociaal leven in de stad. De nieuwe functie die het Centre Pompidou zich aanmeet, vertaalt zich ook in zijn

architectuur. De fel gekleurde leidingen, de verluchtingskokers, de trappen en roltrappen benadrukken de dynamiek van deze cultuurmachine die grote bezoekersstromen gulzig opsloort. Flexibele, niet-hiërarchisch geordende tentoonstellingszalen, transparante gevels, gigantische publieke ruimtes, een centraal atrium dat zich uitstrekt over vijf verdiepingen en de tentoonstellingszalen nagenoeg secundair maakt, ontdoen het museum van haar elitair karakter.⁴

**Centre Pompidou Parijs
(Renzo Piano en Richard
Rogers, 1971-1978)**

Foto: Wide world photo, inc

Een **stedenbouwkundig** element en **instrument** van **citymarketing**

In het Centre Pompidou liggen niet langer de collecties aan de basis van het architecturaal concept - de tentoonstellingszalen werden trouwens ongeschikt bevonden voor hun functie en in de loop van de jaren tachtig opnieuw ingericht - maar wordt gestalte gegeven aan een vernieuwend museumconcept dat de nevenprogramma's in het hart plaatst van de museale activiteit. Eenzelfde radicaliteit werd nog zelden geëvenaard, maar de idee van het museum als culturele machine en attractiepool maakt nog steeds opgang en ligt aan de basis van een verregaande diversifiëring van de museumtypologie. Er is immers geen eenduidige oplossing om de traditionele museale functie, waar de nadruk ligt op het intieme karakter van de ontmoeting, te combineren met grote thematentoonstellingen en commerciële randactiviteiten die - in een tijd bepaald door het dictaat van de vrije markt waar 'kijkcijfers' doorslaggevend zijn - niet meer weg te denken zijn uit het museum.⁵

In de jaren tachtig en negentig wordt het museum steeds vaker ingezet op grote schaal. Als stedenbouwkundige mirakeloplossing zorgt het museum voor een sociale revitalisatie van verpauperde en achtergestelde stadswijken. Hierbij dient men zich echter de vraag te stellen of deze ingreep ook heilzaam is voor de plaatselijke bevolking. Deze opwaardering van stadsdelen heeft natuurlijk een stijging van vastgoed- en huurprijzen tot gevolg zodat een kansarme bevolking zich genoodzaakt zal voelen te verhuizen. Ook wordt het museum als culturele troef ingezet voor de profilering van steden op Europese en wereldschaal. Globaliseringsprocessen plaatsen steden in hun strijd om investeringen rechtstreeks met elkaar in concurrentie. Een stevig cultureel imago is dan ook een belangrijk visitekaartje. Beide tendensen hadden reeds hun aanzet in het Centre Pompidou dat Parijs in zijn wedijver met New York terug op de culturele wereldkaart plaatste en *Les Halles* omtoverde tot middelpunt van Parijs, maar bereiken een voorlopig hoogtepunt met het Guggenheimmuseum in Bilbao (1993-1997).

**Neue Staatsgalerie Stuttgart
(James Stirling en Michael
Willford, 1984)**

Foto: Tom Jacobi/Stern

**Guggenheimmuseum Bilbao
(Frank O. Gehry, 1993-1997)**

Foto: AD.OB Design

Dit museum van Frank O. Gehry functioneert als een intermediair, een bemiddelend stedenbouwkundig element. De trappen en hellingen die het gebouw omringen betrekken de verpauperde industriële zone langs de rivier op de stad, wat de geplande stedelijke vernieuwing ervan op gang trekt. Het meest bekend is het Guggenheimmuseum echter omwille van zijn spectaculaire en fotogenieke architectuur. Het museum wordt het uithangbord van de stad en geeft een enorme impuls aan de plaatselijke toeristische industrie. Bilbao ruilt zijn industriële imago in en wordt een geduchte concurrent van cultuursteden als Barcelona en Madrid. De museumarchitectuur verkrijgt hierbij een eigen expressie, een autonome functie die zich loskoppelt van een intern programma. Wetende dat het museum nauwelijks over een collectie beschikt noch een welomschreven museaal concept voor ogen heeft, wordt de eigenlijke museale activiteit wel zeer efemeer onder druk van economische en culturele belangen.⁶

De stedenbouwkundige rol van het museum als een 'brug' tussen stadsdelen en als trekker van stadsrevitalisatie kan onderkend worden als één van de belangrijkste grondslagen van recente museumontwerpen⁷. Zo is het Groningermuseum geconcipeerd als toegangspoort tot het stadscentrum, vormt het Bonnefantenmuseum in Maastricht een intermediair tussen binnenstad en buitenwijken, speelt in de *Neue Staatsgalerie* een exuberant vormgegeven voetgangersroute de hoofdrol en blaast het Museum voor Hedendaagse kunst in Barcelona de omliggende wijk nieuw leven in. Steden als Rotterdam met zijn Museumpark en Frankfurt met zijn Museumsufer investeren zelfs in 'museumwijken' die als coherente stedenbouwkundige gehelen het imago van havenstad of zakenstad wat bijsturen.⁸

Een plaats van confrontatie

links

Beyeler Stichting te Riehen nabij Basel (Renzo Piano, 1996-1997)

Foto: Christian Richter

Waar in bovengenoemde projecten voornamelijk extra-museale factoren hun stempel drukken op de museumarchitectuur zijn er de afgelopen jaren ook tal van bescheidener musea gerealiseerd die de eigenlijke museale activiteit van verzamelen en tentoonstellen op het voorplan brengen. Het gaat hier in hoofdzaak om kleinschalige introverte gebouwen op maat gesneden van een vaste collectie, zoals de Goetz-collectie te München (Herzog & de Meuron), de Beyeler Stichting te Riehen (R. Piano) of het Kirchnermuseum te Davos (Annette Gignon en Mike Guyer). Stuk voor stuk gaat het hier om gebouwen waarin de architectuur niet enkel ruimte schept voor de kunst, maar ook duidelijk een eigen taal ontwikkelt. In dit opzicht verdient het *Kunsthaus* van Peter Zumthor in Bregenz (1994-1996) bijzondere aandacht. Hoewel het hier om een *kunsthof* gaat - en er in tegenstelling tot net genoemde voorbeelden geen eenduidige relatie kan gelegd worden tussen museumarchitectuur en collectie - opteert Zumthor niet voor neutrale tentoonstellingsruimten, maar voor een architectuur die zeer sterk aanwezig is. Een intense confrontatie tussen kunst en architectuur komt zo, telkens opnieuw, tot stand. In het *Kunsthaus* wordt niet enkel de confrontatie tussen kunst en architectuur geïntensifieerd, maar ook die tussen toeschouwer en

Kunsthaus Bregenz (Peter Zumthor 1994-1997)

Foto: Gruppe S.F.&H.

kunst. De tentoonstellingsruimten die vorm krijgen als gesloten volumes en zich bovendien in een apart blok bevinden - een tweede blok dat er haaks op staat biedt plaats aan bar, winkels en kantoren - isoleren de museale ervaring. De toeschouwer verkeert hier in opperste concentratie zonder de verstrooiing van zichten op de buitenwereld of van nevenactiviteiten.

Tegelijk schrijft het *Kunsthaus* zich ook in in de stedelijke context: het blok met tentoonstellingszalen past zich in in de negentiende-eeuwse stadsontwikkeling langs de oever van het meer, terwijl het andere blok aansluit bij de kleinere schaal van het oude stadsgedeelte. Ook hier treedt het museum op als een stedenbouwkundig element dat medieert tussen twee van elkaar geïsoleerde stadsdelen.⁹

links

Kunsthaus Bregenz (Peter Zumthor 1994-1997)

Foto: Michel Canonica

Museaal Vlaanderen?

Waar de hier aangehaalde tendensen het hedendaags museum in beeld brengen als één van de meest boeiende en complexe gebouwtypes van het moment, dat in de ons omringende landen op massale belangstelling kan rekenen, kan men alleen maar vaststellen dat er in Vlaanderen nauwelijks aandacht voor bestaat. Zo zijn de musea voor hedendaagse kunst gehuisvest in vaak zeer twijfelachtige verbouwingen van onder meer een silo (MUKHA), een warenhuis (PMMK) en een casino (SMAK). Van de ontwikkelingen die zich op internationaal niveau afspelen wordt nagenoeg enkel op de groeiende publieksfunctie van het museum ingehaakt. Zo omschrijft het museum-decreet van 1996 de 'dynamische publiekswerking' als belangrijke basisfunctie van elk museum. De vraag hoe men de kwaliteit van de publiekswerking van musea kan verbeteren, wordt van overheidswege dan ook aan een serieus onderzoek onderworpen¹⁰, het eigenlijke museum- en architectuurbeleid blijft voorlopig buiten schot.

Karina Van Herck

¹ Voor een overzicht van de recente museumhuise zie onder meer: DONZEL, Catherine, *Nouveaux Musées*, (L'Art d'Habiter), Telleri, Parijs, 1998. MACK, Gerhard, *Art Museums into the 21st Century*, Birkhäuser, Basel/Berlijn/Boston, 1999. NEWHOUSE, Victoria, *Towards a New Museum*, Monacelli, New York, 1998.

² DEYAN, Sudjic, "The Museum as Landmark", in: DEYAN, Sudjic, *The 100 Miles City*, Harcourt Brace, New York & London, 1992, pp. 125-141.

³ Zie bijvoorbeeld: DOUGLAS, Davis, *The Museum Transformed. - Design and Culture in the Post-Pompidou Age*, Abbeville, New York, 1990.

⁴ Voor een uitputtende beschrijving van het Centre Pompidou zie: SILVER, Nathan, *The making of Beaubourg. - A building biography of the Centre Pompidou*, MIT, Cambridge (Mass.), Parijs, 1994.

⁵ Zie ook A. Drexler o.c. STEPHENS, Suzanne (ed.), *Building the new Museum*, Architectural League, New York, 1987.

⁶ Zie WORTMANN, A., "Visie op museum. Mendini, Rossi en de aanhoudende museumgroei", in *Archis*, nr. 6, 1991, pp. 34-40 en VAN BRUGGEN, Coosje, *Frank O. Gehry: Guggenheim Museum Bilbao*, Harry N. Abrams, New York, 1998.

⁷ Zie BOUDEWIJNS, G., "De stedelijke rol van de nieuwe generatie museumgebouwen", in: *Plan*, nr. 9-10, 1988, pp. 15-20.

⁸ Voor een uitgebreide studie van het Museumpark en de Museumsufer zie: VAN AALST, Irina, *Cultuur in de stad. - Over de rol van culturele voorzieningen in de ontwikkeling van stadscentra*, Jan van Arkel, Utrecht, 1997.

⁹ Voor een beschrijving van het *Kunsthaus* en een interview met Peter Zumthor zie: MACK, Gerhard, *Art Museums into the 21st Century*, Birkhäuser, Basel/Berlijn/Boston, 1999, pp 13-14 en pp. 99-107.

¹⁰ Zie ADRIAENSSENS, I., CAPENBERGHS, J., DE RYNCK, P., *Musea en Publiekswerking. - Zeven buitenlandse cases als inspiratiebron & Een museumkaart als instrument*, (Cultuurstudies; 5), Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, 1998.

Museum architectuur in Vlaanderen

Een motto van Motherwell: 'Het leven heeft de kunst niet nodig, maar wat een armzalig leven zonder de kunst'. Parafraaserend zou men kunnen zeggen: het museum heeft de architectuur niet nodig, maar wat een armzalig museum zonder architectuur.

Geert Bekaert.¹

Over **architectuur** en de **ideologie** van de verbouwing

Wie wil spreken over museumarchitectuur in Vlaanderen, belandt als snel in een lastig parket. België, laat staan Vlaanderen, heeft immers geen traditie op het vlak van het bouwen van musea. De stelling dat het museum aan het einde van de 20ste eeuw onmiskenbaar één van de belangrijkste opdrachten voor de architectuur is,² gaat voor ons land niet op. Geen enkele Belgische stad prijkt op de internationale lijst van steden die kunnen praten op een belangwekkend museumgebouw, al dan niet van bekende 'museum'architecten als Renzo Piano, Richard Meier, Frank Gehry, Kisho Kurokawa of Hans Hollein. Waar buurlanden als Frankrijk, Nederland en Duitsland zelfs koplopers zijn geweest in de ontwikkeling van wat men onderhand gemeenzaam de *museumboom* noemt, is België met lege handen achtergebleven. Meer nog, België telt gewoonweg weinig of geen architecturaal interessante musea. Het wekt bovendien niet enkel verwondering dat internationale architecten nooit de kans hebben gekregen om een museum uit te voeren, zelfs de belangrijkste architecten uit eigen land hebben in onze regionen weinig of geen musea gebouwd. Als er zich één groot gebrek aftekent in de opdrachtenportefeuille van de architectuurproductie in België, is het wel aan musea.

Na 1945 telt België alles te samen vijf vernoemenswaardige nieuwe musea op het vlak van de architectuur: het Gallo-Romeins Museum te Buzenol (Constantin Brodzki, 1960), het Museum van Deinze en de Leiestreek te Deinze, het Museum te Mariemont (Roger Bastin, 1967), het Museum voor Moderne Kunst van Brussel (Roger Bastin, 1984), het Gallo-Romeins Museum, Tongeren (Alfredo De Gregorio en Michel Jaspers, 1994)³, en het recentelijk opgeleverde Raveelmuseum te Machelen aan de Leie (Stéphane Beel, 1999).

Het wekt toch verwondering dat er in de periode na de oplevering van het spraakmakende Centre Pompidou te Parijs in 1978, er tot op heden in België welgeteld slechts drie nieuwe musea zijn gerealiseerd. Terwijl belangrijke steden in het buitenland volop de kwaliteit van een belangwekkende architectuur voor nieuwe musea erkennen en tot eigen eer en glorie talloze nieuwe musea bouwen, steekt men in onze hoofdstad een volledig museum onder de grond. Men realiseert daarmee geen groot, opzichtig museum op een representatieve plek in de stad, de Kunstberg, maar een onzichtbaar, donker en labyrinthisch gebouw in de heuvelflank.

Raveel Museum
Stéphane Beel
Foto: Wouter Davids

P
M
M
K

Art Cafe
Bistra

1800-1500
18 16 3598 - 13 02 2000

PMMK: Gevel

Foto: Wouter Davidts

MUHKA: Gevel

Foto: Syb'1 S.-Pictures

S.M.A.K.: Gevel

Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

Dat de architectuur een belangrijke partner kan zijn voor het museum, lijkt men in België tot op heden nauwelijks erkend te hebben. Dat de architectuur van veel recent gebouwde musea niet noodzakelijk goed, maar bovenal spectaculair is, behoeft geen twijfel. Maar dat men in België stevast heeft geweigerd te onderkennen dat beide – museum en architectuur, zonder daarbij te leiden tot een problematisch begrip als ‘museumarchitectuur’ – best belang bij elkaar kunnen hebben, is een pijnlijke zaak, zowel voor de architectuurdiscipline als voor het museum. Voor de belangrijkste nieuwe musea in ons land, besloot men geen nieuwe gebouwen op te richten, maar bestaande panden te verbouwen, met name voor het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst te Oostende, het PMMK (F. Sohier en I. Morel, 1982 & 1990), het Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen, het MUHKA (Michel Grandsard, 1987 & 1993) en het Stedelijk Museum voor Actuele Kunst te Gent, het S.M.A.K. (Koen Van Nieuwenhuyse, 1999).

Maar de vraag is waar men nu precies rouwig om moet zijn. Dat België geen internationale iconen van de museumarchitectuur bezit? Dat er gewoonweg weinig of geen architecturaal interessante nieuwe musea in België te vinden zijn? Dat belangrijke Belgische architecten nooit de kans hebben gekregen om het prestigieuze programma van een museum vorm te geven?

Of stelt de vraag zich anders? Is het wel interessant om iconen van museumarchitectuur te hebben? Want het museum mag dan één van de meest prestigieuze opdrachten voor de architectuur zijn, is het museum wel zo gebaat bij de recente golf van ‘museum’architectuur?

Er bestaat wellicht geen meer omvattend begrip als het museum.⁴ Er bestaan duizend en één soorten, duizend en één vormen van musea. Een museum voor actuele kunst valt bijvoorbeeld niet te vergelijken met een museum voor speelgoedtreinen. Musea bewaren en tonen immers zowat alles wat er te bewaren valt. Er zijn musea voor postzegels, bieren, archeologische vondsten, schepen, hoeden, beelden en schilderijen. Met al deze soorten musea stemmen al evenveel vormen overeen. Er worden niet alleen schepen in een museum bijeen gebracht, er bestaan tevens musea in de vorm van schepen, molens, paleizen, kerken, burgerhuizen, sportpaleizen, loods. En van die musea die in de vorm van 'musea' gebouwd zijn, bestaan er al even veel verschillende soorten. Dus spreken over iets als 'museumarchitectuur', is dan ook een onbegonnen zaak, als men niet eerst uitklaart waarover men het precies wil hebben. Men kan immers proberen verbanden te leggen tussen de renovatie van een voormalige kunstenaarswoning tot een monografisch museum en de restauratie van een oude loods voor een collectie oldtimers, in beide gevallen wordt de architectuur op een totaal andere wijze ingezet.

Elk museum toont, bewaart en bestudeert daarentegen zaken die het 'bijzonder' of 'speciaal' genoeg acht om apart te houden, of het nu om objecten, landschappen, stadsgezichten, gebeurtenissen of natuurfenomenen gaat. En omdat het museum wil markeren dat het een plek is waar 'belangrijke' zaken getoond worden, moet er een onderscheid gemaakt worden tussen het alledaagse dat zich buiten, en het bijzondere dat zich binnen bevindt. Bij dit ritueel van 'verbijzondering' speelt de architectuur een belangrijke rol. De architectuur materialiseert en betekent de grens tussen het belangrijke binnen, en het triviale buiten. Daarom wordt de typologie van het museum als geheime schatkamer nog steeds gehanteerd⁵, ook al worden er stoelen, prehistorische grottekeningen of wonderen van de techniek getoond – zoals bijvoorbeeld in het Vitra Design Museum te Weil Am Rhein (Frank Gehry, 1989), Museum Niaux (Massimiliano Fuksas, 1993) of Science & Technology Center te Amsterdam (Renzo Piano, 1997). Hoewel de architectuur van al deze musea tracht te vertellen dat er zich binnenin belangwekkende dingen bevinden, blijft het niettemin een hachelijke onderneming om over de architectuur van een instituut met zoveel gezichten als het museum een samenhangend discours op te hangen.

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Tervuren

Foto: Wouter Davidts

Het betoog over museumarchitectuur laait steeds het hoogste op als het gaat over musea voor beeldende kunst, en vooral musea voor hedendaagse kunst. Want zoals Joseph Montaner terecht stelt, zijn het steeds realisaties van musea voor hedendaagse kunst die gepaard gaan met de grootste passie, opwinding en ontsteltenis.⁶ Elke oplevering van een nieuw museum voor hedendaagse kunst kan rekenen op een brede belangstelling. Want meer dan bij andere soorten musea wordt daar de architectuur voortdurend ter discussie gesteld. Sinds het einde van de 19de eeuw vormt het museum voor de eigentijdse kunst van alle soorten musea dan ook de grootste uitdaging voor de architectuurdiscipline. Wanneer Schinkel in 1823 zelfbewust de architectuur op de voorgrond plaatst in zijn ontwerp voor het Altes Museum te Berlijn, geeft hij de start voor een reeds twee eeuwen aanslepende discussie tussen het kamp van de architectuur en dat van de kunst.⁷ In de architectuur van het Altes Museum laat Schinkel voor het eerst verstaan dat de hoofdtak van het museum veranderd is, dat het museum niet langer een plek is waar de kunst kan bestudeerd worden, maar een tempel die kostbaarheden uit het verleden toont.⁸ Dat Schinkel trouwens tegelijkertijd een stedenbouwkundig plan voor het terrein aan de Lustgarten bedacht, maakt de logica van zijn plan bijna dubbel zo visionair. Tal van musea voor beeldende kunst vandaag zijn imposante tempels, met een indrukwekkende architectuur, gelegen op belangrijke plaatsen in de stad. Waar Schinkel als een van de eerste besliste om als architect een persoonlijke stempel te drukken op de architectuur van het museum, is het net datgene wat men vandaag vraagt aan architecten wanneer zij een nieuw museum moeten ontwerpen. Na het succes van Centre Pompidou heeft men begrepen dat het museum als instituut inderdaad gebaat is bij een spraakmakende en flitsende architectuur.

Sinds het besef dat ook cultuur ten gelde kan gemaakt worden, worden musea gebouwd om redenen die vaak nog weinig met kunst te maken hebben. Hetgeen men van de architectuur van een museum op de eerste plaats verlangt, is dat het een baken en een signatuur, een plek en een identiteit materialiseert.⁹ Dit leidt vaak tot oeverloze discussies waarin kunstenaars het architectengild de huid volschelden, als zouden deze meer begaan zijn met het eigen prestige, dan met een architectuur die zich ten dienste stelt van de kunst. Weinig recente musea kunnen immers rekenen op erkenning vanwege kunstenaars. Iconen van de museumarchitectuur als het MACBA te Barcelona (Richard Meier, 1995), of het Groninger Museum (Alessandro Mendini, Michele de Lucchi, Philippe Starck & Coop Himmelblau, 1994) die in ongeveer iedere publicatie over het onderwerp verschijnen, worden door hedendaagse kunstenaars doorgaans verguisd. Net om deze reden is het museum voor beeldende kunst – voor zowel moderne als hedendaagse kunst – vanuit architecturaal oogpunt veruit het meest interessante.

Het behoeft geen twijfel dat architectuur bij de bouw van nieuwe musea vaak meer bezig is met het creëren van haar eigen imago dan met een gedegen omgang met hedendaagse kunst. Veel recente museumarchitectuur is daarom ook gewoonweg oninteressant. Architecturale hoogstandjes als een duizelingwekkende inkomhal, een reusachtige luifel of een indrukwekkende belvedere zijn vaak veel te modieus om lang te boeien, en dragen zelden bij tot het creëren van interessante ruimtes voor de kunst. Integendeel, veel musea lijden aan een schizofrene architectuur, die zich manifesteert op de huid van musea.¹⁰ Afgezien van de spraakmakende buitenschil, zijn musea als vlieghavens: binnenin zien ze er allemaal hetzelfde uit.

Op architecturaal vlak wordt de meeste inspanning geleverd voor die plekken die het museum in haar rol van schatkamer bevestigen: de enveloppe, het voorliggende plein, de inkomhal en het atrium. De tentoonstellingsruimtes daarentegen zijn doorgaans neutraal en inspiratieloos. Wat Koolhaas in het geval van de luchthavens benoemde als een 'generic architecture' – architectuur als een wit product – gaat zeker op voor veel recente musea. Zoals Janni Rodermond terecht stelt, wordt het museum meer en meer een niet-plaats, een oord met een pralerig exterieur en een vlak en betekenisloos interieur: 'musea zijn de schuilplaatsen voor de laatste resten eigen cultuur die nu juist aan musealisering dreigen onder te gaan. Door sterarchitecten uit de internationale top twintig deze schuilplaatsen te laten ontwerpen, wordt de architectuur immers losgeweekt van haar context. De wereldwijde mobilisatie van de architectuur ontdoet haar van cultureel geladen, betekenisdragende verschillen. Museumarchitectuur, verlost van haar fysieke en historische context, krijgt als functie om inwisselbare non-places te voorzien van een passend cultureel imago'.¹¹

Het valt dan ook te bezien of het wel zo jammer is dat men in België voor de bouw van nieuwe musea tot op heden niet heeft geopteerd voor een nieuwe architectuur met internationale uitstraling. Met enig gevoel voor cynisme zou men zelfs van geluk kunnen spreken.

Vorbereidend werk in het S.M.A.K.

Foto: Wouter Davids

L.A. MOCA

Foto: Wouter Davidts

L.A. Temporary Contemporary

Foto: Wouter Davidts

In België bouwt men zelden nieuwe musea, men doet aan verbouwingen. Zoals reeds aangehaald, zijn de drie recentste musea met internationale uitstraling – het PMMK, het MUHKA en het S.M.A.K. – alledrie verbouwingen van bestaande panden, respectievelijk een warenhuis, een graansilo en een casino. Zonder ook maar te oordelen over de kwaliteiten van de drie verbouwingen, kan men zich afvragen of men het sowieso moet betreuren dat er bij geen van de drie geopteerd is voor een nieuwe architectuur¹². In het kader van de heersende malaise omtrent de architectuur van vele nieuwe musea, lijkt het niet onmiddellijk een dwaze keuze om bestaande gebouwen te gebruiken. Dat bovendien sinds midden de jaren '80 enkele musea internationaal in de belangstelling zijn komen te staan, niet door een nieuwe gebouw op te trekken, maar door een bestaand pand een nieuwe bestemming te geven, maakt het des te interessanter om de verbouwingen van de drie bovenstaande musea in een ander daglicht te stellen. Waarom en sinds wanneer kiezen musea voor hedendaagse kunst niet meer voor nieuwe, maar voor bestaande architectuur? Wat is de betekenis van een dergelijke beslissing? Wat is de verholen strategie van de verbouwing of de reconversie? En is er een verschil tussen beide?

Wanneer Los Angeles in 1984 de Olympische Spelen organiseert, heeft de stad nood aan een representatief museum voor hedendaagse kunst. De stad staat al jaren in de schaduw van culturele metropolen als New York en Parijs, en beslist daarom om de Spelen aan te grijpen om definitief komaf te maken met haar zwak cultureel imago. Wanneer de realisatie van het nieuwe museum in het centrum van de stad, ontworpen door de Japanse architect Arata Isozaki, aanzienlijke vertraging oploopt, beslist men, in afwachting van dit project, een tijdelijke oplossing te zoeken. De stad Los Angeles is bereid om een voormalige politiegarage voor de symbolische prijs van een dollar aan het tot dan toe dakloze museum te verhuren. Men spreekt de lokale architect Frank Gehry aan, waarop deze de loods voor de – in vergelijking met de kostprijs van andere nieuwe musea – luttele prijs van anderhalf miljoen dollar (60 milj. Bfr) omvormt tot de Temporary Contemporary (Frank Gehry, 1983). Van bij de opening oogst dit gebouw groot succes. Midden in de museum-opleving betekent dit museum van Frank Gehry voor velen een opluchting. In vergelijking met het architecturale geweld van andere musea uit die periode, met bekende voorbeelden als de Neue Staatsgalerie te Stuttgart (Stirling, 1983) of het Städtisches Museum Abteiberg (Hans Hollein, 1982), weet Frank Gehry als een van de eerste architecten bij de constructie van een museum zijn eigen ego op de achtergrond te houden, en de architecturale interventies tot het minimum te beperken. Gehry vat zijn taak als volgt samen: 'my job was not to screw it up'¹³. Zijn ingreep omvat dan ook niet meer dan het uitzuiveren en reinigen van de draagstructuur, het introduceren van een circulatieparcours aan de ingang, en het organiseren van enkele technische ruimtes. Als enige echt 'architecturale' toemaat plaatst Gehry een grote stalen pergola aan de voorzijde van de loods.

Zelfs in architectuurpers krijgt Temporary Contemporary niets dan lof, daar de ruimtes 'er uitzien als de vele kunstenaarsstudio's, en blijk geven van een zelfde energie als de kunst die het museum moet tonen'.¹⁴ Sinds de jaren '60 treedt er immers een verschuiving op in het type ruimtes die kunst gebruikt om in te werken, en om hun kunstwerken in tentoon te stellen. Kunstenaars verkiezen niet meer te wonen en te werken in huizen of appartementen, maar in oude loodsen, opslagplaatsen of fabriekshallen. Het ontstaan van deze trend wordt doorgaans gesitueerd in de stad New York, waar midden de jaren '60 vooraanstaande kunstenaars als Gordon Matta Clark en Jeffrey Lew, of galeristen als Paula Cooper en Horace & Holly Solomon oude fabrieks- en winkelruimtes huren in SoHo, een oud industrieel district van New York. Men beweert soms dat de redenen daartoe zeer simpel en pragmatisch waren, kunstenaars vonden er een extensieve werkruimte voor een lage huurprijs.¹⁵ Niettemin kan worden gesteld dat sommige kunstenaars om precieze ideologische redenen kozen voor dergelijke rauwe industriële ruimtes, ze zochten alternatieven voor de cleane en institutioneel bezette ruimtes van het museum of de galerie. Het fenomeen van de 'alternative spaces' uit de jaren '60, is onlosmakelijk verbonden met de typologie van industriële ruimte. Deze beweging, die Kay Larson ooit benoemde als 'een van de krachtigste ondernemingen in de zelfbepaling van de kunstenaar sinds 1945',¹⁶ werd door en voor kunstenaars gelanceerd, om zowel materieel als ideologisch tegemoet te komen aan de noden van de post-studio kunst.

Maar zoals met zoveel veranderingen in tentoonstellingspraktijken, zijn veranderingen in het type ruimte en in de wijze van tentoonstellen geïnitieerd door kunstenaars, om nadien op korte termijn gerecupereerd te worden door commerciële galeries, en finaal geïnstitutionaliseerd te

worden door het museum. Het museum, dat sinds de museale tentoonstellingsexperimenten van onder andere Alfred Barr in het MoMA en Willem Sandberg in het Stedelijk Museum, steeds actueler is willen worden, en zich niet enkel meer ontfermt over kunst uit het verleden, maar ook over eigentijdse kunst, zag zich in de jaren '70 geconfronteerd met een kunst die zich vrijgevochten had, en zich letterlijk en figuurlijk een eigen ruimte had verworven. Om ook deze 'rebelse' kunst te kunnen onthalen, werd in eerste instantie bovenal beroep gedaan op de architectuur. Handige architecten hadden zich ondertussen immers al bekwaamd in een eigen variant van de industriële ruimte, de modieuze typologie van de loft. Op korte tijd woonden immers niet enkel kunstenaars in SoHo, in hun zog trokken tevens ook galeristen, modeontwerpers en architecten naar de buurt. Het moet echter gezegd dat de architectuurdiscipline aan het initiële succes van het loftachtige museum maar weinig heeft bijgedragen. Het zijn het immers in eerste instantie vooral enkele instellingen die het midden houden tussen het museum en de alternatieve ruimte, die midden de jaren '70 de typologie van de loft in het museale vocabularium zullen introduceren. Zo betreft Dia Art Foundation onder leiding van Heiner Friedrich in 1974 een oud pakhuis, vestigt PS1 zich in 1976 onder leiding van Alanna Heiss na allerlei omzwervingen definitief in een oude school, en betreft het New Museum of Contemporary Art onder leiding van Marcia Tucker in 1977 een oud Broadway warenhuis. Hun actie bestaat erin dat zij een bestaand gebouw opnieuw in gebruik nemen, en het een andere bestemming geven. Veel verbouwingswerken komen er daarbij niet aan te pas. Bij geen van de drie reconversies wordt in de eerste fase melding gemaakt van de inmenging van een architect.

PS 1

Foto: Douglas Davis

Het succes van de Temporary Contemporary van Frank Gehry komt het architectuurdiscours dan ook zeer gelegen. Eindelijk kan het afrekenen met de stelling dat de architectuurdiscipline geen museum kan afleveren waarmee de kunst tevreden is. In de architectuur ziet men immers de kans schoon om zich de populaire typologie van de loft – waarvan het succes in eerste instantie berust op het feit dat een belangrijke episode van de naoorlogse kunst zich in dergelijke ruimtes heeft afgespeeld, en niet op de verdienste van een architect – eigen te maken. Want men had begrepen dat lofts, oude fabriekspanden of andere oude industriële ruimtes inderdaad van een type architectuur waren waarin de kunst zich het beste voelde. Maar aangezien de reconversie van dergelijke panden in eerste instantie principieel berustte op de idee van hergebruik, en allerminst op de ‘architectuurdaad’ van een ‘verbouwing’, bood de Temporary Contemporary van Frank Gehry zich aan als een gebouw waarin een dergelijke onderneming tot een verdienste van de architectuur kon geproclameerd worden. Dat loodsen nu eenmaal vaak goede ruimtes zijn voor kunst, vertaalde men in het architectuurdiscours tot de stelling dat ‘Frank Gehry ruimtes voor de kunst gemaakt had’. Utilitaire architectuur met een natuurlijke verdienste naar de kunst toe, werd daarmee verheven tot architectuur met een grote A. De Temporary Contemporary is inderdaad een verdienstelijke tentoonstellingsruimte, maar de vraag blijft aan wie het grootste aandeel van die verdienste mag toegeschreven worden. Wat is het aandeel van de aanwezige architectuur, en dat van de geïntroduceerde architectuur? Kan de Temporary Contemporary een verbouwing genoemd worden? Of is de inmenging van de architect Gehry daarvoor te minimaal gebleven?

In het discours over museumarchitectuur heeft men ondertussen de ‘industriële ruimte’ of de ‘reconverted warehouse’ volledig gelegitimeerd als één van de mogelijke typologieën die de architectuur kan aanwenden om museumruimtes te ‘ontwerpen’. Naast typologieën als de stijlkamer of de witte kubus heeft men het ondertussen zonder schroom over ‘alternatieve ruimtes en ruimtes die er alternatief uitzien’.¹⁷ Daarbij dient de Temporary Contemporary stevast als referentie voor wat onderhand een modieus verschijnsel in museumarchitectuur is geworden, met bekende voorbeelden als de Saatchi Gallery (Max Gordon, 1984), de SoHo afdeling van het Guggenheim in New York (Arata Isozaki, 1992) en de veelbelovende reconversie van een turbinehal tot de Tate Gallery van Herzog & De Meuron. Dat men vandaag zelfs regelmatig de indrukwekkende nieuwe vleugel van het Kunstmuseum in Winterthur van architecten Gison & Guyer (1995) op dezelfde lijn plaatst als de voornoemde verbouwingen, betekent dat men bij de typologie van de loft weinig of geen verschil meer maakt tussen een reconversie, een verbouwing of een nieuwbouw – als het er maar alternatief en industrieel ‘uitziet’. Het bewijst hoe ver de recuperatie van het fenomeen de ‘alternative spaces’ is gevorderd. Waar men vroeger bestaande panden – met een voorkeur voor industriële ruimtes – betrok, omdat ze een ideologisch ‘alternatief’ betekenden

Kunstmuseum Winterthur

Foto: Wouter Davidts

voor het museum, heeft men vandaag nog enkel hun doorgaans industriële look overgehouden als een van de formalistische opties om het instituut architecturaal vorm te geven, te ‘ontwerpen’.

Kunstmuseum Winterthur

Foto: Wouter Davidts

Maar wat van dit alles bij de drie Vlaamse musea? Waarom hebben de drie belangrijkste musea voor beeldende kunst in Vlaanderen resoluut hebben gekozen om ‘te verbouwen’? Hoe ‘architecturaal correct’ zijn de verbouwingen verlopen? Hoeveel ‘architectuur’ is er aan te pas gekomen? Is het resultaat architecturaal interessant te noemen?

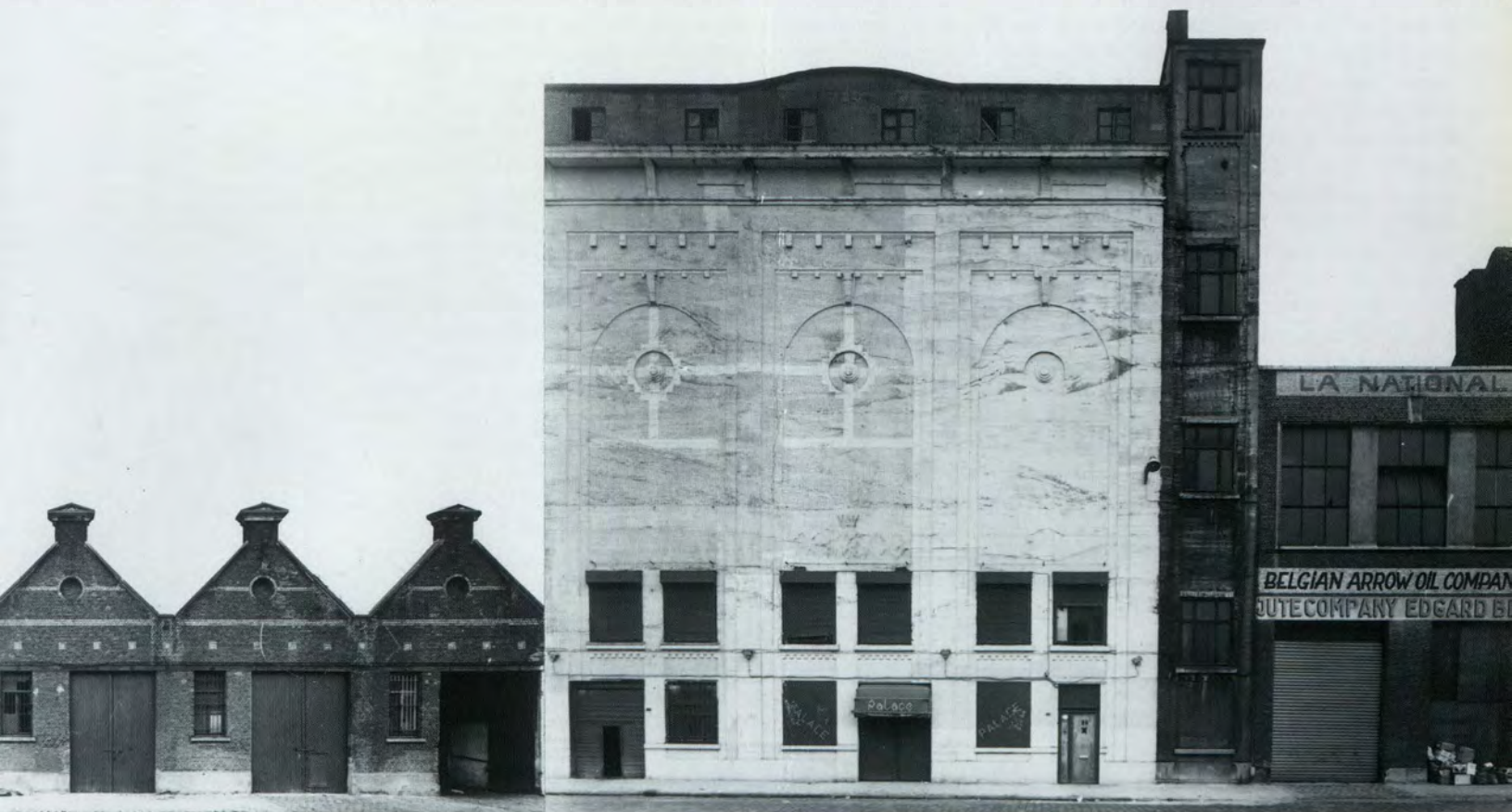
Dat zowel het PMMK, als het MUHKA als het S.M.A.K. kozen voor een verbouwing, kan men bezwaarlijk een ideologische keuze noemen. Daarvoor heeft elk van de respectievelijke musea een veel te bewogen voorgeschiedenis: de bouw werd voorafgegaan door politieke onwil en beleidsmatige touwtrekkerij; de drie gebouwen zijn eerder noodoplossingen dan het resultaat van een uitgesproken beleid vanwege de overheid; de realisatie van de verschillende musea is een ware lijdensweg; de musea leiden een gedwongen spookbestaan in andere gebouwen, zelfs in andere steden, alvorens ze een definitieve huisvesting krijgen.

Zo zit het PMMK van 1964 tot 1973 in het Groeningemuseum te Brugge, vervolgens tot 1982 in de Lakenhallen te Ieper, om definitief te verhuizen naar een voormalig warehouse te Oostende. Volgende factoren waren beslissend voor dit besluit: de lage aankoopssom (\pm 30 miljoen), de goede bouwfysische toestand, het snel genomen besluit van het Ministerie voor Cultuur tot subsidiëring, de toeristische dimensie voor de kust, de centrale ligging in de stad Oostende, en de ruimtelijke kwaliteiten van het gebouw, ontworpen door de modernistische architect Gaston Eysselinck. Tussendoor werden nog projecten bedacht voor een groot provinciaal cultureel centrum te Brugge, een museum op de Ieperse stadswallen en een centrum voor hedendaagse kunst in de oude Gistfabriek te Brugge.

Het idee voor een museum voor hedendaagse kunst in Antwerpen dateert reeds van 1947, en werd gelanceerd door de toenmalige burgemeester Lode Craeybeckx. Architect Leon Stynen doet in de jaren '60 meerdere voorstellen, waaronder het museum naar het ontwerp voor 'le Musée à croissance illimitée' van Le Corbusier voor achtereenvolgens de Linkeroever en het Middelheim. De dienst stedenbouw weigert een vergunning af te leveren omdat Middelheim een groene zone is. Als noodoplossing wordt het Koninklijk Paleis op de Meir ter beschikking gesteld van het ICC, onder leiding van Florent Bex. Wanneer de Amerikaanse kunstenaar Gordon Matta-Clark het werk Office Baroque realiseert in een pand aan de Antwerpse scheldekaai, oppert Florent Bex de idee om een museum voor hedendaagse kunst uit te bouwen met het werk van Matta-Clark als scharnier. Het pand wordt echter op een blauwe maandag afgebroken. Dan volgt het voorstel om het in onbruik geraakte Bisschoppelijk Paleis op de Groenplaats tot museum om te vormen, dat door een tekort aan fondsen eveneens afgevoerd wordt. Vervolgens stellen enkele kunstenaars, waaronder Walter Huet, Paul De Vylder, Luc Deleu en Guy Rombouts voor om een oude opslagplaats, La Nationale, tot een cultuurcentrum om te vormen. In 1983 beslist Minister Karel Poma om deze loods aan te kopen. Een architect, Michel Grandsard, die reeds op eigen initiatief een voorontwerp heeft ingeleverd, krijgt meteen de opdracht de silo tot het MUHKA te verbouwen.

La Nationale: dubbel foto

Foto: MUHKA

**Museum voor Schone
Kunsten**

Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

De ontstaansgeschiedenis van het huidige S.M.A.K. is nog complexer, en alleszins tumultueuzer verlopen. In 1957 komt het – onder stimulans van de jonge Gentse advocaat Karel J. Geirlandt – tot de oprichting van de vzw 'Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst te Gent', die ijvert voor een autonoom museum voor hedendaagse kunst en belangrijke werken aankoopt van nationale en internationale eigentijdse kunstenaars. Wanneer de stad Gent in 1975 overgaat tot de statutaire oprichting van het Museum van Hedendaagse Kunst, schenkt de Vereniging een groot aantal kunstwerken uit haar verzameling aan de nieuwe museuminstelling. Het nieuwe museum moet echter noodgedwongen genoegen nemen met enkele ter beschikking gestelde zalen in de achterbouw van het Museum voor Schone Kunsten, een prachtig 19de-eeuws neoclassicistisch museumgebouw uit 1896 van de (stads)architect Charles Van Rijsselberghe, broer van de schilder Theo Van Rijsselberghe. Aan plannen voor een nieuw museum was er nochtans geen gebrek: in de jaren '80 plant men om het toenmalige Museum van Hedendaagse Kunst te verhuizen naar een kasteel in Zwijnaarde. Ander locaties die geopperd worden, zijn de Sint-Pietersabdij, een oude textielabriek, de parking van de Decascoop, Gent Zuid en de Floraliahal. Op een bepaald moment is er zelfs sprake van een nieuwbouw op het Emile Braunplein. In 1994 valt de definitieve beslissing. Het casino in het Citadelpark zou de nieuwe thuishaven van het museum vormen.

Dat alle drie de musea na veel omzwervingen uiteindelijk in bestaande gebouwen zijn terecht gekomen, betekent niet dat de drie gebouwen in kwestie – een warehouse, een graansilo en een casino – per definitie oninteressante gebouwen zijn. Het is wel enkel het warehouse te Oostende van architect Gaston Eysnelinck, een van de belangrijkste modernistische architecten van ons land, dat architecturaal belangwekkend kan genoemd worden. De graansilo en het casino zijn verre van architecturale parels, maar bezitten ruimtelijk toch de nodige potenties om een andere bestemming op te nemen. Bovendien liggen elk van de drie gebouwen op strategische plekken in de stad: het warehouse ligt in het hart van de stad Oostende; de graansilo ligt in het Antwerpse Zuidkwartier, op een boogscheut van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten; het casino recht tegenover het Museum van Schone Kunsten, vlakbij het ICC en het Kuipke. Vanuit stedenbouwkundig opzicht zijn musea immers vaak belangrijke katalysatoren in stedelijke ontwikkeling.¹⁸ Nieuwe musea, maar ook renovaties van bestaande structuren vormen vaak het vlaggeschip van projecten van stadsvernieuwing. Een rol die het MUHKA alvast glansrijk heeft vervuld. Sinds de komst van het museum is er rondom een levendig galeriecircuit tot stand gekomen, en een volledige herwaardering van de buurt. In het S.M.A.K. sprak men bij de opening alvast de wens uit om het nieuwe museum als aanleiding te laten dienen in de herwaardering van het Citadelpark en het Floraliëncomplex te herwaarderen, en de aanleg van een heus museumplein tussen beide musea.

S.M.A.K.: Gevel casino
Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

**S.M.A.K.: collecties:
Floralihal**
Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

Luchtfoto MUHKA
Foto: Syb'l S.-Pictures

Maar wat met de architectuur van het PMMK, het MUHKA en het S.M.A.K.? Hoe zijn de ruimtelijke potenties van de drie gebouwen afgestemd op de nieuwe bestemming?

Wat onmiddellijk opvalt is dat voor de bouw van geen van de drie musea een architect met reputatie is aangetrokken. Er werd geen wedstrijd uitgeschreven, de opdrachten werden steeds rechtstreeks toegekend. In Antwerpen berustte de motivatie hiervoor op het feit dat architect Grandsard op eigen initiatief reeds een voorontwerp had gemaakt, en hij de nodige affiniteit met beeldende kunst zou hebben. Minister Poma vond de idee van een architectuurwedstrijd tijdverlies, en hij vreesde bovendien dat een buitenlands architect de opdracht zou opstrijken.¹⁹ In Gent werd de bal harder gespeeld. Met het S.M.A.K. wilde men in Gent een impliciete kritiek leveren op de museumarchitectuur van de laatste decennia. In de overzichtscatalogus stelt Jan Hoet: 'Ik ben ongelooflijk trots op het nieuwe museum van Gent – en dan in de eerste plaats op zijn architectuur. Ik wil geen kunst voor de architectuur, ik wil architectuur voor de kunst. Dat hebben we in Gent bereikt. Met het Guggenheim in Bilbao zette architect Frank Gehry zijn sponsor in de wolken, in Gent zet architect Koen Van Nieuwenhuysse de kunst in de wolken. Prachtig is dat.'²⁰

Luchtfoto S.M.A.K.
Foto: S.M.A.K.

De uitspraak van Jan Hoet is symptomatisch voor de manier waarop men zowel in het S.M.A.K., als in het PMMK als in het MUHKA is omgegaan met de opdracht van de reconversie van een bestaand gebouw tot een museum. Ook Willy van den Bussche heeft zich gewaagd aan gelijkaardige uitspraken over het PMMK: 'De architectuur werd in mineur gehouden en vormt een neutraal kader waarin kunst optimaal kan functioneren. Het passend materiaalgebruik voor de interieurinrichting is onopvallend en als vanzelfsprekend. Ook het monochroom wit gehouden kleurgebruik is zacht en rustgevend. Zo zijn de voormalige warenhuisruimtes uitgegroeid tot aantrekkelijke, aangename museumzalen waarin de kunst kunst kan zijn en de bezoeker wordt uitgenodigd tot een rustige confrontatie, diepgaand contact of een dialoog met het tentoongestelde werk. De kunst staat dus niet in een voortdurende concurrentie met de architectuur en vormt er evenmin de decoratie van.'²¹

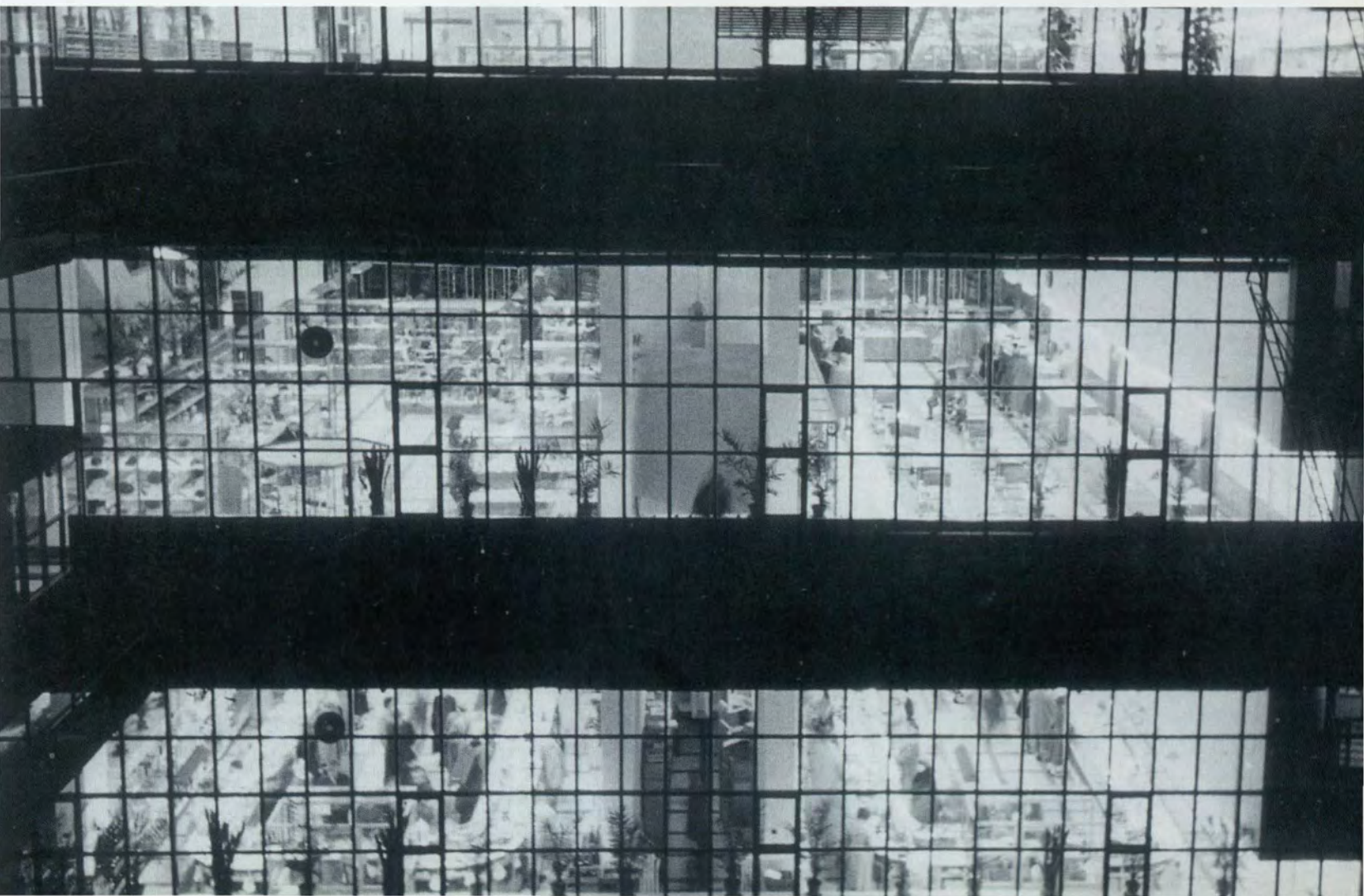
Men heeft de gebouwen niet enkel een andere bestemming gegeven, men heeft de gebouwen in kwestie drastisch verbouwd. En dat is net waar het schoentje wringt. Onder het mom van architectuur voor de kunst heeft men veel te letterlijk van de drie gebouwen een 'museum' gemaakt. Geen enkel detail in de architectuur van de musea in Oostende, Antwerpen of Gent laat de bezoeker van de musea vermoeden wat de vroegere bestemming van het gebouw is geweest. De Temporary Contemporary van Frank Gehry is en blijft daarentegen steeds een garage. Dat het gebouw een nieuwe bestemming heeft gekregen, betekent niet dat het architecturaal volledig verbouwd moest worden, en er als een museum moest gaan 'uitzien'. Elke referentie naar het vroeger gebruik werd in de drie musea vakkundig verstopt achter een laag witte verf en een wijd assortiment aan gyproc wanden.

PMMK: zaalgezicht

Foto: Hugo Maertens, Brugge

Het warenhuis waar later het PMMK kwam, achtergevel, nachtfoto 1955

Foto: Provincie West-Vlaanderen

S.M.A.K.: ICH DU Museum van Hedendaagse kunst

Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

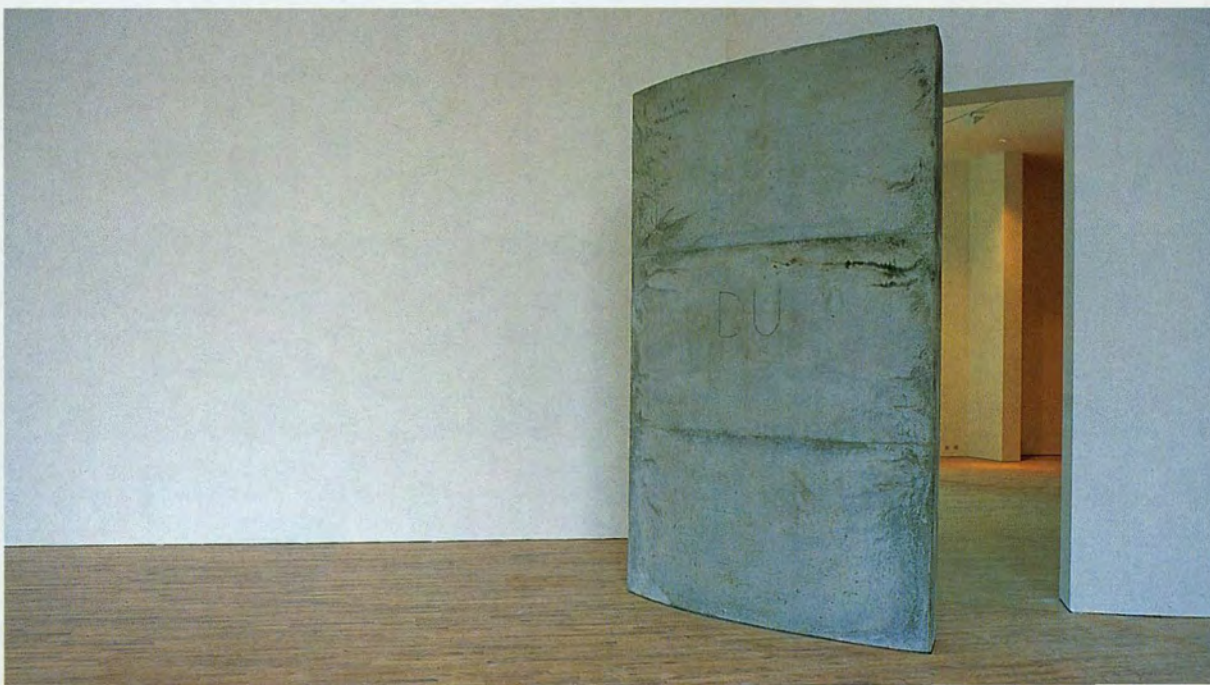
Ook in het S.M.A.K. heeft men geprobeerd van een bestaand pond een 'museum' te maken. Zo heeft men zelfs expliciete vormelijke referenties ingelost naar specifieke karakteristieken van de vroegere ruimtes van het Museum voor Schone Kunsten. Dit leidt op sommige plekken tot ronduit vervelende architecturale details. Zo werd er de grote zaal vooraan in het gebouw een boogvormige bovenwond geïnstalleerd, die – zo lijkt het althans – een antwoord biedt op het werk ICH DU van Bernd Lohaus.

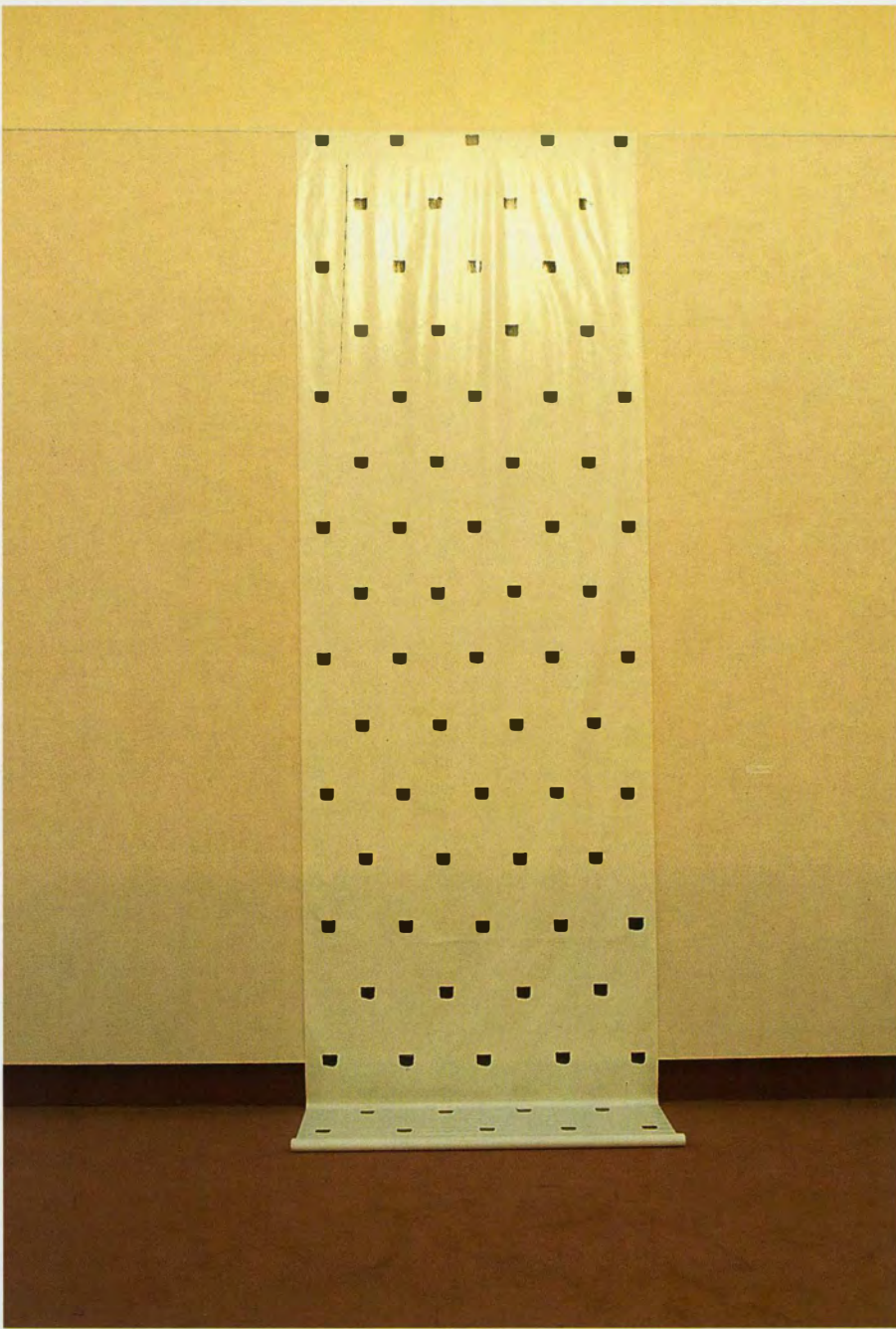
Bernd Lohaus realiseerde dit werk echter ooit voor een van de fascinerende transferia tussen de verschillende museumruimtes in het vroegere museum. Het spreekt voor zich dat men dit belangrijk werk wilde installeren in het nieuwe museum. Maar het is niet aan de architectuur om dit op te vangen met formalistische geintjes. Het bewijst er het werk geen dienst mee, integendeel. Dit is inderdaad architectuur voor de kunst, maar architectuur die de kunst niet uitdaagt of prikkelt, maar steriel maakt.

S.M.A.K.: ICH DU SMAK

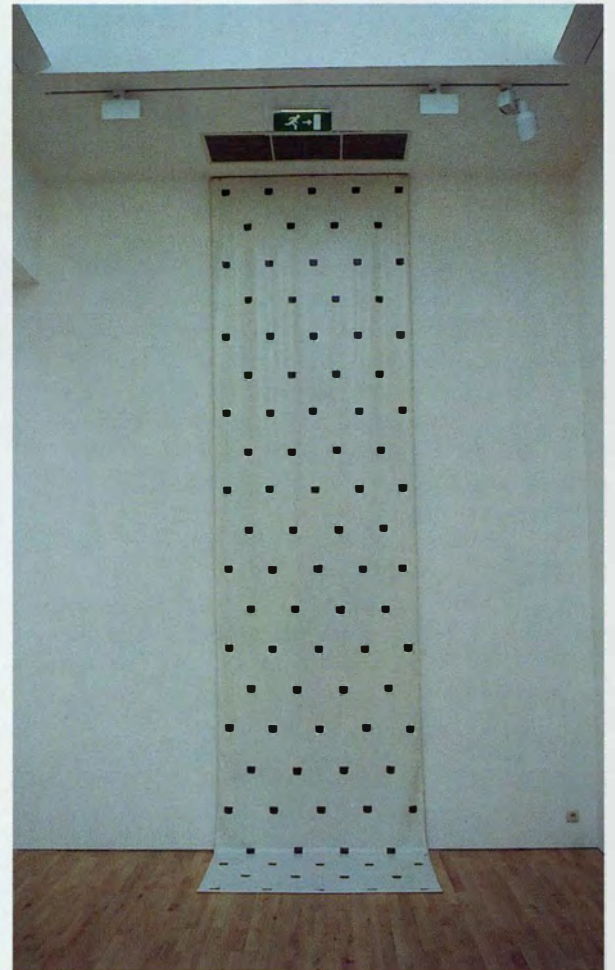
Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

Toroni in het Museum van Hedendaagse kunst

Foto: Dirk Pauwels, S.M.A.K.

Toroni in het S.M.A.K.

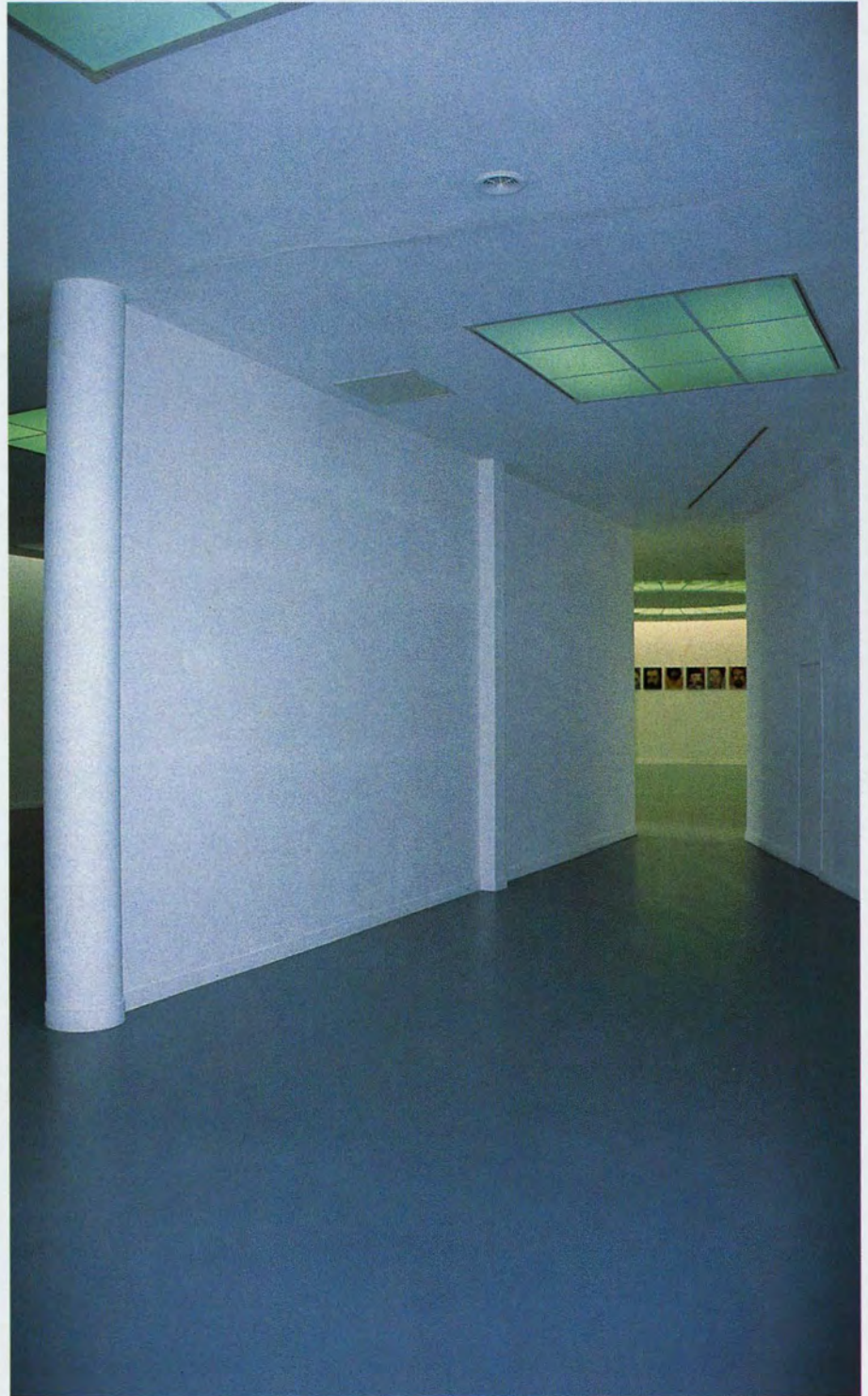
Foto: Wouter Davids

Auteurs als Geert Bekaert, Lieven De Cauter, Marc Dubois of Koen Van Synghel hebben reeds omstandig aangeduid waarom precies de verbouwingen van het PMMK en het MUHKA op een sissier zijn uitgelopen. Het heeft daarom weinig zin om deze tirade te herhalen. Het is enkel jammer dat men voor de recente verbouwing van het S.M.A.K. opnieuw beroep moest doen op gelijkaardige argumenten. Ook in het S.M.A.K. heeft men geprobeerd van een bestaand pand een 'museum' te maken. Zo heeft men zelfs expliciete vormelijke referenties ingelast naar specifieke karakteristieken van de vroegere ruimtes van het Museum voor Schone Kunsten. Dit leidt op sommige plaatsen tot ronduit vervelende architecturale details. Zo werd er de grote zaal vooraan in het gebouw een boogvormige bovenwand geïnstalleerd, die – zo lijkt het althans – een antwoord biedt op het werk ICH DU van Bernd Lohaus. Bernd Lohaus realiseerde dit werk echter ooit voor een van de fascinerende transferia tussen de verschillende museumruimtes in het vroegere museum. Het spreekt voor zich dat men dit belangrijk werk wilde installeren in het nieuwe museum. Maar het is niet aan de architectuur om dit op te vangen met formalistische geintjes. Het bewijst er het werk geen dienst mee, integendeel. Dit is inderdaad architectuur voor de kunst, maar architectuur die de kunst niet uitdaagt of prikkelt, maar steriel maakt.

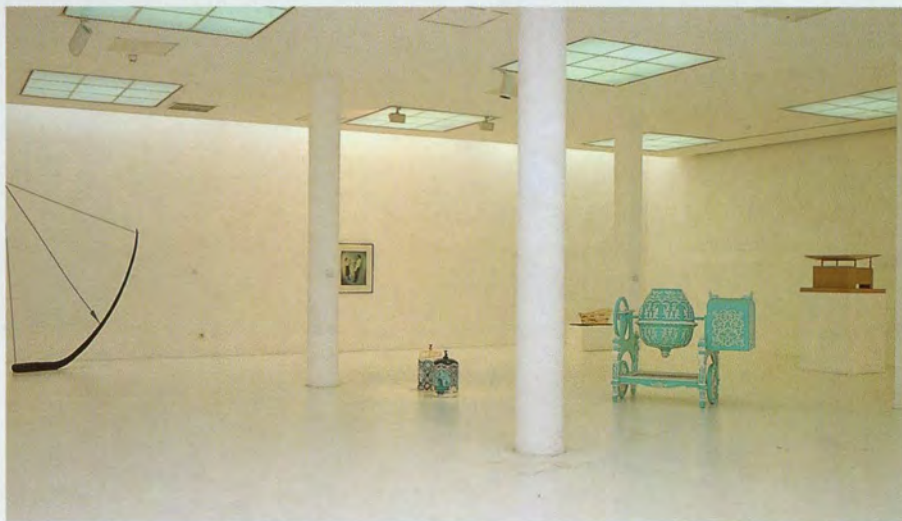
In Vlaanderen is men met de recente musea niet in de voetsporen van de internationale museumarchitectuur getreden, men heeft zelfs vermeden dat sterarchitecten te veel hun zin deden. Dat men daarom opteerde om geen nieuwe musea te bouwen, had men kunnen beargumenteren. Maar dat men de daartoe enkel een smakeloze en neutrale invularchitectuur heeft gebruikt, heeft uiteindelijk geresulteerd in datgene wat net een kenmerk is van die internationale museumarchitectuur: een vlak en betekenisloos interieur. Het ontbreekt het S.M.A.K., MUHKA en PMMK enkel nog een representatieve buitenschil. Dat men koos om architecturaal zeer specifieke gebouwen een museale bestemming te geven, had kunnen resulteren in intelligente museumruimtes. Maar dat men dit telkens met de nodige zin voor cosmetica heeft gedaan,²² heeft enkel banale en oninteressante ruimtes opgeleverd.

Het is daarom ook niet onmiddellijk jammer dat België geen iconen van museumarchitectuur bezit, maar vooral jammer dat de belangrijkste musea gewoonweg architecturaal oninteressant zijn. En het is aan de musea om zich af te vragen of ze daar belangwekkende architectuur voor nodig zou gehad hebben.

Wouter Davidts

MUHKA: Interieur
Foto: Wouter Davidts

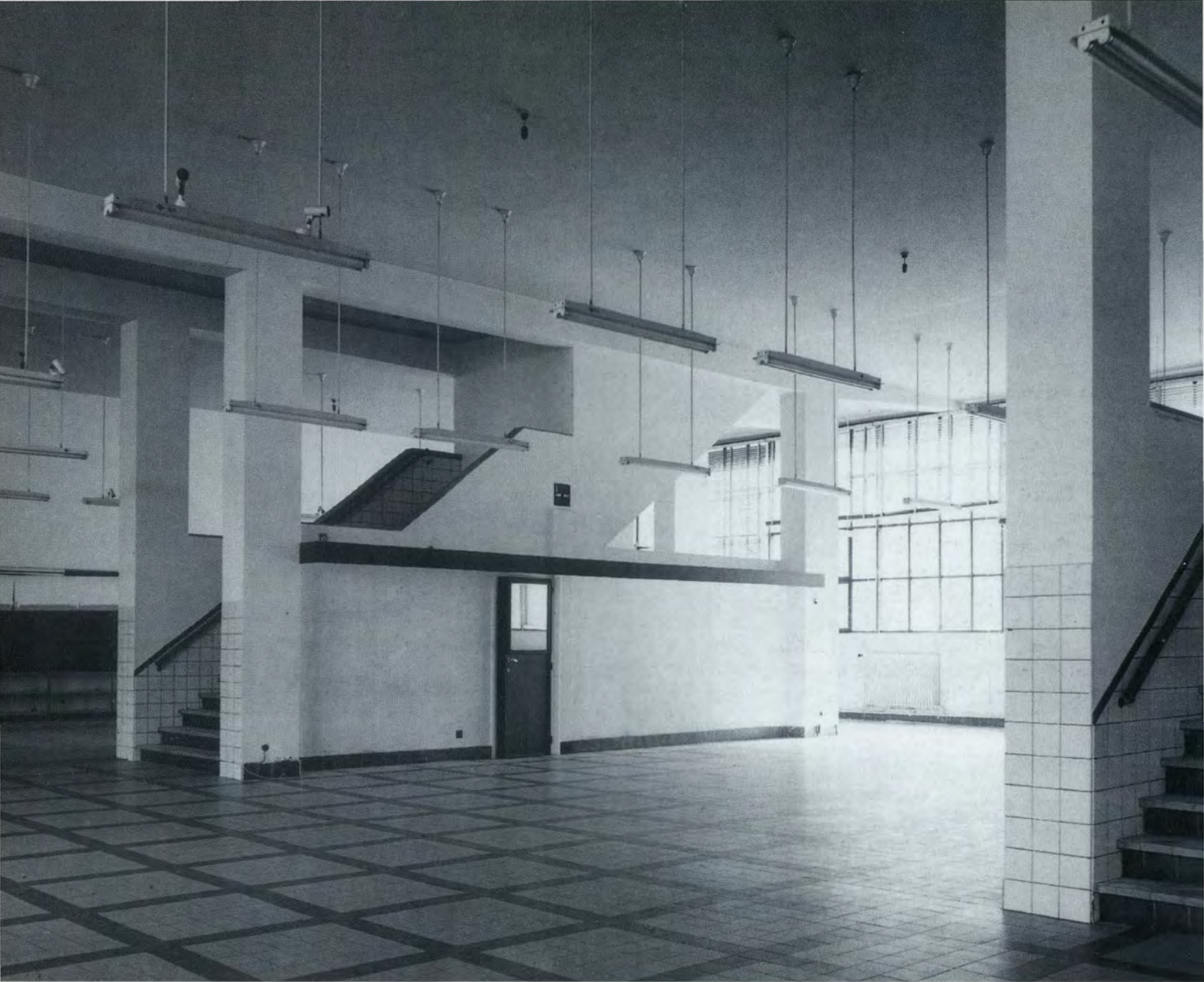

MUHKA: Interieur
Foto: Wouter Davidts

**MUHKA: Interieur
zaaloverzicht met werk van
Delvoye**
Foto: MUHKA

¹ BEKAERT, Geert, *Een gebouw waar kunst haar intrek kan nemen*, in Cornelis van de Ven (ed), *Museumarchitectuur*, pag. 68
² PEARMAN, Hugh, *Contemporary World Architecture*, pag. 22
³ BEKAERT, Geert, *Hedendaagse architectuur in België*, pag. 57
⁴ BEKAERT, Geert, *Een gebouw waar kunst haar intrek kan nemen*, in Cornelis van de Ven (ed), *Museumarchitectuur*, pag. 56
⁵ RODERMOND, Janni, *Manifest of non-place. Het museum in de jaren negentig*. In *De Architect*, juli 1996, pag. 12
⁶ MONTANER, Josep M., *Museums for a new century*, pag. 61
⁷ CRIMP, Douglas, *On the museums ruins*, pag. 300
⁸ VAN WEZEL, Elsa, *Het Alte Museum te Berlijn. Wijzigingen in het museumconcept omstreeks 1800*. In *Verzamelen, van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, pag. 325
⁹ PEARMAN, Hugh, *Contemporary World Architecture*, pag. 22
¹⁰ GREENBERG, Reesa, *The exhibited redistributed. A case for reassessing space*. In *Thinking about exhibitions*, pag. 362-363
¹¹ RODERMOND, Janni, *Manifest of non-place. Het museum in de jaren negentig*. In *De Architect*, juli 1996, pag. 12
¹² DUBOIS, Marc, *Museum voor Hedendaagse kunst te Antwerpen, A+*, 1985, 3de trimester, pag. 41-42 / VAN SYNGHEL, Koen, *Eenoog in het land der blinden*, in *De Standaard*, Woensdag 12 mei 1999

¹³ BERELWITZ, Jo-Anne, *The museum of Contemporary Art, Los Angeles: an account of collaboration between artists, trustees and an architect*, in *Art Apart. Art institutions and ideologies across England and North America*, pag. 279
¹⁴ VIADAS, Pilar, *The Undecorated Shed*, in *Progressive Architecture*, maart 1984, pag. 82
¹⁵ DELAHOYD, Mary, *Alternatives in retrospect. An historical overview 1969 - 1975*, pag. 9
¹⁶ LARSON, Kay, *Rooms with a point of view*, in *Artnews*, oktober 1977, pag. 33
¹⁷ NEWHOUSE, Victoria, *Towards a New Museum*, pag. 109
¹⁸ LORENTE, Pedro, *Cathedrals of Urban Modernity. The first Museums of Contemporary Art, 1800 - 1930*, pag. 257
¹⁹ DUBOIS, Marc, *Museum voor Hedendaagse kunst te Antwerpen, A+*, 1985, 3de trimester, pag. 41-42
²⁰ Jan Hoet, *Ruimte scheppen om te kijken*, in *De Verzameling, Stedelijk Museum voor Actuele Kunst*, pag. 29
²¹ Willy van den Bussche & Bert Populier, *Het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst te Oostende, in Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, vol. 28, 1990, pag. 4
²² DE CAUTER, Lieven, *Het cosmetische museum, in Het hiernamaals van de kunst*

PMMK Interieur warenhuis
Foto: PMMK

PMMK Interieur
Foto: Wouter Davids

Een **huis** met vele kamers Het **Raveelmuseum** in Machelen aan-de-Leie

Architectuur is een daad van bewustwording. Althans zo zou het moeten zijn. Zoals het nieuwe Roger Raveelmuseum in Machelen-aan-de-Leie. Daar wordt duidelijk dat bouwen voor een schilder te maken heeft met licht, ruimte en proportie, maar ook met de ziel; de ziel van een dorp. Terwijl Raveel de Vlaamse banaliteit binnensmokkelde in en confronteerde met zijn kunst, laat architect Stéphane Beel vandaag het triviale van een geïndustrialiseerd dorp als Machelen meespelen in zijn architectuur. Het Roger Raveelmuseum, of het banale voorbij.

Het is al bijna tien jaar geleden dat de Vlaamse regering de beslissing nam om twee monografische musea te laten bouwen, het Felix De Boeckmuseum in Drogenbos en het Raveelmuseum in Machelen-aan-de-Leie. Terwijl het Felix de Boeckmuseum zonder visie en architectonisch talent zijn beslag kreeg, groeide in Machelen een museumgebouw dat niet alleen Raveel, architect Stéphane Beel, Machelen en Vlaanderen tot eer strekt, maar meteen ook een plaats verdient in de wereldwijde geschiedenis van de hedendaagse architectuur.

Want na het legendarische Kröller-Möller Museum van Henry van de Velde, lijkt Beel in Machelen opnieuw een museum te hebben neergezet waarbij enerzijds de vanzelfsprekendheid de toon zet en anderzijds het bewustzijn wordt aangescherpt.

Die vanzelfsprekendheid en bewustwording hebben vooral te maken met de naturel van de ruimtes en het museumlicht. Maar de kracht van Beels museumgebouw heeft veel te maken met de wisselwerking die hij initieerde tussen het dorp en het museum, tussen de vernaculaire 'spontane' architectuur van Machelen en de beheerste geometrie van de nieuwbouw.

Vaak is te ambitie groot, te groot zelfs, om met nieuwe architectuur de miskleunen van vroeger recht te zetten. Architecten houden van schoon schip houden.

Machelen-aan-de Leie lijkt in dit verband een gedroomd actieterrein. Een dorp met smalle straatjes die leiden naar nergens. Vergeten aan een dooie arm van de Leie, met een plein dat geen plein is. Een dorp, zonder enige valse charme zoals de dorpen van de Latemse School, een paar kilometer verderop. Een dorp uit zijn haak getrokken door een buitennissige, industriële molen. Maar een dorp dat des te meer de ziel en de littekens toont van La Flandre Profonde of het Vlaamse platteland waar de industriële revolutie is over gejaagd.

Maar in dit spanningsveld van historische schaalbreuken, van een verstoorde landelijke droom en de gemiste agro-industriële kansen, heeft architect Stéphane Beel de juiste taal gevonden om museum te ontwerpen dat zowel de banaliteit en de trivialiteit van Machelen-aan-de-Leie onderschrijft als opwaardeert.

Geënt op de oude, beschermde pastoriewoning, ontwikkelde Beel over een de volledige lengte van een diep perceel, een langgerekt museumgebouw, een slang van vele kamers. Door laag maar buitensporig lang te bouwen, nam Beel enerzijds de schaal van het landelijke dorp over, maar speelde tezelfdertijd in op de vervreemdende schaalbreuk van de industriële molens in het dorp.

Opvallend bij het nieuwe gebouw is de lange wandeling, de promenade architecturale, die de bezoeker voert langs verschillende kamers, met verschillende soorten licht, gaande van een hoge ruimtes met daglicht, over een lage, lange kamer met kunstlicht, om via een klein kamertje met afhellende vloer te belanden in een kruiselings doorbroken hoge ruimte met exuberant veel daglicht en zicht op de tuin. Daarna vervolgt de wandeling over een trage, lange helling die uitmondt op royale zaal waar het licht opduikt van laag diep raam dat langs de nabijgelegen helling ligt...

Gave muren, gave doorzichten, gave zichten op de tuin (én tuinmuren, Raveel betonmuurtjes weet-je-wel), gave plafonds, robuuste betonvloer en dat alles overgoten met een natuurlijk spel van licht (zonder schaduw!)... Het lijkt een sprookje van een museum dat de kunst van Raveel zelfs een beetje zou doen vergeten.

Geen erg, want architect Stéphane Beel mag dan wel Raveels schilderkunstige ambities om de realiteit en/of de leegte bij middel van spiegels te integreren in zijn schilderijen, geabstraheerd geïntegreerd hebben in de architectuur van het Raveelmuseum, het gebouw houdt voldoende afstand om morgen een eloquent kader te vormen voor de andere tijdelijke tentoonstellingen zoals bijvoorbeeld de schilderijen van Raveels kompaan - én streekgenoot - van de *Nieuwe Beelding* Raoul De Keyser.

Koen Van Synghele

uit *De Standaard* van 20 oktober 1999

Ten huize van... Kunstenaarswoningen te kijk

Het succes van een initiatief als de Open Monumentendag maakt het meteen duidelijk: we zijn allen onverbeterlijke voyeurs. Het bezoeken van een kunstenaarswoning ligt volledig in dezelfde lijn. Vanaf het einde van de jaren zestig tot vandaag hebben een aantal kunstenaarswoningen en woningen van notoire kunstliefhebbers gelukkig hun deuren als museum geopend. Een verrijking van het patrimonium, die echter niet overal op een even verantwoorde wijze plaatsvond en met helaas meer toevalstreffers dan uitingen van een weldoordachte museale politiek.

Terugblikkend op de verwezenlijkingen van de laatste 35 jaar van de twintigste eeuw is de balans gelukkig positief, inclusief die schaduwzijden.

Van woning tot museum

Wie een kunstenaarswoning bezoekt, zal hierover sterk uiteenlopende verwachtingen koesteren. Het meest voor de hand liggende motief is een ontmoeting met de kunstenaar, met zijn werk. De woning moet dus iets vertellen over de inspiratie, of de materiële totstandkoming van het oeuvre. Ze zegt misschien iets over de persoonlijkheid die het werk gegenereerd heeft. Eerlijkheidshalve moeten we toegeven dat dit slechts uitzonderlijk het geval is: Permekes atelier, Streuvels' Lijsternest en misschien Horta's eigen woning.

Maar ook de woning op zich kan een merkwaardigheid zijn: omwille van de architectuur (vaker een curiosum eerder dan een toonbeeld), omwille van de verzameling of omwille van historische aanknopingspunten. Het wordt wel problematisch wanneer we peilen naar de authenticiteit. Er kan gezegd worden dat - in de meeste gevallen - de kunstenaar, mocht hij terugkomen, de woning niet zou herkennen als die waarin hij zijn leven doorgebracht heeft.

Een bewuste poging tot inzichtvervalsing zal echter zelden of nooit aan de grondslag liggen van deze 'verwongen' voorstelling. Integendeel is deze vaak toe te schrijven aan overtrokken, maar te verontschuldigen, didactische bedoelingen of aan een poging om aan het verwachtingspatroon van de bezoeker te voldoen. Ook hier ontstonden in de behandelde periode voorbeeldige initiatieven en andere die als hopelijk uniek voorbeeld zullen dienen van hoe het niet moet.

Om alles nog te kruiden, bestaan er vanuit het museologische standpunt ook een aantal eisen waarmee niet gesold kan worden. Volgens de ICOM-definitie uit 1974 moet een volwaardig museum een politiek ontwikkelen die gericht is op acquisitie, conservering, studie (dus publicatie) en publiekswerking. Van meet af aan kan gesteld worden dat geen enkele kunstenaarswoning integraal aan die criteria kan voldoen. In een aantal gevallen fungeert ze bijgevolg als aanhangsel van één of ander museum. Lichten we hier twee aspecten uit, conserveren en publiekswerking, dan dringen zich al een aantal compromissen op. Hoe men het ook draait of keert, het gebouw wordt op een oneigenlijke wijze gebruikt. Het werd immers nooit als museum geconcipieerd maar als een gewoon woonhuis. Hieruit vloeit voort dat het aan een versnelde slijtage wordt blootgesteld, en dat vaak ingrijpende aanpassingen noodzakelijk zijn. Om er maar enkele te noemen: de veiligheid van de verzameling moet gewaarborgd worden. Op één of andere manier zullen deze maatregelen zichtbaar zijn in de vorm van bijvoorbeeld toonkasten, schrikdraad of glazen wanden. Om nog over brandveiligheid en klimaatbeheersing te zwijgen. Publieksofvang is een noodzakelijkheid. Dit houdt dus het uitstippelen van een parcours in, een selectie die ipso facto betekent dat een aantal ruimten niet voor bezoek in aanmerking komen, en dat het gebouw voorzien wordt van een vestiaire, sanitair, een shop (hoe minimaal ook). In dit type van museum is de toegankelijkheid voor mindervaliden een hopeloze zaak.

Ook de omgeving moet noodgedwongen aanpassingen ondergaan: de toegang moet verzekerd worden en parkeerterrein is onontbeerlijk.

De kunstkamer in het Rubenshuis
Foto: Fotodienst Musea Antwerpen

Het 'klein saeth' in het Rockoxhuis
Foto: Speltdoorn

Van Rubens tot Rockox

De meeste desiderata werden in vroegere tijden uiteraard ook onderkend. Maar andere tijden brengen andere verwachtingen. En zo is elk museum ongewild ook het museum van de tijdgeest waarin het ontstond.

Het Rubenshuis in Antwerpen is een sprekend voorbeeld van een romantische invulling van een bezoek aan de grootmeester van de Vlaamse barok. Wie het overigens prachtige palazzo aan de Wapper betreedt, stapt meteen binnen in de pracht en praal van een barokschilderij. Het oogt zoals de schilderijen uit die tijd: verfijnd meubilair, muurbekleding in Cordobaans of Mechels leder, blinkende luchters en siervoorwerpen bij de vleet. Er zijn voldoende werken van Rubens en van zijn school aanwezig. We herkennen zowel de interieurs als de tuinen. Ze beantwoorden volledig aan ons verwachtingspatroon, gegroeid uit onze kennis van de werken. Wat de tuinen betreft is dit trouwens de zuivere waarheid: ze zijn regelrecht uit het picturale arsenaal geput. Om het anders uit te drukken: Pieter Paul Rubens zou zijn woning misschien niet herkennen, de luxe en de verfijning ervan zou hij wel kunnen waarderen!

Als contrast, geen woning van een kunstenaar, wel die van een humanist, tijdgenoot en vriend van Rubens, burgemeester Nicolaas Rockox. Tijdens het Rubensjaar 1977 stelde de Kredietbank het Rockoxhuis als museum open. Hieraan waren vele jaren van restauratie voorafgegaan. De restaurateurs stonden voor een moeilijke opdracht. Het sterk vervallen pand had in de loop der tijd een aantal verbouwingen ondergaan, waarvan sommige erg ingrijpend. Maar de renovatieprincipes waren duidelijk uitgetekend. In tegenstelling tot het Rubenshuis zou het gebouw niet geïdealiseerd worden. De krachtlijnen waren herstellen, zo weinig mogelijk vernieuwen. In het laatste geval zouden zeer strikte regels gelden; in de loop der tijden uitgevoerde verbouwingen en verfraaiingen behouden indien zij aan het gebouw een waarde hebben toegevoegd; er zich tenslotte angstvallig van onthouden het gebouw te verfraaien met toevoegingen van eigen vinding.

De verleiding zou - in een andere tijdgeest - groot geweest zijn om het interieur 'authentiek' te laten ogen. Er bestaat immers een schilderij van Frans II Francken die de kunstkamer van Nicolaas Rockox haarfijn voorstelt. Ook de uitvoerige inventaris van de inboedel is bewaard gebleven. De prestigieuze verzameling van burgemeester Rockox kon uiteraard onmogelijk opnieuw worden samengesteld. Die werken sieren nu musea over heel de wereld. Daarom ging de keuze uit naar het samenstellen van een verzameling die zowel inhoudelijk als kwalitatief naar de oorspronkelijke bewoner verwees. In tegenstelling tot het Rubenshuis bevat het Rockoxhuis een aantal ruimten waarvan de inkleiding eerder neutraal is. De oorspronkelijke toestand was vaak niet meer te achterhalen en romantische interpretaties waren volgens de restauratieprincipes onaanvaardbaar.

Waar schrijvers thuis zijn

Dit belet niet dat in andere gevallen de achterhaalde wederopbouwgedachten nog opgeld konden maken. Bankier en mecenas Maurits Naessens wenste de vijftigste verjaardag van het overlijden van Emile Verhaeren in 1966 niet onopgemerkt voorbij te laten gaan. Hij besloot een Verhaerenmuseum in te richten, uitgerekend in het geklasseerde huis van de veerman in Verhaerens geboortedorp Sint-Amands. En zo geschiedde. Maar het pretentieuze veermanshuis verkeerde in een bedenkelijke staat. Naessens vertelt het zo: '(We hebben) het geheel bijna moeten herbouwen. Het had geen stijl. (...) We hebben enkele gotische en renaissance-elementen gevonden in het huisje en daar hebben we dan verder op gebouwd, zodat we de hele herbouw in een triomfstemming hebben gedaan, in de geest van Verhaeren hebben uitgebouwd.' Hoewel het hier eigenlijk niet gaat om een kunstenaarswoning stricto sensu, is het geval typerend.

In die tijd, halverwege de jaren zestig, werd er een schijnbaar even radicale reconstructie getoond, met name in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. Op de verdieping waar de kostbare werken geraadpleegd worden, kan de bezoeker een blik werpen in de werkkamer van Emile Verhaeren zoals die er in Parijs moet hebben uitgezien. Alle stukken zijn authentiek. De proporties van het kamertje kloppen, zo ook de kleur van het houtwerk en van de muurbekleding. Niet kwaad, als je het logge donkere gebouw dat er rond staat even vergeet.

De Koninklijke Bibliotheek heeft het hierbij niet gelaten, en kort nadien, rond 1968, twee kunstenaarskabinetten ingericht. Achter een glazen wand bewonderen we een Max Elskampkabinet met authentieke souvenirs van deze fijnzinnige dichter evenals meubels, zilveren kandelaars en een vloerkleed van zijn jeugdvriend Henry Van de Velde. Allemaal authentiek.

Alleen slaat het geheel nergens op. Noch de werkkamer van Elskamp, noch die van Van de Velde heeft er ooit zo uitgezien.

Ernaast bevindt zich de werkkamer van Michel de Ghelderode: een ongelooflijke mengelmoes van prullaria en waardevolle stukken, even barok en chaotisch als het oeuvre van de meester. Alle stukken zijn inderdaad afkomstig van de grote kamer op de verdieping van het sombere huis aan de Schaarbeekse Lefrancqstraat. De opstelling gebeurde onder toezicht van Mevrouw de Ghelderode. En toch... De rommel waarin Ghelderode leefde was niet na te bouwen. We zien enkel het geïdealiseerde beeld ervan, alsof de weduwe postuum eindelijk eens de grote schoonmaak had kunnen houden!

In 1967 gebeurde iets gelijkaardig te Zichem. Een enthousiaste bewonderaar kocht het geboortehuis van Ernest Claes en richtte het als museum in. Authentiek huis, authentieke omgeving. De schrijver steunde het initiatief volledig en schonk meubelen en gebruiksvoorwerpen. Hij was uiteraard aanwezig op de opening op 29 april 1967. Maar kan men de eigen jeugd anders waarnemen dan door een geïdealiseerde bril?

De werkkamer van Emile Verhaeren die zich bevindt in de Koninklijke Bibliotheek

Foto: Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel

De gevel van het Emile Verhaerenmuseum in Sint-Amands

Foto: Museum Emile Verhaeren, Sint-Amands

Het kabinet van Michel de Ghelderode in de Koninklijke Bibliotheek

Foto: Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel

LA BALADE DU GRAND MACABRE

LA BORSA DI FIRENZA
ALL'OSTERIA DI CAROLINA
UNO STRANERO A TEATRO
ALDO TRIONFO
EMANUELE LUZZATI

LA MORTI INCARNE
A LA FEN...

MAGIC FO...

Theatre de
LA COMPAGNIE
GILLES CHAN...
SPECTACLE
LES AVENTURE...

Ensorhuis en Art Ensor

James Ensor verging het haast nog slechter. Het huis dat de honkvaste Oostendse meester tot aan zijn dood in 1949 bewoonde, werd in 1968 gesloten. Tot dan toe had het als museum gefungeerd. Alle persoonlijke souvenirs verhuisden naar de zalen van het Museum voor Schone Kunsten op het Wapenplein en werden er in toonkasten te kijk gesteld. Het harmonium en enkele stukken meubilair stonden er verloren bij. En het huis dat sinds 1956 eigendom van de stad was, zou een nieuwe bestemming krijgen.

In 1970 formuleerde de toenmalige schepen het zo: 'We zullen het huis volledig hernieuwen, herbouwen, rekening houdend met de geest van Ensor, rekening houdend met wat er verlangd wordt. Er zullen daar namelijk twee delen in zijn. Het eerste deel is het gelijkvloers en de tussenverdieping, de mezzanine zogezegd. En dat zal herbouwd worden in de trant en in de stijl van James Ensor. Dat zal volledig afgezonderd worden van de rest waar dus mensen zullen komen wonen in appartementen.'

Met andere woorden: afbraak van het huis en reconstructie van enkele delen ervan in een pseudo-art nouveau (hier dus toepasselijk Art Ensor te noemen, om een woordspeling van de schilder zelf te gebruiken!), als onderste verdieping in een op te richten appartementsgebouw.

En waarom niet een torengedebouw, als tegenhanger van de Europatoren aan de overkant van de straat? De weerstand tegen dit al te gekke project, dat nochtans veel steun kreeg, werd moedig en consequent gevoerd door conservator en Ensorkenner Frank Edebau, tegen zijn eigen broodheren in. Kunstenaars lieten hun stem horen. Roel D' Haese fulmineerde tegen de mercantiele geest van de Ensorstad, waar ze blijkbaar aan niets anders kunnen denken dan aan het bouwen ('het zetten') van appartementen. Het project kreeg voldoende tegenwind en werd afgeblazen.

Het gerenoveerde Ensorhuis werd in 1975 opnieuw opengesteld. Het authentieke kader was gered. Hetzelfde licht als in de schilderijen 'De Russische Muziek' of 'De sombere Dame' filtert door de ramen. Maar de schilderijen hangen er niet, enkel reproducties. Vooral de wandvullende 'Intrede van Christus te Brussel' moet de bezoeker er missen. Het werk is helaas heel ver van Oostende te bewonderen. In 1977 was het nog even in het Oostendse Museum voor Schone Kunsten op bezoek, omdat het in Antwerpen tijdelijk plaats moest ruimen voor de Rubenstentoonstelling. Sommigen droomden luidop van een aankoop...

Er waren in die periode nog meer reddingen te melden. Het jarenlang verwaarloosde woonhuis van Pieter Brueghel in de Hoogstraat te Brussel werd hard aangepakt. Het zag er als nieuw uit voor het Bruegheljaar 1969.

Huiselijkheid in het museum?

Toch kan het anders. In de buurgemeente Sint-Gillis werd in hetzelfde jaar het woonhuis annex architectenbureau van Victor Horta na renovatie voor het publiek opengesteld. Noodzakelijkerwijze werden er keuzen gemaakt: het woonhuis werd in nagenoeg oorspronkelijke staat hersteld. Het aanpalende pand werd tentoonstellingsruimte, zonder afbreuk te doen aan een bestaand harmonieus geheel. In 1911 had Horta de benedenverdieping van het atelier verbouwd tot garage. In de jaren tachtig werd die ingreep ongedaan gemaakt. Een elegant ijzeren balkon siert nu de voorgevel. Een verantwoorde ingreep omdat de oude toestand voldoende gedocumenteerd was.

Veruit het best geslaagde voorbeeld van openstelling als museum is Het Lijsternest, de woning die Stijn Streuvels voor zichzelf te Ingooigem optrok. Overeenkomstig zijn testament heeft de familie na de dood van de schrijver het huis met inboedel integraal bewaard. In 1977 werd het aangekocht door de Provincie West-Vlaanderen. Uit de bibliotheek werden de meest kostbare werken naar het fonds van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief overgebracht. Hoogtepunt van het bezoek is hier uiteraard de werkkamer-bibliotheek met het beroemde venster en het weidse uitzicht over het golvende landschap. De keuken werd opgeofferd en fungeert als tentoonstellingsruimte, met informatie en documenten over Streuvels' werk.

De salon in het Ensorhuis
Museum voor Schone Kunsten
Oostende
Foto: Roland, Oostende

De traphal in het Hortahuis
Foto: Bastin & Evrard

De werkkamer van Stijn Streuvels in Het Lijsternest
Foto: Het Lijsternest

De woonkamer in Het Lijsternest
Foto: Het Lijsternest

Een al even geslaagd ensemble vormt het huis van het kunstzinnige echtpaar David en Alice Van Buuren te Ukkel. Hier treffen we een uniek voorbeeld van Art Deco-interieur aan, gekoppeld aan een smaakvolle, eigenzinnig opgebouwde kunstverzameling. Alles in het huis ademt een verfijnde levenskunst uit. Dit is een woonhuis, op en top. Dit is meteen ook de grootste handicap om het als museum te laten functioneren. Sinds de openstelling in 1975 stellen de 'Vrienden van het Museum David en Alice Van Buuren' vast dat het publieksucces zijn tol eist. De slijtage van het gebouw neemt problematische vormen aan, ondanks alle voorzorgen.

Voorlopig bestaat er geen betere oplossing om het probleem in te dijken dan het aantal bezoekers laag te houden. Zo is het meest charmante museum van het Brusselse slechts twee namiddagen in de week toegankelijk, op zondag en maandag, uitgerekend de dag dat de meest musea gesloten zijn!

Gevaert-Minnemuseum

Foto: Gevaert-Minnemuseum

De bezoekersdruk was ook het probleem waarvoor de inrichters van de Magrittewoning te Jette het meest vreesden. In deze nieuwkomer onder de musea (geopend in juni 1999) wordt het aantal bezoekers beperkt gehouden. Meer dan vijftig bezoekers tegelijk worden in het gebouw niet toegelaten. Geen plaat aan de voordeur, enkel een deurbel met naamplaatje 'Magritte' wijst erop dat dit wel degelijk het woonhuis van René Magritte is geweest. Wat de authenticiteit betreft hebben de initiatiefnemers - het betreft een privé-museum - een berekend risico genomen. Het echtpaar Magritte-Berger met hondje Loulou heeft de huurwoning in 1954 verlaten. Ze betrokken er enkel het gelijkvloers.

Het kwam er dus op aan om een halve eeuw na datum het interieur van een niet al te bemiddelde kunstschilder in zijn oorspronkelijke banaliteit te herstellen. Een haast onmogelijke opgave, ondanks de authentieke meubels en prullaria, die eventueel met even kleinburgerlijke brocante-artikelen werden aangevuld. De wedersamenstelling is - alle fotografische bronnen ten spijt - even ver verwijderd van de oorspronkelijke toestand als de meeste eerder aangehaalde voorbeelden. Toch mag ze geslaagd heten, omdat het uitgerekend die banaliteit is waaraan Magritte zijn beelden ontleend heeft. Wie enigszins met het werk

De eetkamer in het Museum David en Alice Van Buuren

Foto: Speldidoorn

vertrouwd is, herkent de omgeving en de metaforen die er aan ontsproten zijn: de schoorsteenmantel, de sofa, de kachelbuis, het venster, de deur, de deurkruk, de houten vloer in dennehout met nerven en al. Voor wie het niet meteen door heeft, werd met medeplichtigheid van het gemeentebestuur een lantaarnpaal voor de gevel geplaatst. Duidelijker kan het niet, voor de kenners. Op de bovenverdiepingen, waar andere huurders woonden, worden tal van documenten en enkele werken tentoongesteld. En kleine shop vervolledigt het aanbod, de zolderkamer en het tuinhuisje - in beide gevallen te nadrukkelijk fetisjistisch - niet te na gesproken. Wie echter het museum bezoekt zonder Magritte te kennen, of in de hoop het werk te zien te krijgen, komt wellicht bedrogen uit.

Een woonhuis is namelijk zelden of nooit de ideale ruimte om het werk tentoon te stellen. Dit komt beter tot zijn recht in een daartoe ingerichte omgeving: het Museum Leon De Smet of het Jacob Smitsmuseum, bijvoorbeeld. Het eerste daartoe speciaal gebouwd, het tweede ondergebracht in een voormalige pastorie (geopend in het wel zeer vruchtbare jaar 1977).

Toen de voormalige woning van Herman Teirlinck te Beersel in 1981 als museum werd geopend, bleek dat het niet meer mogelijk was om het huis de inrichting te geven die Teirlinck gekend had. Het interieur werd dus tentoonstellingsruimte, met een beperkte opstelling van herinneringen aan Teirlinck en aan zijn werk.

Zelden of nooit is de tentoonstellingsfunctie van meet af aan in de woning voorzien. Toch zijn er uitzonderingen. Dit is uiteraard het geval met de woning van Permeke te Jabbeke. Maar eveneens in een recent, bescheiden museum in het kunstenaarsdorp Sint-Martens-Latem: het Gemeentelijk Museum Gevaert-Minne. Het opende zijn deuren in 1994. Lang niet alle vertrekken van deze ruime woning zijn toegankelijk. Kunstschilder Edgar Gevaert en zijn echtgenote Marie Minne, dochter van George Minne, moesten de oorspronkelijke woonst meerdere keren uitbreiden. Dat mocht wel, met een elfkoppige kroost en een grote vriendenkring. Een tweetal van die bijgebouwen hadden duidelijk al een functie als tentoonstellingsruimte. Schilderijen van het gemeentelijk patrimonium komen hier goed tot hun recht evenals een in bruikleen gekregen 'Kruisweg' van Albert Servaes. Een toonkast met documenten situeert Minne-Gevaert en hun diverse artistieke en politieke activiteiten. Het oudste atelier leent zich uitstekend tot het tentoonstellen van beeldhouwwerk, tekeningen en grafiek van George Minne. De eetkamer, waar de bezoeker onthaald wordt, heeft haar oorspronkelijke Spartaanse soberheid bewaard: één tafel, één kast, enkele kunstwerken. Doeltreffende eenvoud, meer hoeft dat niet te zijn.

Rik Sauwen

De salon van het Magrittehuis

Foto: Reiner Lautwein
 Dank aan Galerie Ronny Van de Velde, Antwerpen

Het atelier van Permeke

Foto: PMMK, Oostende

Auteursidentificatie

Rik Sauwen is licentiaat in de Romaanse Taal- en Letterkunde. Hij is sinds 1996 hoofdproducer van de VRT.
Johan Van Geluwe is architect. Hij is conservator van het Museum of Museums in Waregem.
Karina Van Herck is verbonden aan de afdeling Architectuur van de universiteit van Leuven.
Wouter Davidts is architect en verbonden aan de vakgroep Architectuur & Stedebouw van de Rijksuniversiteit Gent.

Achtercover
Guggenheimmuseum Bilbao
 (Frank O. Gehry, 1993-1997)

Foto: AD.OB Design

PLUS

ZEVENENDERTIGSTE JAARGANG
OKTOBER-NOVEMBER-DECEMBER 1999 NR. 4

Driemaandelijke tijdschrift voor inwijding in de beeldende kunsten
Uitgave van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen v.z.w.
onder de auspiciën van de Vlaamse provincies en in samenwerking met de VRT
Verantwoordelijke uitgever: Rudy Vercrucysse

Inhoud

- 3 Johan Van Geluwe
- 4 Vrouwen op het Zuid
- 6 When east meets west
Barbaren in de klas
- 7 Opedolven klanken
Gentenaar wint Nobelprijs
Literatuur
- 8 Van den Berghe geconfronteerd
Van Breedam geassocieerd
- 10 Europalia Hungaria
- 11 Keizer karel in Gent
Tiera Tierra
Gestoorde Vorsten
- 12 Carolus-Keizer karel 1500-1558
- 13 Mis-en-Scène
- 14 Barbie en Mode
Adrien Dalpayrat
- 15 Matinees in het Filmmuseum
Gerrit Rietveld
- 16 Het Mechels Meubel
- 17 De ongrijpbare Ensor
- 18 Arcade & Co
Opening Raveelmuseum
- 19 Ensorgrafiek in confrontatie
- 21 Regendans voor een Indian
Summer
- 22 De Bronzen Adhemar
Razend rood en blits blauw
- 23 Beelden uit de prehistorie
(Her)opening museum 'Toreke'
- 24 Keizers aan de Nijl

26 Tentoonstellingsagenda

28 OKV jaargang 2000

- 36 Fotografielcircuit
- 38 Wedstrijden
Excursies

Openbaar Kunstbezit
in Vlaanderen

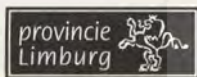
Jaargang 2000

Abonnementenprijs
24 euro of 968,-BF

zie p. 28-29

OKV op de VRT-radio bij radio 3

'De Kunstberg'
8 december van 16.45 tot 18.00 uur

**OPENBAAR KUNSTBEZIT
IN VLAANDEREN**

Secretariaat, redactie
en abonnementendienst:

Oud-Parochiehuis,
Grote Markt 46,
9100 Sint-Niklaas
tel.: 03/760.16.40
fax: 03/760.16.41

e-mail:
openbaar.kunstbezit@planetinternet.be

PUBLICITEIT
03/231.28.00 (B-Promotion)

B.T.W.-nummer: 427.190.176

BANKRELATIES
448-0007361-87
385-0590844-80
000-0099920-10
135.20 (NL)

ISSN 1373-4873
wd 1999/7879/21

Deze OKVplus werd samengesteld door
Rudy Verduyck en Kaat De Kock

VORMGEVING:
Geert Verstaen

ABONNEMENTENDIENST:
Kristien Van Mieghem

Gedrukt op Artic 115 gr;
het middenkatern op Bioset 115 gr.
Info: Trebruk Benelux, tel. 016/47.07.46

Losse nummers

Losse nummers kosten

250,-bf of 15,-nlg.

Bestellen kan door storting op
rekening 448-0007361-87

(in België)

of 135.20 (in Nederland)

van Openbaar Kunstbezit
in Vlaanderen, met vermelding
van de *titel van de aflevering*.

canvas

LINK biedt de kijker
elke week een
overzicht uit de brede culturele
actualiteit. Fien Sabbe is de
centrale gastvrouw. Op een
boeiende en tegelijk prettige
manier informeert zij, samen met
Ianka Flerackers en Kurt
Vandemaële, wat er zoal aan
cultuur te beleven valt.

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

Jaargang 2000

Abonnementsprijs

24 euro of 968,-BF

Een abonnement op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

Een jaarabonnement
kan op elk moment ingaan
en geeft recht op vier dubbelafleveringen
en een OKV-Museumkaart.

Als abonnee op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen
ontvangt u elk kwartaal een dubbele aflevering!

OKV

Prachtig uitgegeven, 44 pagina's, volledig in kleur, klare taal over de
rijkdommen van de Vlaamse musea en monumenten.
Iedere aflevering behandelt één onderwerp.

OKV-plus

Brandend actueel, minimum 40 pagina's, in kleur, met nieuws over exposities,
reportages, kunstaanbiedingen en ... waarschijnlijk de meest complete en
correcte tentoonstellingsagenda voor Vlaanderen en Brussel.

Museumkatern

(i.s.m. de Vlaamse Museumvereniging)

Met extra informatie over musea, tentoonstellingen, museummensen, kijkjes
achter de schermen, kritische standpunten,

De gratis OKV-Museumkaart

OKV-Web

<http://www.okvweb.org>

Een website met een volledige tentoonstellingskalender en sluitende
zoekmogelijkheden; laat ook toe om alle adressen, telefoonnummers en
contactpersonen op te zoeken van de Vlaamse en Belgische musea.

zie p. 28-29

Johan Van Geluwe
Zeer ARTelijk, Johan

'Allons enfants de la Patrie le jour de l'Art est arrivé.' Ar(t)chitect en kunstenaar Johan van Geluwe is niet iemand die je manhaftig, strijdvaardig en in levenden lijve op de barricaden van het (straat)leven zal aantreffen. Van Geluwe leidt veeleer een teruggetrokken kluzenaarsbestaan in zijn hoofd, om in gedachten zijn oeuvre te voltooien, The Museum of Museums te bestieren, de wereld te begroeten met mail art. Tegenover de gevestigde machtsstructuren zet hij zijn engagement van de liefde voor de kunst. Want werkelijk: 'Eendracht breekt macht'.

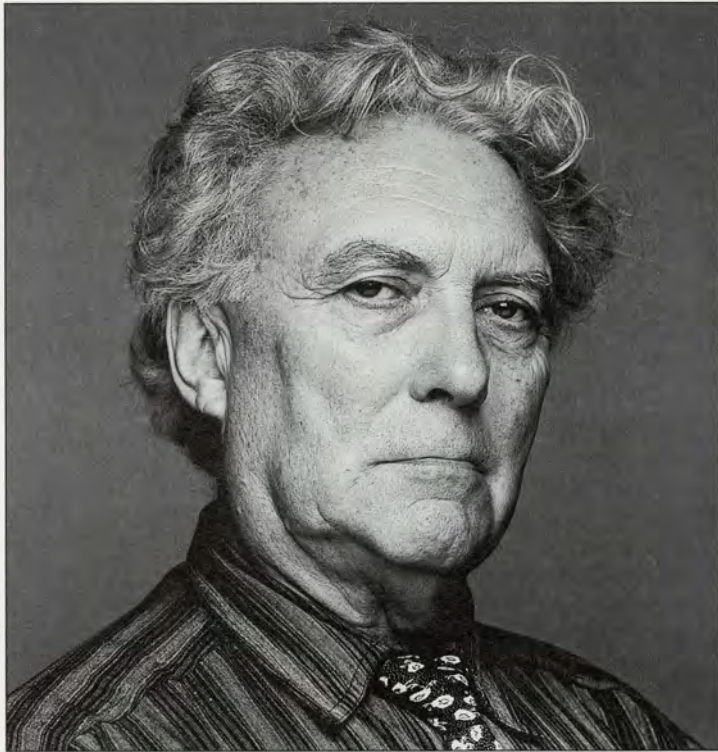

FOTO JACQUES SONCK

'En zeggen,' zegt hij, 'dat de post ondertussen almaar doorwerkt. Nu, straks, vannacht,... Verveelt jij u soms?'

Ik zoek me een weg naar de beweegredenen en het archief van de scheppingsdrang van Johan van Geluwe in de overtuiging die nooit te zullen vinden.

En dat hoeft ook niet. Niet het vinden is belangrijk. Zoals het helemaal niet de bedoeling is 'van de museumdirecteur een waardebepalend verschil te maken tussen wel of niet belangrijk, wel of niet banaal, wel of niet actueel.' Bij Van Geluwe gaat het om Kunst. Om Hartstocht. Om Inbeelding. Om Verbeelding.

De incidentele inrichting van zijn woonkamer is een afspiegeling van de permanente structuur van zijn gedachten: kartonnen dozen met allerhande verzamelde archiefstukken vullen de ruimte en maken ze tot doolhof. Alleen hij vindt er zijn weg in. Ik, de toeschouwer, ben heel even deelgenoot, heel even tred ik binnen in de collectie van zijn fictieve musea. 'Het museum moet van kunstenaars en kunst opnieuw hoofdacteurs maken, en wel in een plaats, waar nadenken en tonen - niet het gedirigeerd tonen - op de eerste plaats staan. Tegen holklinkend entertainment, massificatie en geestelijke leegloop moet opgetreden worden,' schreef hij in een in Kunstforum International (1990) opgenomen manifest.

Ik zit aan een tafel, schrijf, met Johan van Geluwe tegenover mij en omgeven door een reeks van ingebeelde musea waarvan Klaudija Kosanovic reeds een gedeeltelijke opsomming gaf: het Air Museum, het Antikriegsmuseum, het Museum voor Bad Art, het Marcel Broodthaers Musée d'Art Moderne, het Hilmar Liptows Van Goghmuseum, het Leszek Przyjemskis Museum of Hysterics, het Claes Oldenburgs Mouse Museum, het Daniel Spoerrius Musée Sentimental, het Harald Szeemanns Museum der Obsessionen, het Museo Vostell, het Museum of Instant Images, het Mail Museum, het Museum of Modern Mythology, het Pocket Museum of (f) Modern Art, het Rose Museum, het Museum For Subconscious, ...' Op elk van deze fictieve musea drukte Johan van Geluwe ook daadwerkelijk zijn stempel: een ronde schijf (zoals de aarde) waarin een gestileerde Griekse tempel met daaronder naam en adres van de directeur en de instelling staat. Boven de tempel verschijnt het opschrift van zijn fictieve burcht: The Museum of Museums. De stempel lijkt nog het meest op een geldstuk, ware het niet dat Johan van Geluwe nog niet één werk heeft willen verkopen. Hij schenkt. En wat die drang tot stempelen betreft: 'Deze stempel,' verklaart Klaudija Kosanovic, 'in de zin van bureaucratische reglementen en machtsaanspraken, ironiseert in zijn alomtegenwoordigheid onherroepelijk de toe-eigening en markeert de geest van Van Geluwe.'

Johan Van Geluwe mag graag parodiëren. Hij is nu eens sloganesk, dan haast religieus. Tegenover 'A junk of art is a joy for never' zet hij een bijna-psalm:

L'ART
L'ART C'EST MOI
L'ART C'EST TOI
L'ART C'EST VOUS
L'ART C'EST NOUS
L'ART C'EST NOUS-TOUS

Samen met een bevriend Pools kunstenaar is Johan Van Geluwe aan een nieuw project bezig dat tussen al zijn andere activiteiten en projecten langzaam tot ontwikkeling komt; met name Situtopias. Hij toont me een lijst van wereldvermaarde plekken op aarde die in het project zullen opgenomen worden. De lijst is nog lang niet volledig of af. Maar er wordt aan gewerkt. Van Geluwe, die als maatschappelijk betrokken kunstenaar gebroken van het onzinnige geweld uit de Tweede Wereldoorlog terugkeerde, zette leper op de lijst. En als gelovige vragensteller nam hij ook de versteende apocalyps in het kasteel van het Luikse dorpje Eben-Emael in zijn lijst op. 'Ge moet u eens voorstellen,' zegt hij. 'Wezweven in de ruimte. In een ellipsvormige baan om de zon. In een mechaniek van aantrekken en afstoten. Ge moet u dat eens voorstellen. En wat in de kosmos gebeurt, gebeurt ook in een atoompje. Het grote zit in het kleine en het kleine in het grote. Ge moet u dat eens voorstellen. 't Is niet te geloven, hé?'

PAUL DE MOOR

P.S. De dag na ons gesprek krijg ik art mail uit Waregem. Een gerecycleerde enveloppe. Verzonden vanuit het Kabinet van de Conservator. Met mijn adres in een mooi en sierlijk handschrift tussen een collage van grappige, ludieke en subtiele stempels. Mijn nota's van ons gesprek, zo blijkt. 'Hierbij de vergeten nota's, zéér ARTelijk, Johan.' Aan elkaar geniet en verlucht met een bonnetje waarop Pommes frites en het getal 070013 staan. Ik licht het bonnetje op en vind daaronder alweer een stempel: de handdruk van twee mannen. Voor Johan Van Geluwe is vriendschap geen fictie. En de post werkt almaar door. En Johan Van Geluwe verveelt zich nooit.

Vrouwen op het Zuid

NOG TOT 16 JANUARI 2000

Entre-deux

een confrontatie tussen hedendaagse en historische vrouwelijke fotografie in België en Nederland

PROVINCIAAL MUSEUM VOOR FOTOGRAFIE, ANTWERPEN

Germaine Van Parys-Myriam de Zeeuw

Julia Pirotte- Valérie Mannaerts

Eva Besnyö- Sophie Whettnall

Emmy Andriessé-Céline Van Balen

De tentoonstelling Entre-deux confronteert de fotografische praktijken van de eerste professionele en huidige generatie vrouwelijke fotografen/kunstenaars in België en Nederland.

De tentoonstelling brengt acht vrouwelijke fotografen samen; enerzijds vier krachtige pioniersvrouwen van de eerste generatie: Germaine Van Parys (B), Julia Pirotte (B), Eva Besnyö (NL) en Emmy Andriessé (NL) en anderzijds vier hedendaagse fotografen/kunstenaressen: Valérie Mannaerts (B), Sophie Whettnall (B), Myriam de Zeeuw (NL) en Céline Van Balen (NL). De eerste generatie vrouwelijke fotografen, witte raven in een mannenwereld, namen de taak op zich om het maatschappelijk gebeuren in beeld te brengen en werkten in opdracht van de opkomende pers, eventueel de reclamesector en de modewereld. Ze waren overtuigd van de belangrijke rol die de fotografie vervulde in de moderne wereld van nieuwe visuele communicatiemediën. Drie van hen waren actief tijdens de Tweede Wereldoorlog en legden belangrijke historische getuigenissen vast.

De vier hedendaagse fotografen werken vanuit een heel andere positie als vrouw in een postmoderne maatschappij; zij denken op een andere manier na over documentaire fotografie en bevragen de klassieke codes van de fotografie vaak op een kritisch-ironische wijze. Elk van deze huidige fotografen kreeg carte blanche bij de keuze en de presentatie van eigen werk in relatie tot dat van één van de pioniersvrouwen.

Praktische informatie

Provinciaal Museum voor Fotografie

Waalse Kaai 47, 2000 Antwerpen

Tel 03/242.93.20, fax 03/242.93.10

Open van 10 tot 17 uur

Gesloten op maandag

Toegangsprijs: 150 BEF

Reductieprijs: 100 BEF (reductiehouders, groepen), gratis (-12 j.)

met OKV-Museumkaart gratis

EMMY ANDRIESSÉ, AMSTERDAM, 1951
FOTO: EMMY ANDRIESSÉ

VALÉRIE MANNAERTS, DE MOUSTACHE, 1999
FOTO: MUSEUM VOOR FOTOGRAFIE

MARLENE DUMAS, MANDY, 1998
FOTO: SAMMLUNG HOFFMANN, BERLIJN

Vrouwen op het Zuid

Marlene Dumas

MD schilderijen en tekeningen

MUSEUM VAN HEDENDAAGSE KUNST ANTWERPEN

Na haar voorliefde voor schilderkunst en figuratie tijdens haar studie jaren in Zuid-Afrika, vallen de bijna 'Hollandse nuchterheid', de afwezigheid van de menselijke figuur, maar vooral het verlaten van de schilderkunst tijdens de eerste jaren in Nederland op. De werken uit 1976-83 zijn vooral grote tekeningen in potlood, inkt of krijt op papier, eventueel aangevuld met eigen teksten of fragmenten uit kranten en tijdschriften. Vanaf 1983-84 gaat Dumas weer schilderen en keert de figuratie definitief terug. Tegenwoordig primeren olie op doek en inkt op papier.

Doorheen Dumas' oeuvre zien we een aantal aspecten terugkeren. Eén daarvan is de aanhoudende invloed van film en fotografie, wat tot uitdrukking komt in de manier van werken (close-ups en montage technieken bijvoorbeeld) en in de keuze van beelden uit deze media als onmiddellijk vertrekpunt voor de composities. Zij werkt nooit naar levend model of met voorstudies, maar gebruikt zelfgemaakte polaroids of bestaande beelden, wat ruimte laat voor rustige reflectie. Tegenover deze bewuste afstand staat dat Dumas' werken doorgaans in haar eigen leefwereld en ervaringen zijn geworteld, hoewel ze altijd in grotere verhalen worden ingeschakeld, met onderwerpen als ras, erotiek, schoonheid, geweld en menselijke relaties. Een ander weerkerend gegeven is de voorliefde voor het groeperen van werken in reeksen: zelfstandige werken rond eenzelfde thema of een serie werken die als ensemble worden gepresenteerd.

MD is Dumas' tweede grote overzichtstentoonstelling, met ongeveer 100 werken. De tentoonstelling groepeerde een selectie van de hoogtepunten van het jongste decennium en recent werk. De tekeningen en schilderijen in deze tentoonstelling getuigen o.a. van een nieuwe interesse in het verleidelijk naakt. Marlene Dumas biedt ons een frisse kijk op de rol van schoonheid en vrouwen in de kunst: geen geïdealiseerde naakte godinnen, maar uitgekledde vrouwen, stevig in de alledaagse werkelijkheid geplant.

Praktische informatie

Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (MUKHA)

Leuvenstraat 32, 2000 Antwerpen

Tel 03/238.59.60, fax 03/216.24.86

E-mail mukha@skynet.be

Open van 10 tot 17 uur

Gesloten op maandag, 1 mei, Hemelvaart,

1 december en 1 januari

Toegangsprijs: 150 BEF

Reductieprijs: 100 BEF

met OKV-Museumkaart
75,- BEF i.p.v. 150,- BEF

Elck zijn waerom Vrouwelijke kunstenaars in België en Nederland, 1500-1950

De samenstellers willen met deze tentoonstelling in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen vijf eeuwen vergeten kunstgeschiedenis in beeld brengen, maar als bezoeker blijft je een beetje op je honger zitten.

De tentoonstelling is het eerste grote overzicht van kunst van vrouwen in de Nederlanden over een periode van bijna vijf eeuwen. Zonder twijfel wordt hier pionierswerk geleverd. Aan het bij elkaar brengen van alle deze kunstwerken moet een enorm zoekwerk vooraf gegaan zijn. Verschillende specialisten uit musea en universiteiten hebben er dan ook voor samengewerkt. Ook Gynaika v.z.w., een organisatie die zich sinds een vijftal jaren inzet voor de belangen van vrouwelijke kunstenaars, nam een belangrijk deel van het werk op zich.

Het is verwerdlijk dat pas in de jaren zeventig voor het eerst aandacht werd besteed aan het aandeel van vrouwen in de kunstwereld. Hierbij wordt niet gedacht aan de zogenaamde *artes minores* die eerder tot de vrouwelijke traditie behoren maar aan kunsttakken zoals schilder- en beeldhouwkunst. Dat tachtig procent van de 300 tentoongestelde werken nooit eerder werd geëxposeerd, maakt duidelijk dat vrouwelijke kunstenaars inderdaad stiefmoederlijk behandeld worden bij het samenstellen van tentoonstellingen. Een praktische reden hiervoor kan de beperkte aanwezigheid van werk van vrouwen in openbare collecties zijn. De bezoeker kan immers vaststellen dat een gebrek aan picturale kwaliteiten niet de oorzaak kan zijn, want vele van de getoonde werken zijn van een hoog artistiek gehalte. Deze indruk krijgt men vooral voor de oude kunst en de werken tot het begin van deze eeuw. De recentste werken kunnen minder overtuigen.

Kunstenaressen die bijblijven, zijn voor de vroegste periode de Haarlemse Judith Leyster (1609-1660) die uitzonderlijk niet uit een kunstenaarsfamilie stamde maar wel huwde met een succesrijk schilder van genretaferelen. En van Michaelina Woutiers, werkzaam ca. 1640-60, zijn een portret en, uitzonderlijk voor vrouwelijke schilders, historiestukken te zien. Binnen het stilleven, het genre waarin vrouwen zich blijkbaar beter thuis voelden, zijn de werken van de Antwerpse Clara Peeters (ca. 1580-ca.1657) opmerkelijk. Interessante vertegenwoordigsters van rond 1900 zijn de Amsterdamse Thérèse Schwartz (1851-1918) die zich net als haar vader ontplooidde tot een virtueuze portrettiste en de Vlaamse Louise De Hem (1866-1922) die heel wat onderscheidingen kreeg. Het werk van verschillende navolgers van de Luministische School van Emile Claus zoals Jenny Montigny (1875-1937) en Anna de Weert (1867-1950) kreeg wel reeds aandacht bij overzichtstentoonstellingen maar is zeker hier ook op zijn plaats.

De samenstellers hadden de ambitie om vanuit een veelheid van invalshoeken een overzicht te bieden van vrouwelijke artistieke activiteit in de beide Nederlanden in de betrokken periode. Het is tijdens de rondgang niet altijd duidelijk wat bij de keuze heeft geprimeerd: het artistieke of de vrouwelijke activiteit. Dat beiden niet noodzakelijk synoniem zijn, bewijzen enkele werken. Zo is het uitgekozen werk van de in Zwolle actieve Cornelia Van Marle (1661-98) en Sophia Holt (1658-1734) ronduit slecht geschilderd. Mogelijk is er een historische reden om deze werken toch op te nemen, maar die wil je als bezoeker dan graag vernemen. Hierbij komen we bij het grote minpunt van deze tentoonstelling, nl. het totale gebrek aan uitleg in de zalen. De bezoeker wordt volledig aan zijn lot overgelaten wanneer hij geen beroep wil doen op een audiogids of rondleiding.

Vragen die spontaan opkomen zijn o.a. wat is er specifiek aan de verzamelde werken en is er een verschil vast te stellen met mannelijke kunstenaars? Was de keuze voor stillevens en landschappen vrij of bepaald door buitenaf? Was hun milieu veelal bepalend voor het kiezen voor het artistieke, waren ze aangesloten bij een gilde?

Antwoord op deze vragen kan men vinden in de catalogus maar het is onmogelijk om dit omvangrijk boekwerk als leidraad bij het bezoek te gebruiken. Hierin vindt men ook interessante biografische gegevens over de vrouwen in kwestie. Gezien het thema van de tentoonstelling had bij enkele van de opmerkelijkste kunstenaressen deze informatie ook in de zalen niet mogen ontbreken.

INGRID DE MEÛTER

Praktische informatie

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten
Leopold de Waelplaats, 2000 Antwerpen
Tel 03/238.78.09, fax 03/248.08.10
Open van 10 tot 17 uur, woensdag tot 21 uur
Gesloten op maandag, 25 december en 1 januari
Toegangsprijs: 250 BEF
Reductieprijs: 200 BEF (groepen vanaf 15 p., 60+),
100 BEF (-18 jaar), -12 jaar gratis
Rondleidingen: 2500 BEF (volwassenen),
1000 BEF (leerlingen in klasverband)
Audiogids: 150 BEF
Voorverkoop in alle Fnac-winkels: tel 0900 00600
Groepsreservaties tel 02/706.06.00

LENA VAN ZUYDERHOUT, OFFER VAN ABRAHAM
KMSK, ANTWERPEN

PAULINE JAMAR, DISTELS
KMSK, ANTWERPEN

ALIDA POTT, PORTRET
KMSK, ANTWERPEN

Museumzondag op het Zuid

VROUWEN-BEELDEN Elke eerste zondag van de maand, nog tot april 2000, wordt aan alle geïnteresseerden de kans geboden om onder deskundige begeleiding de collectie van het MUKHA, het Museum voor Fotografie en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te bezoeken. Dit najaar gaan ze op zoek naar 'vrouwen-beelden'.

PRAKTISCH

Op zondag 5 december 1999, 9 januari, 6 februari en 5 maart 2000, telkens van 10.30 tot 16 uur

600 BEF per persoon en per zondag

Info: educatieve dienst van het MUKHA (03/238.59.60)

When east meets west Diamantcreaties van Isabelle Yi-pei Chang

PROVINCIAAL DIAMANTMUSEUM, ANTWERPEN
VAN 18 NOVEMBER 1999 TOT 16 JANUARI 2000

Sinds haar kinderjaren wist Isabelle Chang dat ze absoluut juweelontwerpster wilde worden. Spijtig genoeg was dit in Taiwan onmogelijk te realiseren omdat er geen scholen voor bestonden. Dus besloot Yi-pei (Yi-pei is de Chinese vertaling van Isabelle) het geld bijeen te sparen om in Europa een opleiding te kunnen volgen.

Tussen 1991 en 1994 volgde ze aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen de opleiding Juweel- en Edelsmeedkunst. Nadien behaalde ze 'cum laude' nog een Meestergraad Juweelontwerpen in Sint-Lucas, Antwerpen.

Sindsdien combineert Yi-pei haar job als zelfstandig juweelontwerpster met haar werkzaamheden als redacteur voor de Europese sectie van het Taiwanese tijdschrift *Jewelry Circle's Magazine* en pendelt ze heen en weer tussen Antwerpen en Taipei.

Dit verzoenen van twee landen en twee levensstijlen vinden we onmiskenbaar terug in haar werk. Yi-pei is opgevoed door een vader die bijzonder veel aandacht had voor de traditionele Chinese cultuur. Haar belangrijkste bron van inspiratie is dan ook de oriëntaalse filosofie waarin naast de zichtbare materie ook een onzichtbaar geestelijk element aanwezig is. Sinds haar jeugd is ze gefascineerd door de prachtige tempels in haar stad en de activiteiten en ceremonies in en rond deze heilige plaatsen. Vele van haar juwelen – ringen, hangers – zijn dan ook geïnspireerd op de tempelarchitectuur.

Van haar vader erfde ze ook de liefde voor de traditionele Chinese keuken. Ze is dan ook opgevoed in een huis waar de tafel steeds harmonisch en liefdevol gedekt was. Deze voorliefde vertaalt zich in bijzonder kunstig vervaardigde 'chopsticks' en prachtig zilverwerk.

Praktische informatie

Provinciaal Diamantmuseum
Lange Herentalsestraat 31-33, 2000 Antwerpen
Tel 03/202.48.90, fax 03/202.48.98
E-mail diamantmuseum@provant.be
Website www.provant.be/diamant
Open van 10 tot 17 uur
Gesloten op maandag

24. RINGEN VAN ISABELLE YI-PEI CHANG
FOTO: PROVINCIALE FOTODIENST ANTWERPEN

Barbaren in de klas! Confrontatie met vreemde culturen in wandplaten voor vaderlandse geschiedenis

STEDELIJK ONDERWIJSMUSEUM IEPER
NOG TOT 2 JULI 2000

Deze tentoonstelling wil vertellen hoe het geschiedenisonderwijs in Vlaanderen tussen 1880 en 1980 de confrontatie met vreemde culturen aanging, uitgaande van wandplaten.

Wandplaten hadden niet alleen een didactische rol, maar ook een ideologische: sommigen waren pacifistisch, andere ronduit militaristisch. Nu eens dienden zij een Belgisch, dan weer een Vlaams nationalisme. Sommige perioden uit de 'vaderlandse' geschiedenis werden afgeschilderd als een bezetting door vreemde machten, andere daarentegen als een bevrijding. De tentoonstelling gaat aldus evenzeer over (on-)verdraagzaamheid en multiculturele samenleving in het geschiedenisonderricht.

Ze toont acht vreemde culturen in chronologische volgorde: de Romeinse beschaving van de Oude Belgen, de Ierse missionarissen tijdens de kersteningstijd, de invallen en plunderingen van de Noormannen, de Franse voogdij over Vlaanderen (de Guldensporenslag), de Reformatie onder de Spaanse overheersing met de Geuzen, de Beeldenstorm, Alva en de executie van de graven van Egmont en Hoorne, de opstand tegen de Oostenrijkse en Franse overheersing, de onafhankelijkheid (afzetting tegen Nederland) en de bezetting tijdens de twee wereldoorlogen.

De voorstelling van vreemde culturen in de wandplaten wordt vergeleken met tekst én illustraties in de handboeken voor geschiedenis, maar ook met populaire chromo's zoals de reeks 's Lands Glorie tot en met het werk van onze bekendste striptekenaars om aan te tonen dat deze beeldvorming ook buiten de klas aanwezig was.

Praktische informatie

Stedelijk Onderwijsmuseum Ieper
G. de Stuerstraat, 8900 Ieper
Tel 057/20.58.36
Open iedere dag van 10 tot 12u30 en van 14 tot 18 uur (tussen 1/11 en 31/3 tot 17 uur)
Gesloten op maandag, 25 december en 1 januari
Toegangsprijs: 100 BEF
Reductieprijzen: 50 BEF pp. (groepen), 20 BEF pp. (schoolgroepen), gratis voor inwoners van Groot-Ieper, -16 jaar, ICOM-VMV en houders van een ticket voor het In Flanders Fields Museum
Rondleidingen: 1500 BEF, max. 25 personen, reservatie tel. 057/22.85.84

25. E. VAN OFFEL & J.N., NR 10. DE VLAAMSE GEMEENTENAREN VOOR DE SLAG DER GULDEN SPOREN, ANTWERPEN: BOSSAERT S.D.
FOTO: STEDELIJKE MUSEA IEPER

Opgedolven Klanken. Archeologische muziekinstrumenten uit Noordwest-Europa

MUSEACTRON, MAASEIK

VAN 12 DECEMBER 1999 TOT 27 FEBRUARI 2000

Wist u dat in 1510 in Aken de pelgrims die daar verzameld waren om de relieken te zien, zo oorverdovend hard op de pelgrimshoorn bliezen, opdat 'de Lieve Heer het niet zou kunnen horen donderen'? En wist u dat in de Middeleeuwen een melaatse niet tegen gewone mensen mocht praten, maar zijn aanwezigheid kenbaar moest maken met een klepper? En ooit gedacht dat er al in de bronstijd een soort tuba bestond waaruit een geofende speler wel 12 tot 14 tonen kon halen?

In musea worden maar zelden muziekinstrumenten tentoongesteld. Snaar-, slag- of blaasinstrumenten uit de 16de eeuw en later zijn nog wel te vinden, maar meestal in de gespecialiseerde musea. Bijna altijd zijn het dan instrumenten die boven de grond bewaard zijn gebleven. Voor de periode vòòr 1500 zijn we praktisch helemaal aangewezen op muziekinstrumenten die in de grond bewaard zijn gebleven en later weer opgegraven zijn. Uitgangspunt van deze tentoonstelling is dan ook om het publiek kennis te laten maken met een facet van onze cultuurgeschiedenis, die niet in boeken is te lezen en evenmin op CD te horen is.

De tentoonstelling 'Opgedolven Klanken' zal laten zien en vooral laten horen dat er muziek bestaat heeft van kleine en goedkope instrumenten, waarvan de klanken allang verstomd zijn. Behalve archeologische muziekinstrumenten uit de prehistorie tot en met de 17de eeuw, zullen ook sociale/volkskundige zaken (zoals de

Praktische informatie

Museactron - 'Den Peroun'
Boomgaardstraat 2, 3680 Maaseik
Tel 089/566890, fax 089/560561

Open van 10 tot 13 en van 14 tot 17 uur
Gesloten op maandag

Toegangsprijs: 150 BEF
Reductieprijs: 100 BEF (kortinghouders), 50 BEF (scholen en kinderen), 350 BEF (gezinsticket), gratis (schoolgroepen)
Rondeleidingen

Elke zondag om 14u30 en 15u30 kan u - mits het betalen van de toegangsprijs - een gratis concert op het 13de-eeuwse orgel meemaken en wordt u gratis rondgeleid in de tentoonstelling

Win een gouden muziekinstrument

Win een gouden hanger/broche t.w.v. 50.000 BEF - 2.750 NLG. In de vorm van een saxofoon (dit exclusieve voorwerp is een ontwerp van Goofy Neureuther, juwelier-edelsmid te Maaseik/Peer). Of win één van de twee aankoopbonnen bij dezelfde juwelier t.w.v. 30.000 BEF - 1.635 NLG en 20.000 BEF - 1.090 NLG.
info: Museactron tel. 089/566890

met OKV-Museumkaart
100,- BEF i.p.v. 150,- BEF

RECONSTRUCTIE VAN EEN 17DE-EEUWSE RINKELBEL GEMAAKT VAN BEEN
FOTO: JAV-STUDIO'S, ASSEN

IN DE PREHISTORIE KON OP BENEN FLUITEN VROLIJKE MUZIEK GEMAAKT WORDEN
FOTO: JAV-STUDIO'S, ASSEN

melaatsenklepper), kinderspeelgoed (rinkelbellen, rammelaars, ...) en 'muziekinstrumenten' met een signaalfunctie (bv. de stadstoeter en vogellokfluitjes) in de tentoonstelling te zien zijn.

Opgedolven Klanken belooft een prachtige kijk-luister-en-doe tentoonstelling over muziekinstrumenten te worden die bij opgravingen aan het licht zijn gekomen. Op veel plekken in de expositie komen reconstructies en afgietsels die kunnen worden aangeraakt en/of bespeeld. Een heel bijzonder doe-object in de tentoonstelling wordt een 13de-eeuws orgel, dat speciaal voor deze tentoonstelling wordt gereconstrueerd. De bezoeker kan daarbij ervaren dat er niet zomaar door een druk op een toets een toon te horen is. Het publiek zal in de tentoonstelling zelf met de beide blaasbalgen de luchtstroom in beweging moeten zetten. De archeologische muziekinstrumenten worden verder aangevuld met talrijke toepasselijke prenten en schilderijen

Gentenaar wint Nobelprijs Literatuur Maurice Maeterlinck 1862-1949

MUSEUM ARNOLD VANDER HAEGHEN, GENT
NOG TOT 23 DECEMBER 1999

Op 6 mei 1949 overleed de enige Belgische Nobelprijswinnaar voor Literatuur, Maurice Maeterlinck. De Dienst Culturele zaken van Gent herdenkt zijn 50ste verjaardag.

MAURICE MAETERLINCK
DE TERUGKEER VAN DE BLAUWE VOGEL

Een algemene overzichtstentoonstelling van het leven en werk van Maurice Maeterlinck aan de hand van boeken, handschriften, foto's en persoonlijke objecten van de schrijver. De tentoonstelling omvat tevens een afzonderlijk interactief gedeelte, 'Sleutels tot Maeterlinck' genaamd, waarin een poging wordt ondernomen om enkele duistere aspecten van de persoon en het werk van Maeterlinck emotioneel en van binnenuit te laten ervaren.

VREEMDE VOGELS

In de tuin en de inkomhal van het museum stellen hedendaagse beeldende kunstenaars hun verrassende, poëtische, soms ironische visie op Maeterlincks meest bekende toneelstuk 'De Blauwe Vogel' tentoon.

Praktische informatie

Museum Arnold Vander Haeghen
Veldstraat 82, 9000 Gent
Open van maandag tot vrijdag van 10 tot 12 en van 14 tot 16 uur
Toegang gratis

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen
Jaargang 2000 zie p. 28-29

Van den Berghe geconfronteerd
Van Breedam geassocieerd

PMMK, MUSEUM VOOR MODERNE KUNST
NOG TOT 13 FEBRUARI 2000

Het hoort tot de vaste routine. Op tentoonstellingen van het PMMK kijkt je best achter alle hoeken en kanten om zeker geen kunstwerk te missen.

Het levert je vast en zeker enkele mooie verrassingen op en het geruststellende besef waarvoor je geld gekregen te hebben. Met de retrospectieve Frits Van den Berghe is het zeker niet anders. Want de zoeker wordt rijkelijk beloond.

Er zijn namelijk een aantal geldige redenen op te noemen om enkele goed gevulde uren in confrontatie met de rode rakker onder de Leieschilders te spenderen. Dat hij zestig jaar geleden overleed, beschouw ik enkel als een toevallige aanleiding. Van groter belang is de vaststelling dat het al zestien jaar geleden is dat er nog een belangrijke retrospectieve van zijn werk getoond werd. En wordt zijn naam doorgaans in één adem met die van Permeke en De Smet uitgesproken, dan is hij de enige die nog niet uitgebreid aan bod kwam in het PMMK.

Redenen genoeg dus. Toch is het de inhoudelijke aanpak die deze tentoonstelling tot een evenement maakt. Binnen de chronologische indeling van het oeuvre in enkele grote periodes waarover iedereen het ondertussen eens is, hebben de samenstellers het werk voortdurend gerelateerd tot dat van tijdgenoten. Niet enkel zien we zo beter wat de kunstenaars op een bepaald tijdstip bijzonder bezighield, zowel technisch als inhoudelijk, maar het helpt ons beter de betekenis van Van den Berghe in het globale kunstgebeuren van zijn tijd in te schatten. Van den Berghe doorstaat met glans deze test. In zijn jeugdwerken zien wij op welke bakens hij zijn nog aarzelende koers richt.

De vriendschap met Permeke en De Smet was een hoogtepunt: de stilistische beïnvloeding is hier ondergeschikt aan de ware synergie die voor de drie kunstenaars de mooiste resultaten heeft opgeleverd. De Nederlandse ballingschap bracht ook interessante contacten teweeg. De horizon werd wijder, na de ontmoeting met kubisten, Duitse expressionisten en Nederlandse jongeren. Zo kan een portret evengoed verwijzen naar de Brückeschilders als naar Kees Van Dongen.

Het indrukwekkende werk *De Obsessie*, geschilderd naar aanleiding van de dood van Gust De Smets zoon, en waarvan hier drie versies tentoongesteld zijn, herinnert qua aanpak van het thema aan Edvard Munch.

Elders denken we even aan George Grosz of Heinrich Campendonck, maar nooit in termen van pastiches of ontleningen in de stijl van Floris ("dat kan ik ook") Jespers. Bij Van den Berghe stofferen ze zijn rijke beeldentaal, ten voordele van de boodschap die hij brengen wil.

Het is positief dat de confrontaties niet als een strak systeem gehanteerd worden. Zo kan de verbeelding zelf een aantal verwantschappen ontdekken. De verrassingen zijn niet van de lucht. Om er maar eentje te noemen: een uitstekende reeks gouaches uit de jaren twintig; speels, met een flinke dosis surreële humor. Uit de latere periode een aantal karaktervolle bloemstukken, die een allesbehalve rustgevend uitwerking hebben. Wat die latere werken aangaat heb ik met voldoening vastgesteld dat er aan het zogenaamde surrealisme van Van den Berghe voldoende aandacht besteed wordt.

De confrontatie met Max Ernst ligt voor de hand en wordt geïllustreerd met een zeer mooie frottage uit een privé-verzameling (een buitenkans dat wij die nu te zien krijgen). Van de eigen experimenten van Van den Berghe in die richting wordt een voldoende ruime selectie getoond. Zo ook wat de aanzetten naar vormen van art brut of een vernieuwde monumentale stijl betreft.

FRITS VAN DEN BERGHE, BLOEMEN OVER DE STAD, 1929
OLIEVERF OP DOEK, 115 X 88 CM
VERZAMELING VLAAMSE GEMEENSCHAP
FOTO: SABAM

FRITS VAN DEN BERGHE, ENGEL BOVEN BRANDENDE STAD, 1929
OLIEVERF OP DOEK, 87 X 72 CM
PRIVÉ-VERZAMELING

FRITS VAN DEN BERGHE, DE GEOGRAFISCHE MENS, 1927
OLIEVERF OP DOEK, 170 X 115 CM
PRIVÉ-VERZAMELING

Ze spreken het denkbeeld van een neergang of een verarming van de inspiratie in de latere jaren tegen. Dat het niet zijn vrolijkste jaren zijn geweest is evenwel duidelijk afleesbaar.

Met plezier herken je een aantal mijlpalen uit zijn carrière: *De Sterrenvisser*, *De goede Herberg*, *De eeuwige Vagebond*, *de Gevangene*, het dubbelportret van P.G. Van Hecke en Norine. Maar de bruiklenen uit buitenlandse musea en uit talrijke privé-verzamelingen (onder meer het uithangbord van de tentoonstelling: *De Zonneschilder* uit 1921) bieden een unieke kans om ons beeld van Van den Berghe te verdiepen en te nuanceren.

Er zijn nog meer ontmoetingen te beleven in het PMMK. Op de bovenste verdieping van het museum plaatst Camiel Van Breedam zijn werk tegenover een selectie Afrikaanse kunst afkomstig uit de reserves van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika van Tervuren. De selectie is door hemzelf gemaakt en zegt ons dus ook veel over zijn persoonlijk aanvoelen van de dingen. De verwantschappen waren van vooraf bekend, maar krijgen hier op en smaakvolle wijze gestalte. Drie luiken in deze overzichtelijke tentoonstelling (de derde verdieping van het PMMK leent zich daar namelijk wel voor): een subjectieve selectie Afrikaanse kunst, een reeks eigen werken van Van Breedam en daar tussenin vitrines waar zich een boeiende dialoog tussen beide culturele vormen ontspint. Zonder betweterij, zonder krachtpatserij, enkel tact en stijl. Bravo Camiel.

RIK SAUWEN

met OKV-Museumkaart
200,- BEF i.p.v. 300,- BEF

Praktische informatie

PMMK, Museum voor Moderne Kunst
Romestraat 11, 8400 Oostende
Tel 059/50.81.18, fax 059/80.56.26
Open van 10 tot 18 uur
Gesloten op maandag
Toegangsprijs: 300 BEF
Reductieprijs: 200 BEF (reductiehouders,
jongeren 17-18 jaar), 100 BEF (scholen, -16 jaar),
gratis (-13 jaar)

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen Jaargang 2000

zie p. 28-29

Amarant i.s.m. OKV organiseert een uitstap naar Utrecht op zaterdag 4 december 1999

- bezoek aan het vernieuwd en heropend Centraal Museum (Belgische architecten Beel & Achtergael)
- bezoek aan het Rietveld Schröderhuis
- architectuurwandeling met prof. Luc Verpoest

Inschrijvingen dienen vooraf telefonisch te gebeuren bij Amarant
tel. 09/269.17.40

Betaling binnen de tien dagen na inschrijving op rekening
001-0289768-08

Prijs leden OKV 1.750 BEF
busreis en documentatie, ticket
Centraal Museum, ticket en
rondleiding in Rietveld
Schröderhuis, toelichting en
architectuurwandeling met Luc
Verpoest

Praktisch

Vertrekplaatsen

- **Antwerpen 8.00 uur**
Station Berchem, voorkant
- **Brugge 6.30 uur**
Station, kant Sint-Michiels
- **Gent 7.10 uur**
Sint-Pietersstation, NMBS-parking, Fabiolalaan
- **Waasmunster 7.35 uur**
Afrif 13, E17 richting Antwerpen

Terugreis

18.00 uur

Europalia 99 Hungaria

Hongaarse kroon ontbloot?

Traditiegetrouw wordt de Europaliantentoonstelling in het Paleis voor Schone Kunsten als de hoofdvogel van het festival gedoodverfd: Hungaria Regia, voor de leek te vertalen als Het Koninklijke Hongarije. De verwachtingen zijn dus niet toevallig hoog gespannen. In tien afdelingen wordt ons de historische dimensie van het Magyaars fenomeen uit de doeken gedaan: van nomadenstammen die verkeerdelijk voor afstammelingen van de Hunnen werden gehouden en daarom met de naam Hungari werden aangeduid, tot een machtige entiteit in de Habsburgse dubbelmonarchie.

De ondertitel is treffend gekozen: 'Schittering en Strijd'. Het tweede spreekt voor zichzelf. Het eerste duidt op de obligate ingrediënten van een prestigetentoonstelling: kroonjuwelen, kunstschaten, artefacten die bol staan van historiek of sentiment. Ze zijn er inderdaad: de befaamde Heilige of Sint-Stefanus kroon met het scheefgezakte kruisje en de hangers aan gouden kettinkjes (Het is een replica, maar enkel de fetisjisten zullen daar moeite mee hebben), het zwaard van Attila, de kroningsmantel, een waanzinnig decoratief paradezadel dat aan woiwode Vlad Dracul (jaja, Dracula) toebehoord zou hebben en de Missaal van Matthias Corvinus door Margaretha van Oostenrijk naar de Nederlanden overgebracht en sindsdien gebruikt voor de eedaflegging van onze landvoogden, nu een pronkstuk van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

Wapens en juwelen, portretten en staatsiekledij van de geportretteerden, dit alles in overvloed. Maar de Hongaarse geschiedenis staat ook gelijk met de strijd aan de grenzen van Europa, eeuwenlang in de frontlijn tegenover de Islamitische opmars. Die strijd heeft een complex verloop gekend, heeft geleid tot een de facto opsplitsing van het land in entiteiten die noodgedwongen Westers, zeg maar Habsburgs, Slavisch en Turks gericht waren. Om hier de juiste toedracht te snappen is het gebruik van de walkman sterk aan te bevelen.

De organisatoren hebben zich zeker beijverd om een klare lijn aan te houden. Tot op zekere hoogte zijn ze daar ook in geslaagd. Maar toch belandde ik op het einde van de tentoonstelling met een gevoel van verwarring. Dit exposé komt niet tot een einde, zoals de Habsburgers, maar stopt botweg bij de herinneringen aan graaf Istevàn Széchényi, die zowat een Hongaarse Baron Empain moet

SINT-STEFANUSKROON, 11DE EEUW
MAGYAR NEMZETI MUZEUM, BOEDAPEST

MEESTER MS, CALVARI, 1506
KERESTÉNY MUZEUM, ESZTERGOM

geweest zijn en wiens vader de stichter van het Hongaars Nationaal Museum is geweest. Toevallig is dit museum de grootste bruikleengever voor de tentoonstelling (Toch daarom niet?). Een beter einde lag zeker voor het grijpen. Gemist wordt het grote romantische moment van de opstand van 1848. En wat met Frans Jozef die na het neerslaan van de opstand gaandeweg een gematigde pro-Hongaarse koers ging varen, tot groot ongenoegen van zijn Slavische en Duitstalige onderdanen, die hem daarom met de bijnaam 'der alte Prohaska' bedachten? Ik mis zeker ook de tragische figuur van Karl, de laatste keizer-koning die tijdens het débâcle van 1918 nog pathetische pogingen ondernam om tenminste zijn Hongaarse troon te redden. Het had een mooi eindpunt van een tragisch verhaal kunnen zijn, als tegenpool van de spectaculaire regalia die je bij het verlaten van de tentoonstelling nog even in de eerste zaal ziet schitteren.

Ook de scenografie leidt aan een soort onevenwichtigheid. In de eerste helft zijn er enkele uitstekende vondsten, zoals de illusie van een bibliotheek rond de toonkasten met de kostbare handschriften van de Hongaarse Renaissance. Maar dan lijkt de fut er uit te zijn. De laatste zaal is ronduit rommelig. Indien dit een gewild effect is, dan komt het onvoldoende uit de verf.

De catalogus is rijkelijk geïllustreerd. (Welke catalogus is dat tegenwoordig niet?) Maar de tekst wijst hier en daar op haastig vertaaltwerk. Zo lees ik ergens over 'een berouwvolle visser die op zoek gaat naar God'. Die visser heeft verdraaid veel weg van een zondaar die het in het Frans met slechts één accent verschil moet stellen!

Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat de complexiteit van het verhaal verlamdend heeft gewerkt. Met het land waarover het tenslotte gaat, krijgen wij nergens voeling op deze tentoonstelling, behalve heel even bij de typische klederdracht van de diverse volksstammen. Het is net of de geschiedenis zich los van het land en zijn bewoners heeft afgespeeld. Een absurde veronderstelling, een ondenkbaar unicum!

RIK SAUWEN

Made in Hungary: zij die zijn weggegaan/zij die gebleven zijn

**PROVINCIAAL MUSEUM VOOR
FOTOGRAFIE, ANTWERPEN**
NOG TOT 9 JANUARI 2000

Hongaarse wapenpraal

KBC-GALERIJ, BRUSSEL
NOG TOT 12 DECEMBER 1999

1000 jaar Hongaarse munten

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK ALBERT I
NOG TOT 11 DECEMBER 1999

Hongaarse avant-garde: 1915-1925

BBL, BRUSSEL
NOG TOT 16 JANUARI 2000

Praktische informatie

Paleis voor Schone Kunsten
Ravenstein 23, 1000 Brussel
Open van 10 tot 18u, woensdag tot 22 u.
Gesloten op maandag
Toegangsprijs: 250 BEF
Reductieprijs: 200, 150 en 100 BEF

Keizer Karel in Gent

Tierra Tierra

NOG TOT 31 DECEMBER 2000

Naar aanleiding van de Keizer Karelherdenking organiseert het Gentse Schoolmuseum een dubbeltentoonstelling rond de grote ontdekkingsreizen en de ingebruikname van enkele tot dan toe ongekende producten die vanuit de nieuwe wereld naar West-Europa werden uitgevoerd.

Ontdekkingsreizen anders

SCHOOLMUSEUM MICHEL THIERY, GENT

Voor deze tentoonstelling werd een 16de-eeuws galjoen gedeeltelijk nagebouwd op ware grootte. De leerlingen die de tentoonstelling bezoeken worden in het aanwervingskantoor als matrozen gerekruteerd en maken kennis met de verschillende functies aan boord van het schip.

Van op de voorplecht kunnen de leerlingen een projectie van de nieuwe wereld bekijken waarmee meteen een verwijzing gemaakt wordt naar het tweede luik van de tentoonstelling.

De nieuwe wereld

HORTUSMUSEUM MICHEL THIERY, GENT

Dit luik van de dubbeltentoonstelling brengt de leerlingen in een onbekende wereld met een mysterieuze cultuur. Ingedeeld in groepjes gaan ze op zoek naar nieuwe gewassen en producten die tot op heden zoveel betekenen voor onze Westerse samenleving. Aan de ingang van de tentoonstelling zal een grote kist staan met een dertigtal voorwerpen (chips, friet, sigaret, pijp, chocolade, ballon, ...). Al deze objecten zijn afkomstig van planten uit de nieuwe wereld, met name de aardappel, de cacao-plant, de rubberplant en de tabakspant. Aan de hand van een vragenlijst gaat elke groep leerlingen een deel van de tentoonstelling uitdiepen en daarna voorstellen aan hun medeleerlingen.

Praktische informatie

Schoolmuseum Michel Thiery
Sint-Pietersplein 14, 9000 Gent
Tel 09/244.73.73
Hortus-Museum Michel Thiery
Berouw 55, 9000 Gent
Tel 09/225.05.42, fax 09/234.30.56
Open van 9 tot 12 u 15 en van 13 u 30 tot 17 u 15
Gesloten op vrijdagmiddag, zondag en wettelijke feestdagen
Toegangsprijs: 100 BEF voor beide tentoonstellingen

MALADIE ATTEINT DE PARALYSIE GÉNÉRALE AVEC DÉLIRE DES GRANDS
UIT: HENRY DEVILLE. MÉDECINE PRATIQUE ET POPULAIRE GUIDE DE LA SANTÉ. PARIS COLLECTIE MUSEUM DR. GUISLAIN

PRENTTEKENING VAN EEN ROEMEENSE PATIËNT COLLECTIE MUSEUM DR. GUISLAIN

ADMIRAL TRUMP GRAVURE COLLECTIE MUSEUM DR. GUISLAIN

Keizer Karel in Gent

Gestoorde Vorsten

MUSEUM DR. GUISLAIN, GENT

VAN 26 NOVEMBER 1999 TOT 31 MEI 2000

Het verschil tussen een echte koning en een ingebeelde is meestal een kwestie van bladgoud. Een koning die dure paleizen bouwt, is een persoon met grandeur. Een 'gewoon' man die hetzelfde probeert, is 'megalomaan'. Helemaal wazig wordt het onderscheid wanneer de heerser zelf een tikkeltje labiel wordt. Op de troon zit plotseling iemand die aan allerlei fantasmen lijdt. De koning wordt een gewillige onderdaan van zijn dokters.

Maar veel zulke mythen en legenden hebben vorstelijke personen meer glorie of reputatie bezorgd dan ze zelf al hadden. Niet zelden waren ze zelf aanstichter van die verhalen. Hun roem werd er nog stralender door, hun macht nog onwrikbaarder. Gruwelverhalen konden echter ook dienen als een uitvlucht om hen te dumpen. Vaak is het bijna onmogelijk geworden om uit te maken wat tot de make-up van de fantasie behoort en wat tot het gelaat van de werkelijkheid. Centraal hierbij staat de figuur van de zestiende-eeuwse gravin Erzsébet Bathory, die de geschiedenis inging als 'De Bloedgravin'. Tientallen dienstmaagden zou deze vrouwelijke versie van Dracula vermoord hebben om in hun bloed te baden. Of is deze geschiedenis vooral een verzinzel geweest om haar macht te fruiken en haar rijkdommen te veroveren?

Van narren en zotkappen is geweten dat vorsten ze graag in hun omgeving hadden. Maar al wie bijzonder groot, bijzonder klein, bijzonder dik of op een andere manier fysiek boven of onder de middelmaat zat, kreeg niet zelden een prinselijke ontvangst. Het contrast tussen lichamelijk vervormde personen en de vorst, vaak door inteelt zelf niet meteen moeders mooiste, was vooral voor die laatste flatterend. Maar tegelijk zag de vorst in 'zijn' dwerg of reus ook een commentaar op zich als het ultieme 'pronkstuk'. Hun rariteitenkabinetten droegen samen met hun bibliotheken en kunstcollecties bij tot hun prestige.

Praktische informatie

Museum Dr. Guislain
Jozef Guislainstraat 43, 9000 Gent
Tel 09/216.35.95, fax 09/216.35.51
E-mail museum.dr.guislain@fracarita.org
Open van di.t.e.m. vrij van 10 tot 17 uur, weekends van 13 tot 17 uur
Gesloten op maandag
Toegangsprijs: 200 BEF
Reductieprijs: 100 BEF
Rondleidingen (na afspraak!): 1500 BEF

met OKV-Museumkaart
100,- BEF i.p.v. 200,- BEF

Keizer Karel in Gent

Carolus - Keizer Karel 1500-1558

SINT-PIETERSABDIJ, GENT

VAN 6 NOVEMBER 1999 TOT 30 JANUARI 2000

Het onderwerp van de tentoonstelling 'Carolus' is, hoe kan het ook anders, de wereld van Keizer Karel V. Op de grens tussen Middeleeuwen en Nieuwe Tijd stond deze figuur voor een immense opgave: een rijk regeren 'waar de zon nooit ondergaat'. Hij was immers vorst van de Nederlanden, koning van Spanje, Napels en Sicilië, keizer van het Heilig Roomse rijk en heerser over de overzeese gebieden die onder Spaans gezag waren ontdekt.

Aangezien de keizer op 24 februari 1500 in Gent werd geboren, ligt het voor de hand dat Gent aan zijn roemruchte zoon een belangrijke tentoonstelling wil wijden. Voor de stad Gent is Karel V natuurlijk geen onbesproken vorst. De keizer kortwiekte het opstandige Gent in 1540. De tentoonstelling zal dan ook geen enkele hagiografische allure hebben, maar Karel V kritisch benaderen.

Een wetenschappelijke commissie werkte een origineel concept uit, waarin de bezoeker vertrekt van het historische Gent om vervolgens de Nederlanden en Europa te betreden en in de Nieuwe Wereld te eindigen. De vier geografische hoofdstukken volgen de levenscyclus van de keizer en verruimen telkens onze kijk op de eerste helft van de zestiende eeuw. Het blijkt een boeiende periode te zijn waarin vernieuwingskoorts en oude visies elkaar bekampen, een tijd van grote politieke, economische, geestelijke en culturele omwentelingen. En vooral, voor wie kijkt met één oog dichtgeknepen: een spiegel van onze tijd.

Een interessante Karel V-tentoonstelling kon onmogelijk worden gerealiseerd zonder medewerking uit Spanje en Oostenrijk. In de traditie van de grote humanisten van de 16de eeuw werd dan ook over de grenzen heen van gedachten gewisseld en Europees samengewerkt.

Voor de selectie van de objecten besliste de commissie om alleen genoeg te nemen met stukken uit de tijd van Karel V zelf. Prachtige kunstwerken uit het Prado en het Kunsthistorisches Museum van grote meesters als Titiaan, Seisenegger, Strigel, de Meester van de Magdalenalegende, Leoni e.a. zullen in het middelpunt van de expositie staan.

Uit de Kunstkamer en de Hof-, Jagd- und Rüstkamer van het Kunsthistorisches Museum komen fijne sieraden en imposante harnassen over. Belangrijke Belgische, Nederlandse en Portugese musea en bibliotheken geven eveneens hun volledige medewerking.

Praktische informatie

Sint-Pietersabdij
Sint-Pietersplein 9, 9000 Gent
Tel. 09/243.97.30, fax 09/21.70.62
Open van 10 tot 18 uur, dinsdag tot 22 uur
Gesloten op 25 december en 1 januari
Toegangsprijs: 350 BEF
Reductieprijs: 250 BEF (reductie en groepen),
150 BEF (scholen), gratis (-12 jaar, minstens één
betalende ouder)
Reservatie tickets: 070/23.38.88

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen realiseert een **publieksgids** bij de gelijknamige tentoonstelling. Deze uitgave biedt een mooie selectie van de voorwerpen die op de expositie te zien zijn en een tekst die Keizer Karel volgt doorheen het 16de-eeuwse Gent en de rest van zijn 'rijk waar de zon nooit ondergaat'.

Bovendien wordt de uitgave aangeboden in **combinatie met een gereduceerd ticket** voor de tentoonstelling 'Carolus' of een combinatieticket voor 'Carolus' en 'Mise-en-scène' in het Museum voor Schone Kunsten.

- Prijs zonder ticket 250,- BEF of 17,- NLG
- Prijs met ticket voor de tentoonstelling 'Carolus' 500,- BEF (i.p.v. 600) of 32,- NLG
- Prijs met ticket voor de tentoonstellingen 'Carolus' en 'Mise-en-scène' 650,- BEF (i.p.v. 750) of 41,- NLG

De publicatie kan besteld worden door storting van het vereiste bedrag op rekeningnummer 448-0007361-87 van OKV. Vanuit Nederland **uitsluitend** op gironummer 135.20 met vermelding 'Carolus'.

ONBEKEND MEESTER, LONDRO
BEKER, CA. 1535
DEKSELBEKER MET
GEGRAVEERDE VELDSLAGE
VERGULD ZILVER, DUITSLAND
PRIVÉ-VERZAMELING

ROBERT PÉRIL, DE INTRÈDE VAN
KAREL V EN PAUS CLEMENS VII
OP 24 FEBRUARI 1530 IN
BOLOGNA
GRAVURE, DETAIL
MUSEUM PLANTIN-
MORETUS/STEDELIJK
PRENTENKABINET, ANTWERPEN

BOVENAAN:
TITIAAN, KAREL V MET ULMSE
DOG, BOLOGNA, 1532/33
MADRID, MUSEO DEL PRADO

Keizer Karel in Gent

Mise-en-Scène
Keizer Karel en de verbeelding van de
19de eeuw

MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN, GENT

VAN 1 DECEMBER 1999 TOT 19 MAART 2000

Naast de vele herdenkingen van Keizer Karel brengt het Museum voor Schone Kunsten een originele kijk op deze historische figuur, door de ogen van de kunstenaars van de vorige eeuw. Keizer Karel was immers bijzonder populair in de 19de-eeuwse historieschilderkunst. Via zijn lotgevallen en daden werden belangrijke thema's in beeld gebracht die de 19de-eeuwse burgerij bezighielden.

De officiële kunst voerde Keizer Karel ten tonele om tot nationale gevoelens te inspireren en de burgerzin aan te wakkeren. Bepaalde thema's uit het leven van Keizer Karel of uit zijn tijd dienden dan weer om het verleden en het heden kritisch te vergelijken.

In hun werken geven de kunstenaars meestal een zeer persoonlijke interpretatie van de levensloop van Karel V. De klassieke episodes zijn: de jeugd van de keizer, zijn opvoeding, zijn triomfantelijke intrede, de eedaflegging, het mecenaat, de troonsafstand, de terugtrekking in het klooster en de dood.

Daarnaast duiken ook de minder mooie kanten op die het beeld van de nationale glorie in vraag stellen: de waanzin van zijn moeder Johanna van Castilië, de rivaliteit tussen Frans I, koning van Frankrijk en Karel V, en de godsdienst als aanzet tot oorlogsgeweld. Bekende thema's uit het collectieve nationale geheugen, zoals de inquisitie, Egmond en Horne of Tiji Uilenspiegel werden eveneens zorgvuldig afgebeeld.

BOVENAAN:
JAN VAN BEERS (1852-1927), KAREL V ALS KIND
OLIEVERF OP DOEK, 139 X 149
KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN,
ANTWERPEN

EDOUARD HAMMAN (1819-1865),
DE JEUGD VAN KAREL V, EEN LEZING VAN
ERASMUS, 1863
OLIEVERF OP DOEK, 72 X 92 CM
MUSÉE D'ORSAY, PARIJS

JOSEPH PAELINCK (1781-1839),
DE TROONSAFSTAND VAN KEIZER KAREL
OLIEVERF OP DOEK, 110 X 150 CM
ROGER FLORIDOR, HUIZINGEN

Door het werk van Belgische kunstenaars te confronteren met dat van hun tijdgenoten biedt de tentoonstelling een gelegenheid om in de historische interpretaties nationale verschillen te ontdekken. Zo waren Franse kunstenaars vooral geïnteresseerd in de relatie van Karel V tot de Franse koning, terwijl Spaanse kunstenaars dikwijls Johanna de Waanzinnige tot onderwerp namen.

De tentoonstelling volgt de figuur van Keizer Karel als rode draad en zoekt daarnaast naar vergelijkbare nationale helden in andere landen en in andere tijdperken. Zo komen verrassende 'clichés' te voorschijn zoals kinderen op de troon, vorsten opgevoed door geleerden of vorsten teruggetrokken in kloosters, terugkerende episodes die blijkbaar overal en in alle tijden de kunstenaars intrigeerden.

Via Keizer Karel geeft deze tentoonstelling een overzicht van de Belgische en Europese historieschilderkunst, een genre dat pas recentelijk weer naar waarde wordt geschat en waarin nog veel ontdekkingen te doen zijn. Zo onbekend is de historieschilderkunst anderzijds ook weer niet. De beeldvorming van de grote kunst werd immers in de loop van de 19de eeuw tot ver in de 20ste eeuw herhaald en gepopulariseerd via geschiedenisboeken, romans, schoolboeken, stoeten, theaterdecors en prenten voor allerlei doeleinden. Ons 'beeld' van de geschiedenis werd voor een groot deel hierdoor bepaald. Ook aan dat aspect schenkt de tentoonstelling aandacht zodat Keizer Karel ten tonele wordt gevoerd vanaf de grote monumentale doeken tot de Liebigprenten.

Praktische informatie

Museum voor Schone Kunsten
Citadelpark, 9000 Gent
Tel 09/222.54.63, fax 09/221.60.15
E-mail museum.msk@gent.be
Website <http://finearts.museum.gent.be/>
Open van 10 tot 18 uur, woe tot 21 uur
Gesloten op van 25 december en 1 januari
Toegangsprijs: 250 BEF
Reductieprijs: 200 BEF (groepen,
reductiehouders), 150 BEF (scholen)
Voor rondleidingen reserveren op bovenstaand
telefoonnummer!

Barbie en Mode

STEDELIJK MODEMUSEUM, HASSELT
NOG TOT 30 DECEMBER 1999

Barbie, gangmaakster in de wereld van de poppenmode, is veertig jaar jong.

Het Stedelijk Modemuseum viert deze verjaardag met een feestelijke tentoonstelling.

Aan de hand van meer dan 150 Barbiepoppen uit de unieke collectie van Kathy Moreau wordt op een originele manier de geschiedenis van de vrouwenmode in beeld gebracht: van het middeleeuwse kleed over de hoepelrok, de vichy-jurk, het mantelpakje en de blue jeans, tot de haute couture van de modeontwerpers (o.a. Christian Dior, Calvin Klein, Ralph Lauren, Vivienne Westwood). Niet alleen prachtige kledingstukken, maar ook verschillende accessoires (hoedjes, handtassen, naaldhakken, sjaltes, enz.) en kapsels (de paardenstaart, de haardot e.d.) die ook typerend zijn voor een tijdperiode, staan in de spotlights. Bovendien stellen enkele jonge, creatieve ontwerpers hun laatste, exclusieve Barbiecreaties tentoon: het atelier Mademoiselle Lucien (Brussel), Stijn Helsen (Hasselt), de leerlingen van Atelier Lannaux (Brussel).

De hele tentoonstelling wordt ondersteund door de kunstwerken van Viviane Vanoppen waarin beelden van de Barbie-icoon en van andere 'poppetjes-vormen' geconfronteerd worden met beelden van vergankelijkheid.

Praktische informatie

Stedelijk Modemuseum
Gasthuisstraat 11, 3500 Hasselt
Tel 011/22.17.71, fax 011/22.10.66
Op dinsdag t.e.m. vrijdag van 10 tot 17 uur,
weekends van 13 tot 17 uur
Gesloten op maandag en 24 tot 26 december
Toegangsprijs: 90 BEF
Reductieprijs: 70 BEF (reductiehouders en
groepen), 40 BEF (scholen), gratis (-12 jaar)

met OKV-Museumkaart
70,- BEF i.p.v. 90,- BEF

FOTO: STEDELIJK
MODEMUSEUM,
HASSELT

BOLVORMIGE VAAS MET VIERLOBBIGE OPENING EN BAND
OM DE BUIK, CA. 1900
STEENGOED, GEËMAILLEERD
VERZAMELING J.P.H., ZWITSERLAND
FOTO: MUSEUM VOOR SIERKUNST EN VORMGEVING, GENT

VAAS (KOLOKWINT-VORM),
CA. 1904-1906
STEENGOED, GEËMAILLEERD
VERZAMELING J.P.H.,
ZWITSERLAND
FOTO: MUSEUM VOOR
SIERKUNST EN VORMGEVING,
GENT

Matinees in het Filmmuseum, Brussel

VANAF OKTOBER 1999

Wie in het Filmmuseum in Brussel de permanente collectie (toverlantaarns en andere voorwerpen uit de filmgeschiedenis) bezoekt, krijgt ook toegang tot een filmvoorstelling. Er worden 5 films per avond vertoond, het dagelijks wisselend programma bestrijkt de hele filmgeschiedenis. Normaliter gaat het museum open om 17u30, maar vanaf oktober worden de deuren viermaal per maand reeds om 14u30 geopend. Hieraan worden matineevoorstellingen gekoppeld die om 15u stipt beginnen.

De Klassieke Filmmatinee voor de jeugd bieden twee zondagmiddagen per maand een unieke kans om belangrijke titels uit de filmgeschiedenis te leren kennen zoals het hoort: in de filmzaal! Op het programma staan o.a. *The Circus* van en met Charlie Chaplin, de Belgische tekenfilm *Asterix & Cleopatra* en *Blockheads* met Laurel & Hardy.

Het Zilveren Scherm brengt twee donderdagmiddagen per maand de populaire cinema vanaf de jaren dertig tot eind jaren zeventig opnieuw tot leven. Op het programma staan uitgesproken klassiekers als *The Third Man* met Orson Welles en *West Side Story* maar ook onterecht ietwat vergeten films als *The Glenn Miller Story* of *La Vérité*. Elke film wordt voorafgegaan door een aangepast voorprogramma dat mee de periode waaruit de film dateert tot leven brengt.

Praktische informatie

Filmmuseum
Baron Hortastraat 9, 1000 Brussel
Tel 02/507.83.70, fax 02/513.12.72
E-mail vdfc@ledoux.be
Open vanaf 17u30, bij matineevoorstellingen
vanaf 14u30
De programabrochure kan u bestellen op
bovenstaand telefoonnummer
Toegangsprijs: 60 BEF

'ASTERIX EN CLEOPATRA' NAAR UDERZO EN
GOSCINNY (BELGIË, 1968)

'THE THIRD MAN' VAN CAROL REED MET
ORSON WELLES (UK, 1949)

GERRIT RIETVELD, RIETVELD
SCHRÖDERHUIS, 1924
FOTO: DIRK MANESSE

GERRIT RIETVELD, ROOD-BLAUWE
STOEL, 1919
FOTO: DIRK MANESSE

Gerrit Rietveld

WITTE ZAAL, GENT
NOG TOT 18 DECEMBER 1999

Gerrit Thomas Rietveld (1888-1964) mag terecht één van de grootvaders van het modernisme worden genoemd. Aanvankelijk meubelmaker in het atelier van zijn vader zijnde, kwam hij na zijn architectuurstudies in 1919 in contact met de Nederlandse groep 'De Stijl'.

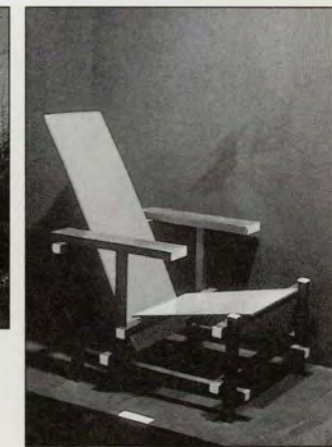
Zijn meubelontwerpen uit die jaren waren pure realisaties van hun opvattingen. Vooral zijn stoelontwerpen hadden een opmerkelijke vorm en een revolutionaire constructie. Vaak waren het zuivere experimenten die tot op vandaag hun invloed laten gelden.

De samenwerking in 1921 met de binnenhuisarchitecte Truus Schröder leidde in 1924 naar de bouw van het wereldvermaarde Schröderhuis in Utrecht, een internationaal baanbrekend ontwerp en een eerste aanzet in de richting van het functionalisme in Nederland. De reactionaire, traditionalistische richting van kort voor de wereldoorlog gaf hem echter weinig kansen. Pas midden jaren '50 kreeg hij belangrijke opdrachten en daarmee de erkenning waar hij recht op had. Behalve in Nederland bevindt of bevond zich ook werk van hem in Duitsland, Oostenrijk, Italië, de Verenigde Staten, Curaçao, Frankrijk en België.

De tentoonstelling in de Witte Zaal laat een veertigtal originele ontwerpschetsen zien, een reeks die voordien nooit werd geëxposeerd. In zeven vitrinekasten wordt onder de vorm van schaalmodellen een kritisch overzicht geboden van zijn meubelontwerpen. Niet alleen de klassiekers komen aan bod, er zijn ook modellen te zien van nooit uitgevoerde ontwerpen. Een audio-visuele voorstelling rondt het geheel af.

Praktische informatie

Witte Zaal
Posteernestraat, 9000 Gent
Tel 09/225.42.90, fax 09/223.46.36
Open op weekdagen van 12u30 tot 18 uur en op
zaterdag van 14 tot 17 uur
Gesloten op maandag, zon- en feestdagen
Toegang gratis

Het Mechelse Meubel 1500-2000 Van houtsnijwerk tot design

VAN 4 FEBRUARI TOT 7 MEI 2000

Margaretha van Oostenrijk, tante van Karel V, koos Mechelen uit als residentiestad en voedde er haar naafjes en nichtjes op aan het hof.

De aanwezigheid van de landvoogdes stimuleerde de kunstnijverheden, niet in het minst het houtsnijwerk, waarvoor Mechelen internationaal vermaard raakte.

De vakkennis van de Mechelse houtsnijders uit het ancien regime inspireerde de meubelmakers in recentere tijden. Van het midden van de 19de eeuw tot na de Tweede Wereldoorlog genoot Mechelen wereldfaam als meubelstad bij uitstek. Het jaar 2000 is een ideaal moment om het Mechelse meubel in de kijker te plaatsen. Niet alleen omdat het toevallig de 500ste geboorteverjaardag is van Keizer Karel, maar ook omdat het einde van het millenium de brug slaat van oud naar nieuw. Het hedendaagse design vervult hierin een scharnierfunctie: het is enerzijds schatplichtig aan de eeuwenoude houtsnij- en meubelkunst en vormt anderzijds de basis voor nieuwe ontwikkelingen, stijlen en opvattingen.

Luik I: Houtsnijwerk in de eeuw van Keizer Karel OUD SCHEPENHUIS

In de 16de eeuw verwierf Mechelen een grote reputatie met zijn renaissance-beeldhouwwerk. Tot ver buiten de landsgrenzen werd beroep gedaan op de Mechelse ateliers. Aan de basis van de eeuwenoude traditie van houtsnijwerk ligt het ambacht van de beeldsnijders. De tentoonstelling situeert de beelden in hun geografische en cultuur-historische context. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de stijlevolutie, van laatgotiek naar vroeggotiek, naar typische modellen van vrouwenbeelden, naar Mechelse meestertekens, naar geklede beelden en beeldengroepen. De grote ambachtelijke bedrijvigheid en het vakmanschap vormen een vruchtbare bodem voor de latere ontwikkeling van de meubelindustrie.

Luik II: Meubelen uit Mechelen 1820-1960 CULTUREEL CENTRUM ANTOON SPINOY

De grote bloei van de Mechelse meubelindustrie tijdens de eerste decennia van de 19de eeuw, die tot diep in de 20ste eeuw stand hield, genoot een wereldwijde faam. Niet alleen de als typisch Mechels omschreven neorenaissancemeubelen kenden een breed verspreid buitenlands afzetgebied, ook andere stijlmeubelen werden tot in de Verenigde Staten van Amerika uitgevoerd. Aan de hand van individuele meubelen en meubelensembles krijgt de bezoeker een overzicht van wat de Mechelse meubelmakers produceerden. Dat deze productie zeer gevarieerd is en getuigt van degelijke vakkennis, wordt onder meer aangetoond met reproducties, tekeningen en modelboeken uit de 19de- en 20ste-eeuwse ateliers. Bijzondere aandacht gaat naar de meubelbekleding, die vaak uit zeer kostbare materialen bestond zoals goudleer, fluweel, zijde en damast. Tenslotte bewijzen tal van interbellum-ontwerpen dat niet alleen 'klassieke' meubelen gemaakt werden in Mechelen.

Luik III: Hedendaags design DE GARAGE. RUIMTE VOOR ACTUELE KUNST

De grote opbloei en eigentijdse creativiteit van de meubelontwerpers binnen en buiten Mechelen worden gevisualiseerd aan de hand van de voorbeelden uit twee recente en cruciale perioden in de geschiedenis van het nationale (meubel)design. De eerste periode loopt zowat van 1945 tot 1960. In deze afdeling zijn meubelen te zien van de belangrijkste Mechelse en Belgische ontwerpers, naast een selectie van originele documenten, werktekeningen, publicaties, publicitaire folders en affiches. De meubelen worden opgesteld in 'kijkappartementen' waarin ook designobjecten, keramiek en textiel uit die tijd hun plaats krijgen. De tweede periode beslaat het decennium 1990-2000 en wordt in de tentoonstelling belichaamd door de ontwerper-architect-designer Maarten Van Severen, wiens naam in de internationale designwereld reeds een begrip geworden is.

met OKV-Museumkaart
reductie

150,- BEF i.p.v. 100,- BEF
per tentoonstelling
250,- BEF i.p.v. 350,- BEF
combiticket

Praktische informatie

Oud Schepenhuis
Steenweg 1, 2800 Mechelen
Cultureel Centrum Antoon Spinoy
Minderbroedersgang 5, 2800 Mechelen
De garage. Ruimte voor actuele kunst
Onder den Toren, 2800 Mechelen
Tel 015/29.40.30, fax 015/29.40.31
Toegangsprijzen per tentoonstelling: 200 BEF,
150 BEF (reductiehouders en groepen),
100 BEF (scholen)
Combitickets voor de drie tentoonstellingen:
350 BEF, 250 BEF (reductiehouders, groepen),
150 BEF (scholen)

SINT-ANTONIUS, PESTHEILIGE, BEGIN 16DE EEUW
GEPOLYCHROMEERDE NOTELAAR
FOTO: DRIES VAN DEN BRANDE

PRONK KOFFER, NEORENAISSANCE
GESCHENK VAN DE STAD AAN K. DESSAIN N.A.V. 25-JARIG
AMBTJUBILEUM
FOTO: DRIES VAN DEN BRANDE

ALFRED HENDRICKX, SALONTAFEL, CA. 1953
FOTO: WIM VAN NUETEN

De ongreepbare Ensor. Schitterende tentoonstelling in Brussel

KONINKLIJKE MUSEA VOOR SCHONE KUNSTEN VAN BELGIË
NOG TOT 13 FEBRUARI 2000

Na de twee vorige succesrijke tentoonstellingen (Delvaux, 1997 en Magritte, 1998) vormt de grote Ensorretrospectieve het sluitstuk van een indrukwekkende reeks tentoonstellingen van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten in Brussel.

Het was van 1929 geleden dat er nog een dergelijke tentoonstelling rond Ensor werd gemaakt en tot voor enkele decennia keek ook onze culturele overheid argwanend naar een voor hen onbekende en dus onbeminde Ensor. Het feit dat het Amerikaanse Paul Getty Museum haar *Intocht van Christus in Brussel* in 1889 niet wil uitlenen, bewijst hoe belangrijk de Amerikanen dit schilderij en in het algemeen het oeuvre van James Ensor inschatten. Dat het ooit dertig jaar in bruikleen was van het KMSK in Antwerpen maar daar, lichtjes veronachtzaamd door de bevoegde overheid, nooit definitief werd verworven, illustreert de ommekeer in de waardering van het werk van James Ensor. Als sleutelwerk in zijn oeuvre konden de tentoonstellingsmakers het niet negeren en kozen ze voor een geslaagde reproductie die een centrale plaats kreeg in een zaal die volledig gewijd is aan dit belangrijk werk. Zoals bijvoorbeeld de mooie opgehoogde afdruk van de gravure, ooit nog eigendom van zijn biograaf Grégoire Le Roy en de zes tekeningen uit de reeks *De aureolen van Christus of de gevoeligheden van het Licht* die uitzonderlijk weer samengebracht werden voor deze tentoonstelling. In de rest van de expositie komt zijn hele schilders- en prentenoeuvre aan bod. (Er zijn méér dan driehonderd stukken te bewonderen). De tentoonstelling streeft immers bewust naar een zo volledig en gevarieerd mogelijk overzicht van Ensors productie, met de nadruk op zijn meest vruchtbare en vernieuwende jaren (1885-1895). Die volledigheid durft bij sommige tentoonstellingen wel eens verzanden in eentonigheid zoals bij Delvaux, maar het oeuvre van Ensor is veel spannender en gevarieerder. Het museum koos voor een klassieke chronologische ophanging waarin de verschillende thema's worden vervlochten. Zo is er een zaal gewijd aan zijn stilleven, waar de invloed van de 17de-eeuwse meesters onmiskenbaar aanwezig is, een reeks portretten en een groep schilderijen met landschappen. Tussen die thematische werken hangt hier en daar een meer persoonlijk werk zoals *Mijn dode moeder* uit het Museum van Oostende en een aantal portretten van kennissen zoals de kunstcriticus Eugène Demolder en de verzamelaar Paul Buéso.

JAMES ENSOR, LE JARDIN D'AMOUR, 1888
FOTO: SABAM BELGIË, 1999-2000

JAMES ENSOR, LES CUISINIERS DANGEREUX, 1896
FOTO: SABAM BELGIË, 1999-2000

Tot slot zijn er de reeks zelfportretten of scènes waar de immer ironische en cynische Ensor zichzelf een rol toebedeelt. Deze reeks sluit goed aan bij de onderwerpen met de maskers en de carnavaleske figuren.

EEN COMPLEX OEUVRE

Wie de commentaar en kunstcritiek op Ensor een beetje doorneemt stelt vast dat iedereen er wel iets uithaalt wat haar of hem goed past. Ensor laat zich duidelijk niet voor één kar spannen en dat blijkt nog eens uit deze schitterende tentoonstelling. Die ontcracht een aantal bestaande clichés over Ensor met zijn eeuwige maskers en skeletten. Vooral de werken uit zijn beginperiode illustreren zijn vakmanschap als schilder. Subtiele kleuren, spannende texturen en ongreepbare lichtinvallen. De interessante catalogus benadert het oeuvre van de Oostendse meester vanuit verschillende invalshoeken wat gezien de complexiteit vermoedelijk de enige manier is. Met enige schroom proberen de kunsthistorici een analyse te maken, wel wetende dat ze een zondvloed van kritiek en commentaar over zich heen zouden krijgen indien Ensor nog leefde. Ook de liefde voor de muziek van Ensor blijkt uit schilderijen, tekeningen en partituren.

In een aantal verduisterde zalen krijgen we tevens een beter inzicht in de reeks prenten zoals *De wraak van Hop-Frog* en de reeks rond Christus. Een aantal souvenirs en memorabilia zoals maskers, foto's en schilderspaletten getuigen in stilte en het halfduister van de illustere en unieke figuur die James Ensor ongetwijfeld was. Voor zoveel kunst en indrukken trek je het best meerdere uren uit of, indien mogelijk, twee bezoeken.

PETER WOUTERS

Praktische informatie

Museum voor Oude Kunst
Regentschapsstraat 3, 1000 Brussel
Tel 02/508.33.33, fax 02/508.32.32
Website <http://www.fine-arts-museum.be>
Open van 10 tot 17 uur, donderdag tot 21 uur
Gesloten op maandag
Toegangsprijs: 300 BEF
Reductieprijs: 300 BEF (senioren en groepen),
150 BEF (schoolgroepen), gratis (-12j.)
Reservatie is noodzakelijk!
Fnac: 0900/00600
Groepen: 02/706.06.00
B-dagtrips: 02/525.36.95
Vanuit Nederland: 0900/9393

JAMES ENSOR, ENSOR AU CHAPEAU, 1882 (1888)
FOTO: SABAM BELGIË, 1999-2000

De geschiedenis van het videospel is nog heel jong. Toch is er in enkel decennia een spectaculaire evolutie geweest. Het videospel evolueerde van een curiosum in het lunapark op de kermis naar een gesofisticeerd toestel waarbij het steeds moeilijker wordt werkelijkheid en optische effecten van elkaar te onderscheiden.

Met deze expositie heeft het Speelgoedmuseum twee bedoelingen. Aan de hand van een tijdstabel en verschillende tijdsdocumenten wordt de geschiedenis van het videospel weergegeven: van de gulzige Pac-Man tot de strijdlustige Lara Croft, van een kabinet uit het lunapark tot virtuele realiteit. Of... van 1971 tot een blik in de toekomst.

Anderzijds wordt de band met het thema 'speelgoed' sterk benadrukt. Het videospel kent immers zijn voorlopers in de wereld van het traditionele speelgoed. Denken we maar aan de volgende evoluties: van schaakspel tot spelcomputer, van inlegpuzzels voor kleuters tot de didactische VTechcomputers en van tafelvoetbal tot een computervoetbalspel.

Naast dit geschiedkundige overzicht komen er ook andere aspecten van het videospel aan bod. Een dergelijk spel is immers meer dan louter een bron van ontspanning. Zo vertonen vele kabinetten een uiterst kunstzinnig karakter. Het design verwijst naar popart, sciencefiction, ... Ook zijn ze het bewijs van een zeer geavanceerde technologie. En last but not least hebben ze een educatieve betekenis, met name al spelenderwijs computerkennis opdoen.

Uiteraard wordt alles in een aangepast decor aangeboden, van een woonkamer anno 1970 tot enkele futuristische taferelen. Tenslotte nodigt een dergelijke tentoonstelling ook uit tot actie op én voor het scherm. Je kan er dan ook je hartje ophalen bij het verslaan van een monsterlijke vijand of het ontsnappen uit een doolhof.

Praktische informatie

Speelgoedmuseum
Nekkerspoel 21, 2800 Mechelen
Tel 015/55.70.75, fax 015/55.20.85
Open van 10 tot 17 uur
Gesloten op maandag

FOTO: STEDELIJKE MUSEA MECHELEN

Opening Roger Raveelmuseum in Machelen aan de Leie

Allang dachten vrienden van Raveel eraan de schilderijen, tekeningen en objecten die zich nog in zijn kluis en atelier bevonden in een 'monografisch' museum onder te brengen. Op die manier wilden ze verhinderen dat dit belangrijk patrimonium de kans zou lopen in de kelders van musea terecht te komen.

Roger Raveel wordt als één van de belangrijkste Belgische artiesten na WO II beschouwd. Zijn werk is niet in de bekende kunsthistorische hokjes te catalogiseren. Het is eigentijds en tijdloos. Raveels kunst vindt zijn voedingsbodemp in zijn onmiddellijke omgeving. Het is echter nooit lokaal gebonden. De dingen om hem heen krijgen een universele betekenis: de man, de vrouw, de planten, de betonmuur, de fietskar, de reclame, de technologie worden in tijd en ruimte gezien.

Aanvankelijk zag Raveel zijn museum staan in het nabije Deinze of in Gent. Tot er een voorstel uit Machelen a/d Leie zelf kwam. Ze waren bereid hiervoor een met verval bedreigde pastorie en een aanpalend terrein ter beschikking te stellen. Er moest nog naar een architect worden gezocht. Stéphane Beel heeft bijna tien jaar aan dit museum gesleuteld. Het omvat de gerestaureerde pastorie en een ruim nieuw complex dat zich op een bevreemdend verrassende manier in het hortend ritme van het dorp integreert. Beels museum vereenzelvigd zich met de omgeving en neemt er afstand van, het opent zich en sluit zich af.

Het Raveelmuseum herbergt ongeveer 300 schilderijen, om en bij de 2.500 tekeningen, een aantal objecten en een volledig overzicht van Raveels grafiek. Het ligt in de bedoeling van de Stichting Raveel om dit uitgebreide patrimonium vanuit diverse en wisselende invalshoeken aan het publiek te presenteren. Ook zal Raveels werk in afzonderlijke tentoonstellingen geconfronteerd worden met de kunst van tijd- en generatiegenoten. Er zal verder gepoogd worden het in een internationale context te plaatsen en het te laten dialogeren met hedendaagse strekkingen. Het museum bezit veel werken uit zijn beginperiode: schilderijen en tekeningen die het atelier al lang niet meer hebben verlaten. Ze zullen voor velen een verrassing zijn. Wellicht zal men ook verbaasd opkijken bij de ontmoeting met de talrijk 'zogezegd' abstracte werken uit de tweede helft van de jaren '50.

Het museum wil geen mausoleum zijn, maar een plek waar men in stilte kan genieten van en zich bezinnen over het werk van Raveel. Er zal ook ruimte geschapen worden om er Raveels oeuvre grondig te bestuderen en allerlei documentatie te raadplegen.

Praktische informatie

Roger Raveelmuseum
Gildestraat 2-8, 9870 Machelen-Zulte
Tel 09/381.60.00, fax 09/381.60.08
Open van woensdag t.e.m. zondag van 11 tot 17 uur
Toegangsprijs: 150 BEF
Reductieprijs: 100 BEF (groepen, studenten en + 65 jaar), gratis (-12 jaar)

BUITENAANZICHT VAN HET ROGER RAVEELMUSEUM
NAAR EEN ONTWERP VAN ARCHITECT STÉPHANE BEEL
FOTO: JAN KEMPENAEERS

ROGER RAVEEL AAN HET WERK IN ZIJN ATELIER
FOTO: HERMAN GRAPHICS

Ensorgrafiek in confrontatie

**MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN,
OOSTENDE
NOG TOT 13 FEBRUARI 2000**

James Ensor (Oostende, 1860-1949) was niet alleen een baanbrekend schilder en tekenaar, maar ook een van de belangrijkste grafische kunstenaars van zijn tijd.

Hij liet een oeuvre van 133 etsen en tientallen litho's na. Zijn grafisch oeuvre was experimenteel en modernistisch. Ensor hield geen rekening met academische gewoonten. Hij behandelde daarbij tal van thema's: (zelf)portretten, stads- en havengezichten, landschappen, religieuze taferelen, etsen en kritiek tegen het establishment... en uiteraard de unieke Ensoriaanse wereld met maskers, skeletten en schedels.

De tentoonstelling laat zien hoe kunstenaars - meestal tijdgenoten van Ensor - tegen dezelfde onderwerpen aankeken in hun etsen en lithografieën. Er wordt werk getoond van o.a. Bauer, Bresdin, Haden, Khnopff, Klinger, Kollwitz, Manet, Spilliaert, Vallotton en Zorn.

Om het Oostende van Ensor te ontdekken, zijn in de stad panoramische panelen geplaatst met reproducties van zijn werken. De bakens werden opgesteld op plaatsen die Ensor inspireerden.

Praktische informatie

Museum voor Schone Kunsten
Wapenplein 2, 8400 Oostende
Tel 059/80.53.35, fax 059/80.28.91

Open van 10 tot 18 uur
Gesloten op 25 december en 1 januari
Toegangsprijs: 250 BEF

Reductieprijs: 200 BEF (groepen, 60+),
gratis (-15 jaar)

De toegangskaart is ook geldig voor het ensorhuis en de tentoonstelling 'Ensor. De foto's, de roem' in de Venetiaanse Gaanderijen (Zeedijk).

met OKV-Museumkaart
200,- BEF i.p.v. 300,- BEF

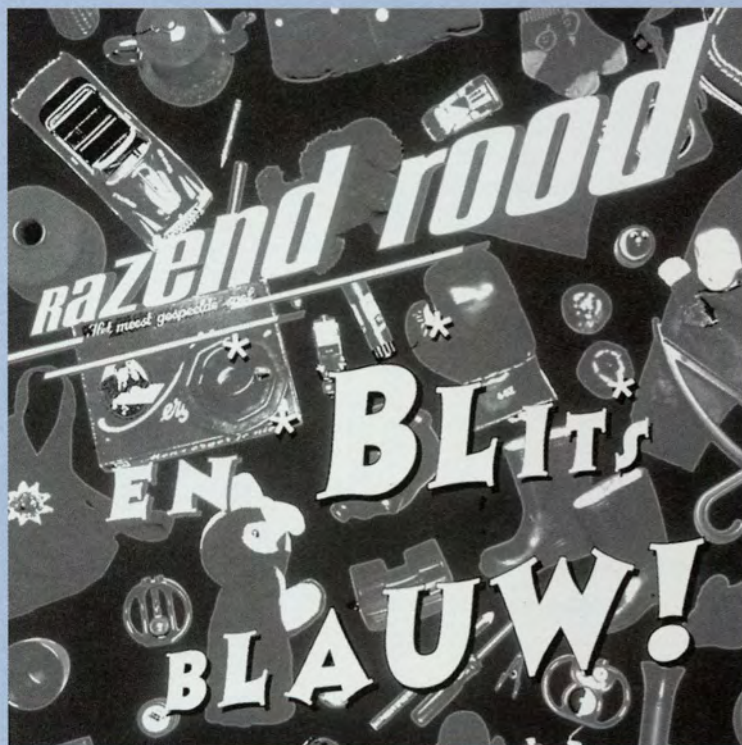
FOTO: SABAM BELGIË, 1999

TENTOONSTELLINGEN de Warande

van 11 december 1999 tot en met 23 januari 2000

Van Bulletje tot Wentelteefje
een wandeling door de Hollandse striphistorie
&
Bronzen Adhemar 1999: Erik Meynen
i.s.m. de Bronzen Adhemar Stichting

van 5 februari tot en met 16 april 2000

KLEUR ZIEN, VOELLEN EN MAKEN
een voor kinderen van 4 tot 12 jaar

ontwikkeld en samengesteld door
het Nederlands Textielmuseum te Tilburg

dagelijks vrij toegankelijk van 14 uur tot 18 uur,
zondag van 10 uur tot 12 uur en van 14 uur tot 18 uur
op maandag gesloten
op 24 en 31 december sluiten de tentoonstellingen om 16 uur,
op 25 december en 1 januari gesloten.

de Warande, Warandestraat 42, B-2300 Turnhout.
Tel.: 32 (0) 14 41 94 94 Fax.: 32 (0) 14 42 08 21
e-mail : tento@warande.be

Regendans voor een Indian Summer

De tentoonstelling Indian Summer. De eerste Naties van Noord-Amerika is zeker een familie-uitstap waard. Als bezoeker zal je al vlug merken dat het beeld dat we met zijn allen van de Indiaan hebben, een bouwsel van stereotiepen is. Want 'de' Indiaan

blijkt niet te bestaan, evenmin als 'de' Indiaanse cultuur.

Bevestiging van je bang vermoeden krijg je in de laatste afdeling van de expo waarin je genadeloos, en in het veelvoud, het lachwekkende beeld dat je voor echt hield in het gelaat geslingerd krijgt: de gevederde Indianen als uithangbord voor tabak, schoenen, lucifers, motorfietsen, chocolade, in de vorm van speelgoed, verzamelplaatjes of stripverhalen. Nu kunnen we er zelf meewarig om schokschouderen.

Dit is uiteraard enkel de grappige uitsmijter van een voor het overige ambitieuze tentoonstelling: met medewerking van de Eerste Naties, de aboriginals van het Noord-Amerikaanse continent, geeft ze een globaal beeld van het historisch verleden (15.000 jaar blijkt nu) en van de hedendaagse realiteit van de Indiaanse volkeren vanaf het Poolgebied tot aan de grens met Latijns-Amerika.

Globaal gezien gaat het om tien gebieden, waarbinnen vaak nog grote culturele, en zeker taalkundige, verschillen bestaan. Een enorme opgave die, in zoverre het een eerste kennismaking betreft, voldoende diepgang heeft om toch te overtuigen. Binnen elk gebied willen de makers ons heel wat laten zien en beleven: 'de Indianen en hun gewoonten, godsdienst, sociale organisatie, dagelijks leven, kunst, enzovoort' (einde citaat uit de persmap). Dit gebeurt aan de hand van ruim zeshonderd archeologische en etnografische stukken. De enzovoort slaat waarschijnlijk op de goed voorziene shop, op het restaurant met specialiteiten als 'gefileerd bizonvlees met jeneverbessen' of 'zachte bieten met acacia'honing', op tal van demonstraties gaande van borduren met stekelvarkensnaalden tot het kappen van een totempaal.

De statische verzamelingen werden in een scenografie ingepast waarbij het spectaculaire nog eens werd beklemtoond. De Noord-Amerikaanse inslag van deze voorstellingswijze zal niet iedereen gelukkig maken. Wie authenticiteit heel letterlijk opvat zal het er misschien moeilijk mee hebben. Toch vind ik dat de reconstructie van een *longhouse* uit schors van berkenhout mij op een verantwoorde wijze iets bijbrengt over die bouwtechniek. Toegegeven, er staat slechts een half *longhouse* (nog wel in de lengte gehalveerd) en de binnenruimte zal wellicht bij grote toeloop niet meer echt de illusie van de oorspronkelijke bestemming kunnen hooghouden. Maar ik heb er meer aan dan aan een maquette onder beduimd glas.

Een tipi met gebogen hoofd betreden doet je toch wel iets. Bezorgd om het beeld zo volledig mogelijk te krijgen hebben de makers ook een beroep gedaan op video's, her en der opgesteld, vaak op heel originele wijze (de spektakelwaarde!). Hierin schuilt toch een gevaar. Er wordt te weinig onderscheid gemaakt tussen hedendaagse opnamen (vele zijn een uiting van Indiaanse videokunst), oorspronkelijke documenten en zogenaamde etnografische films uit een ver of nabij verleden. Bij deze laatste kwam het wel voor dat er reconstructies plaatsvonden, in de stijl van de vroegere missiefilms uit Kongo, en daar werd soms een loopje met de authenticiteit genomen. Het mag allemaal best vertoond worden (zelfs de Hollywooddraken voor mijn part), maar mits de nodige rechtzettingen anderszijds.

Het is alvast een aangename verrassing te mogen vaststellen dat er heel wat stukken uit de eigen verzamelingen van de Koninklijke

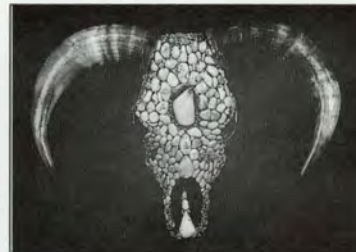
Musea voor Kunst en Geschiedenis afkomstig zijn. Maar ook het Koninklijk Museum van Midden-Afrika van Tervuren blijkt een boeiende collectie Indiaanse artefacten te bezitten. Andere stukken komen uit onder meer het Etnografisch Museum van Antwerpen, het Musée International du Carnaval et du Masque van Binche, en uit een aantal Belgische privé-verzamelingen. Met andere woorden, het eigen openbaar kunstbezit is ruim vertegenwoordigd met stukken van hoogstaande kwaliteit. Buitenlandse collecties werden uiteraard ook aangesproken.

De prullaria waarmee toeristen gelokt worden, ontbreken nochtans niet maar ze werden in een aparte afdeling bij elkaar geplaatst. Ze tonen de ravages van het syncretisme aan, een kwaal die de Indianen even sterk te pakken had als het vuurwater en de bacteriën waarmee de Europeanen het continent overspoeld hebben. Toch vertoont de aantrekkelijke opstelling een schaduwzijde: uit esthetische overwegingen werd alle uitleg per vitrine op ééntalige borden samengebracht. Aan één kant van de kast in het Nederlands, aan de andere in het Frans. Je moet dus al over een paardengeheugen beschikken om de nummers van een aantal voorwerpen te onthouden die je aan de andere kant van de vitrine gezien hebt en waarover je meer informatie wenst te lezen. Erger nog, in het *longhouse*, of in de cederhouten woning van de Kwakintl, staan alle voorwerpen tegen één zijwand opgesteld. Hier zou je telkens weer naar de borden aan het ene of andere uiteinde van de vitrine moeten hollen. Bij de grote toeloop die deze populaire expo zeker zal kennen zal dat een hele krachttoer worden en meer weghebben van een rituele dans. Maar misschien zal dat niet eens opvallen!

RIK SAUWEN

Praktische informatie

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis
Jubelpark 10, 1000 Brussel
Tel 02/741.73.08
Open van 10 tot 17 uur
Gesloten op maandag
Toegangsprijs: 300 BEF
Reductieprijs: 250 BEF - 200 BEF
Reservering voor groepen bij Fnac: 02/706.06.00

BOVENAAN:
JOHN ALVAN ANDERSON, FOOL BULL, SIOUX
MEDICINE MAN, CA. 1900
FOTO: NEBRASKA STATE HISTORICAL SOCIETY

BUFFELSCHEDERL, WAARSCHIJNLIJK NAVAJO, CA.
1960
FOTO: WESTERN GALLERY

MANNENHEMD, WAARSCHIJNLIJK SIOUX, 1840-
1885
FOTO: KMKG

**Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen
Jaargang 2000 zie p. 28-29**

Tentoonstellingen cultureel centrum 'de Warande', Turnhout

De Bronzen Adhemar 1999
Erik Meynen

VAN 11 DECEMBER 1999 TOT 23 JANUARI 2000

De tweejaarlijkse Bronzen Adhemar Prijs gaat dit jaar naar striptekenaar en cartoonist Erik Meynen. Hij krijgt het beeldje voor zijn boek 'De jaren van Dehaene', een bundeling politieke cartoons uit de periode 1992-1999. De jury looft Meynens rake analyses van het Belgische politieke reilen en zeilen. Erik Meynen debuteerde in het weekblad Knack. Sinds 1990 leverde hij wekelijks een politiek getinte strippagina voor de Nieuwe Panorama en later voor P-magazine en Het Laatste Nieuws. Tussenin werkte hij nog voor De Morgen en zijn naam prijkte ook boven de Jean-Pierre Van Rossemstrip.

Van Bulletje tot Wentelteefje
Een wandeling door de Hollandse striphistorie

VAN 11 DECEMBER 1999 TOT 23 JANUARI 2000

Nederland maakte pas in de jaren twintig kennis met het stripverhaal. Kranten en later tijdschriften speelden daarbij een belangrijke rol. Aanvankelijk werd vooral buitenlands werk gepubliceerd. Maar al snel kwam ook talent van eigen bodem aan bod. Met het tijdschrift 'Sjors' (1936) - genoemd naar de bekendste Nederlandse stripfiguur - werd een aanzienlijk deel van de Nederlandse stripgeschiedenis geschreven.

Na de Tweede Wereldoorlog begon het gouden tijdperk van het Nederlandse beeldverhaal. In het tijdschrift 'Pep' (1962) kreeg een nieuwe generatie tekenaars een kans. In 1972 werd de uitgave van 'Sjors' en die van 'Pep' stopgezet. Uit de erfenis van beide ontstond 'Eppo', dat in 1985 samenging met 'Wordt Vervolg'd'. In 1988 werd dat omgedoopt tot 'Sjors en Sjimmi Stripblad'. Naast de gekende namen verschenen er nieuwe tekenaars op de Nederlandse scène. Aan de hand van originele tekeningen, reproducties, merchandisingproducten, tijdschriften, vergrotingen, ... krijgt u in deze tentoonstelling een beeld van ongeveer 80 jaar stripgeschiedenis.

FOTO: NEDERLANDS
TEXTIELMUSEUM,
TILBURG

Razend rood en blits blauw!
Kleuren zien, voelen en maken

VAN 5 FEBRUARI TOT 16 APRIL 2000

Door heel de ruimte lopen dikke draden. Ze wijzen de weg en zo kom je bij grote klossen van textiel. Deze zes kleurige klossen zijn bouwwerken waar je zomaar naar binnen kan. Je kan je hier amuseren en allerlei raadsels oplossen. Je schaduw zien in alle kleuren van de regenboog, tollend draaien, je verkleden, een spel spelen over kleur in de mensen- en dierenwereld, spelen op de computer en nog veel meer.

Deze tentoonstelling is gemaakt voor kinderen vanaf 4 jaar, maar ook volwassenen komen er heel wat te weten over kleur.

Praktische informatie

Cultureel Centrum de Warande
Warandestraat 42, 2300 Turnhout
Tel 014/41.94.94, fax 014/42.08.21
E-mail tento@warande.be
Open van dinsdag tot zaterdag van 14 tot 18 uur,
op zondag van 10 tot 12 en 14 tot 18 uur
Gesloten op maandag
Toegang gratis

DE VASTE COLLECTIE KAN OOK BEKEKEN
WORDEN
FOTO: PAMZOV, VELZEKE
PREHISTORISCHE WAPENUITRUSTING KAN
GETEST WORDEN
FOTO: PAMZOV, VELZEKE

Beelden uit de prehistorie

PROVINCIAAL ARCHEOLOGISCH MUSEUM
VAN ZUID-OOST-VLAANDEREN, SITE VELZEKE
NOG TOT 23 JANUARI 2000

In deze tentoonstelling nemen striphelden zoals Alex, Toenga, Tourmac en Suske & Wiske u mee naar de prehistorie op een archeologisch verantwoorde manier. Strips vormen het uitgangspunt voor een educatieve ontdekkingsstocht door de prehistorie. Zowel tekenaars die realistisch te werk gaan als zij die stereotypen en anachronismen gebruiken, komen aan bod.

Maar al te vaak stellen wij onze voorvaders nog voor als een allegaartje van barbaren die voorovergebogen lopen, klanken uitstotend, de knots op de schouder en de vrouw voortslepend aan de haren. De Kelten deden dan weer niets anders dan vechten, bier drinken, dobbelen en op everzwijnen jagen.

Er is dus werk aan de winkel en het PAMZOV wil ook hier zijn steentje bijdragen tot een betere begripsvorming over de prehistorie.

Een ambitie die ook past binnen het beleid van het museum: het verleden aanraken en beleven is de bedoeling.

Via stripbeelden, replica's en maquettes komen zeven onderwerpen aan bod: Beelden van de mens, De jacht, Wonen, Kledij, Vuur en steen, Oorlogsmaatschappij en Cultus en begraven.

De replica's zitten in kasten met schuiven en laden. Door gaten in het plexi kan alles aangeraakt worden. Onder begeleiding van een gids worden de kasten opengemaakt en kunnen de objecten ook daadwerkelijk gehanteerd worden. De replica's zijn vervaardigd uit de oorspronkelijke

materiaal en de vroegere technieken worden zoveel mogelijk gerespecteerd.

Er zal vuur kunnen gemaakt worden, de evolutie van de jachtwapens en technieken zal te zien zijn en de verschillende onderdelen van wapenuitrustingen kunnen getest worden.

DE VASTE COLLECTIE KAN OOK BEKEKEN
WORDEN
FOTO: PAMZOV, VELZEKE
PREHISTORISCHE WAPENUITRUSTING KAN
GETEST WORDEN
FOTO: PAMZOV, VELZEKE

Praktische informatie

Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen site Velzeke (Pamzov)
Paddestraat 7, 9620 Zottegem
Tel 09/360.67.16, fax 09/361.28.41
Opentijdens weekdagen van 9 tot 12 uur en 14 tot 17 uur, weekends van 14 tot 18 uur
Gesloten op 25 december en 1 en 2 januari
Toegang gratis
Gidsbeurt op zondag om 16 uur, 80 BEF

(Her)opening Museum 'het Toreke', Tienen

Toen het museum in januari 1998 zijn deuren sloot voor de realisatie van renovatie- en van nieuwbouwwerken werd een periode in de geschiedenis van het Toreke afgesloten. Ruim twintig jaar had het museum geknokt om een plaats te verwerven in het Tiense culturele leven. Talloze kunstenaars uit de stad en uit de regio passeerden de revue; historische tentoonstellingen werden met succes gerealiseerd. En toch was het museum aan vernieuwing toe: de tentoonstellingsruimte werd te beperkt, de museumreserve diende gevaloriseerd te worden, de educatieve werking snakte naar meer ruimte.

Op 10 september heropende het Toreke haar deuren, waarachter zich nu een tentoonstellingsoppervlakte van om en bij de 900 m², een depot van 1000 m² en een perfect uitgerust klaslokaal bevinden.

Het museum toont nu een eigenzinnig verhaal rond het thema van de mensen uit de stad en de regio die werken, feesten en bidden. Dit thema loopt als een rode draad doorheen de tentoonstelling van zowel de Gallo-Romeinse vicusnederzetting als van de evocatie van Tienen in een recenter verleden. Het voorlopige en onvleide karakter van het verhaal wordt in de wijze waarop de informatie gebracht wordt verduidelijkt. Op deze wijze wil het museum het dynamische gegeven van de geschiedenis en van de geschiedvorsing op de voorgrond plaatsen. Niet de geschiedenis van vorsten en koningen, maar wel de geschiedenis van de gewone mensen uit de regio maken zij museumwaardig. Ze willen de bezoeker verbazen met alledaagse verhalen waarvan de graad van herkenning zeer groot is. Op deze wijze wil het museum zijn band met de omgeving en met de mensen uit de regio in evidentie stellen.

Hoe leefde de doorsnee Tienenaar tussen de 16de en de 19de eeuw? Hij was arm of rijk, bewoonde een herenhuis in het centrum of een bescheiden rijwoning in de buitenwijk. Hij rentenierde, werkte als ambachtsman of was arbeider in de fabriek. Hij feestte op de kermis, was lid van de rederijderskamer of koning van de schuttersgilde. Hij was pater in één van de vele kloosters of bad devoot in één van de kerken of kapellen... En als hij ziek werd, dan ging hij naar het Gasthuis.

De stad Tienen heeft van bij haar ontstaan een belangrijke rol gespeeld binnen de regio. Het verhaal dat in 'het Toreke' wordt verteld is niet alleen toegespitst op de stad zelf. Ook de eeuwenoude wisselwerking tussen Tienen en het omringende platteland komt uitgebreid aan bod.

Het verleden wordt aan de hand van voorwerpen, evocaties, filmpjes en spelletjes opnieuw tot leven gewekt. Hiervoor worden de meest geavanceerde audiovisuele technieken aangewend. In de volledige museumruimte staan computerschermen ter beschikking zodat elke bezoeker een antwoord krijgt op zijn vragen.

Praktische informatie

Stedelijk Museum 'het Toreke'
Grote Markt 6 B, 3300 Tienen
Tel 016/80.56.66, fax 016/81.04.79
Open van 10 tot 17 uur
Gesloten op maandag en van Kerstmis t.e.m. Nieuwjaar
Toegangsprijs: 100 BEF
Reductieprijs: 50 BEF (groepen, -26j., +60j., +3-pas)

Keizers aan de Nijl

PROVINCIAAL GALLO-ROMEINS MUSEUM

NOG TOT 6 FEBRUARI 2000

'Keizers aan de Nijl' is de meest prestigieuze realisatie van het Gallo-Romeins Museum ooit. Er worden meer dan 250 objecten uit gerenommeerde Europese collecties getoond. De tentoonstelling werd opgezet in een uniek internationaal samenwerkingsverband.

Met 'Keizers aan de Nijl' speelt het Gallo-Romeins Museum in op een opmerkelijke hausse in de publieke belangstelling voor het behandelde onderwerp, met name de Egyptische archeologie. Met een uitgesproken Gallo-Romeinse museumcollectie was het een fascinerend vertrekpunt om na te gaan in welke mate die smalle strook naast de Nijl en het koude Noorden zich gelijkaardig ontwikkelden. De leefwijze van de gemiddelde Egyptenaar in de Romeinse tijd, zijn huusraad en kledij, zijn schoolkennis en literatuur, zijn geestesleven, bijgeloof en religieuze opvattingen... worden in de tentoonstelling dan ook regelmatig getoetst aan de lokale situatie.

Van de tientallen Romeinse keizers die in de loop der tijden over Egypte heersen, staan er slechts enkelen ook echt aan de oevers van de Nijl. Het zijn zij die de bezoeker bij de hand nemen en hun een mooie impressie geven van hoe het er werkelijk aan toe ging. Een schaalmodel toont de fameuze Nijloverstromingen, waaraan het land vruchtbaarheid en welvaart dankt. Ingenieuze irrigatiesystemen leiden het kostbare water waar het nodig is. De Romeinen introduceren een nieuw geavanceerd procédé.

Zij exploiteren dit rijke land als een echt wingewest en heffen belastingen op oogsten en op alles en nog wat. Dat tonen takslijsten en kwintanties aan, op papyri en potscherven. Uit andere documenten blijkt dan weer hoe de bezetter de vergriekste en griekssprekende stedelingen bevoordeelt, ten koste van de modale plattelandsbewoners. Het religieuze leven speelt zich grotendeels af rond de tempels. Een processie die zich een weg baant doorheen de opstelling legt mooi de link tussen de dagelijkse beslommeringen en het geestesleven van de bewoners van die tijd.

Wat zeker zal blijven is dat Egypte niet uitsluitend piramides, farao's en mummies hoeft te betekenen en dat het verhaal van een groot rijk in zijn eindfase zeker zo intrigerend kan zijn als de geschiedenis van een bloeiperiode.

Praktische informatie

Provinciaal Gallo-Romeins Museum

Kielenstraat 15, 3700 Tongeren

Tel 012/23.39.14, fax 012/39.10.50

E-mail grm@limburg.be

Website <http://www.limburg.be/gallo>

Open: maandag van 12 tot 17 uur, dinsdag tot

vrijdag van 9 tot 17 uur, zaterdag, zon- en

feestdagen van 10 tot 18 uur

Toegangsprijs: 150 BEF (volwassenen, groepen)

Reductieprijs: 100 BEF (55+, mindervaliden,

studenten van 15 tot 25 j.), gratis (-15 j.)

ZITTENDE VROUW, 4DE-7DE EEUW
NA CHR.
FOTO: ALLARD PIERSON MUSEUM,
AMSTERDAM

VALKENMUMMIE
FOTO: ALLARD PIERSON MUSEUM,
AMSTERDAM

3-7 DEC. 1999

INTERNATIONALE KUNSTBEURS 20e EEUW
FOIRE D'ART INTERNATIONALE 20ième SIECLE
INTERNATIONALE KUNSTMESSE 20. JAHRHUNDERT
INTERNATIONAL ART FAIR 20th CENTURY
FIERA DELL'ARTE INTERNAZIONALE DEL 20° SEC
FERIA INTERNACIONAL
DE ARTE DEL S.XX

LINEART

OPENINGSUREN:
DAGELIJKS VAN 11-19 U. ZONDER ONDERBREKING
VRIJDAG EN MAANDAG TOT 22 U. • HEURES D'OUVERTURE: JOURNELLEMENT DE 11 à 19 H. SANS INTERRUPTION VENDREDI ET LUNDI JUSQU'À 22 H. • ÖFFNUNGSZEITEN: JEDEN TAG VON 11-19 UHR. DURCHGEHEND FREITAG UND MONTAG BIS 22 UHR. • OPENING HOURS: EVERY DAY FROM 11 A.M. TO 7 P.M. NON STOP FRIDAY AND MONDAY TO 10 P.M. **INFO:** I.J.V.
INTERNATIONALE JAARBEURS VAN VLAANDEREN • LINEART WERD GESTICHT IN 1981. AAN DE INTERNATIONALE KUNSTBEURS LINEART 98 NAMEN GALERIJEN DEEL UIT 15 VERSCHILLENDE LANDEN • LINEART A ETE FONDE EN 1981. GALERIES DE 15 DIFFERENTS PAYS, ON PARTICIPE A LA FOIRE INTERNATIONALE D'ART LINEART 98 • LINEART WURDE 1981 GEGRUNDET. AN DER INTERNATIONALEN KUNSTMESSE LINEART 98 HABEN GALERIEN AUS 15 VERSCHIEDENEN LÄNDERN TEILGENOMMEN • LINEART HAS BEEN FOUNDED IN 1981. GALLERIES OF 15 DIFFERENT COUNTRIES HAVE PARTICIPATED IN THE INTERNATIONAL ART FAIR LINEART 98 • B-9000 GENT • TEL. 32 (0) 9 222.40.22 - FAX 32 (0) 9 220.10.81 • **BELGIUM**

FLANDERS EXPO GENT

Aalst

C.C. DE WERF

Molenstraat 51, 9300 Aalst, 053/73.22.70

• 26-11-99 t.e.m. 19-12-99: Magiërs van de muziek in het Festival van Vlaanderen. Befaamde dirigenten en solisten

CENTRUM NETWERK

De Ridderstraat 28, 9300 Aalst, 053/78.89.81

• 13-11-99 t.e.m. 18-12-99: Kathleen Vermeir

• 08-01-2000 t.e.m. 12-02-2000: Bert Danckaert

STEDELIJK MUSEUM OUD-HOSPITAAL Oude Vismarkt 13, 9300 Aalst, 053/70.26.60

• 15-01-2000 t.e.m. 04-03-2000: Valerius De Saedeleer

Aarschot

C.C. HET GASTHUIS AARSCHOT

Demervallei 14, 3200 Aarschot, 016/56.48.24

• 01-12-99 t.e.m. 02-01-2000: Egon Schiele & Gustav Klimt

• 04-02-2000 t.e.m. 20-02-2000: Miel Deca. Retrospectieve

Antwerpen

CENTRUM 'T ELZENVELD - PROF.SOMMEZAAL

Lange Gasthuisstraat 45, 2000 Antwerpen, 03/223.56.10

• 26-11-99 t.e.m. 09-01-2000: Pierre Van Rompaey

Walter Vermin

CENTRUM 'T ELZENVELD - ST.JORISPAND

Sint-Jorispoort 27 bis, 2000 Antwerpen, 03/223.56.10

• 30-10-99 t.e.m. 05-12-99: Henri Heerbrandt - Hélène Jacobowitz

• 11-12-99 t.e.m. 23-01-2000: Marc Jambers

DAGBLADMUSEUM VAN ANTWERPEN

Lombardvest 6, 2000 Antwerpen, 03/887.01.78

• 01-05-99 t.e.m. 01-02-2000: Stoeten en Ommegangen. Een historisch overzicht van 1599 tot op heden

• 01-05-99 t.e.m. 01-02-2000: De Speelkaart door de eeuwen heen.

DESINGEL INTERNATIONAAL KUNSTCENTRUM

Desguinlei 25, 2018 Antwerpen, 03/248.28.28

• 07-10-99 t.e.m. 01-12-99: Stéphane Beel. Recent werk

HESSENHUIS

Falconrui 53, 2000 Antwerpen, 03/206.03.50

• 05-02-2000 t.e.m. 30-04-2000: Musea voor een nieuw millennium: concepten, projecten, gebouwen

KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN

Leopold de Waelplaats, 2000 Antwerpen, 03/238.78.09

• 17-10-99 t.e.m. 16-01-2000: Elck zijn waarom. Vrouwelijke kunstenaars in België en Nederland, 1500-1950

MUSEUM VAN HEDENDAAGSE KUNST

Leuvenstraat 32, 2000 Antwerpen, 03/238.59.60

• 27-11-99 t.e.m. 05-12-99: Mukha Youth Prints

• 10-12-99 t.e.m. 06-02-2000: Philippe Vandenberg

ONZE-LIEVE-VROUWEKATHEDRAAL

Handschoenmarkt, 2000 Antwerpen, 03/213.99.51

• 05-03-99 t.e.m. 30-11-99: Kruisweg. Hilde Van Sumere

DESINGEL INTERNATIONAAL KUNSTCENTRUM STÉPHANE BEEL. RECENT WERK

PROVINCIAAL CENTRUM ARENBERG

Arenbergstraat 28, 2000 Antwerpen, 03/202.46.11

• 13-11-99 t.e.m. 12-12-99: Aquarellen van Vlaamse componisten

• 17-12-99 t.e.m. 07-01-2000: Landschappen en marines. Werken van Willy Vandekerckhove

PROVINCIAAL DIAMANTMUSEUM

Lange Herentalsestraat 31-33, 2018 Antwerpen, 03/202.48.90

• 18-11-99 t.e.m. 16-01-2000: When east meets west: diamantcreaties van Isabelle Yi-peï Chang

Bilzen

C.C. DE KIMPEL

Eikenlaan 25, 3740 Bilzen, 089/49-17-26

• 04-12-99 t.e.m. 15-12-99: BEELDvoorBEELD

Bilzen-Rijkhoven

LANDCOMMANDERIJ ALDEN BIESEN

Kasteelstraat 6, 3740 Bilzen-Rijkhoven, 089/51.93.93

• 31-10-99 t.e.m. 12-12-99: Zilvermeedkunst 'Chic'

Bonheiden

C.C. BONHEIDEN

Waverssteenweg 11, 2820 Bonheiden, 015/51.58.03

• 28-01-2000 t.e.m. 04-03-2000: Frans Daels

Brugge

GRUUTHUSEMUSEUM

Dijver 17, 8000 Brugge, 050/44.87.11

• 11-11-99 t.e.m. 31-01-2000: Sint-Donaas 1799-1999. Leven en dood van een kathedraal

STADSHALLEN

Markt 7, 8000 Brugge

• 08-12-99 t.e.m. 16-01-2000: Jan Antoon Garemijn 1799-1999. Schilderijen en tekeningen in stadsbezit

Brussel

ARTISCOPE

St. Michielslaan 35, 1040 Brussel, 02/735.52.12

• 21-11-99 t.e.m. 28-02-2000: Ensor/Enzo. James Ensor en Enzo Cucchi

ARTISCOPE II - KANAL20

Barthelemylaan 20, 1000 Brussel, 02/503.17.65

• 18-11-99 t.e.m. 18-02-2000: Fabrizio Plessi

ATELIER 340

De Rivierendreef 340, 1090 Brussel, 02/424.24.12

• 08-10-99 t.e.m. 19-12-99: Georg Hüter Basaltlava

BELGISCH CENTRUM VAN HET BEELDVERHAAL

Zandstraat 20, 1000 Brussel, 02/219.19.80

• 07-09-99 t.e.m. 01-01-2000: 10 jaar strippassie

• 28-09-99 t.e.m. 27-02-2000: Hommage aan de pioniers

FONDATION POUR L'ARCHITECTURE

Kluisstraat 55, 1050 Brussel, 02/649.02.59

• 28-09-99 t.e.m. 31-12-99: 100 jaar kantoren. 1900-2000

KMKG JAPANSE TOREN

Van Praetlaan 44, 1020 Brussel, 02/268.16.08

• 20-10-99 t.e.m. 12-03-2000: Staaltjes van Japanse textielkunst

KMKG JAPANSE TOREN STAALTJES VAN JAPANSE TEXTIELKUNST

KMKG - JUBELPARKMUSEUM

Jubelpark 10, 1000 Brussel, 02/741.72.11

• 01-09-99 t.e.m. 01-03-2000: Indian Summer. De eerste volkeren van Noord-Amerika

KONINKLIJKE MUSEA VOOR SCHONE KUNSTEN

Regentschapsstraat 3, 1000 Brussel, 02/508.32.11

• 24-09-99 t.e.m. 15-02-2000: James Ensor. Retrospectieve

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN

Ravensteinstraat 23, 1000 Brussel, 02/507.84.80

• 08-10-99 t.e.m. 09-01-2000: Europalia Hongarije

• 24-11-99 t.e.m. 02-01-2000: Prijs jonge Belgische Schilderkunst

Staatjes van Japanse textielkunst

De traditionele Japanse textielkunst vormt een geheel eigen universum waarin gestileerde vormgeving hand in hand gaat met technische creativiteit.

Dit uit zich in een brede waaier van verfijnde weefsels en gesofisticeerde decoratiemethodes. In de tentoonstelling, die zich vooral toespit op de Edo-periode (1603-1868), wordt dit geïllustreerd met een selectie van textilia en kledingaccessoires uit de Japanse verzameling van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG), aangevuld met objecten van het Etnografisch Museum in Antwerpen en van een privécollectie. De Japanse toren wordt voor deze gelegenheid aangekleed als een stalenboek van

MUSEUM VAN DEINZE EN DE LEIESTREEK
MODEST HUYS (1874-1932) - RETROSPECTIEVE

Tentoonstellingsagenda

textielproducten: klassieke mannen- en vrouwenkledij, theaterkostuums, uniformen en huishoudtextiel: zelfs de ceremonieële kledij van de Ainu-bevolking en de weelderig gekleurde stoffen van de Ryūkyū-archipel zijn vertegenwoordigd.

Open: dagelijks van 10 tot 16.45 uur
Gesloten: maandag, 1 januari, 1 mei, 1 en 11 november, 25 december

Toegang: 120 BEF
Reductie: 80 BEF, 50 BEF

Brussel - Elsene

KINDERMUSEUM

Burgemeesterstraat 15, 1050 Brussel - Elsene, 02/640.01.07

• 01-10-99 t.e.m. 01-05-2001: Beeldje eens in

Brussel - Etterbeek

KONINKLIJK BELGISCH INSTITUUT VOOR NATUURWETENSCHAPPEN

Vautierstraat 29, 1000 Brussel - Etterbeek, 02/627.42.52

• 23-10-98 t.e.m. 09-01-2000: Leven of overleven?

• 29-09-99 t.e.m. 09-01-2000: Rond neuze

Brussel - Sint-Gillis

HORTAMUSEUM

Amerikaansestraat 25, 1050 Brussel - Sint-Gillis, 02/537.16.92

• 01-11-99 t.e.m. 30-11-99: Art Nouveau Keramiek

De Panne

DIENST CULTUUR EN INFORMATIE

Zeelaan 21, 8660 De Panne, 058/42.16.16

• 11-12-99 t.e.m. 16-01-2000: Toegang tot de 21ste eeuw

Deinze

MUSEUM VAN DEINZE EN DE LEIESTREEK

Lucien Matthyslaan 3-5, 9800 Deinze, 09/381.96.70

• 02-10-99 t.e.m. 05-12-99: Modest Huys (1874-1932) - retrospectieve

Dendermonde

C.C. BELGICA

Kerkstraat 24, 9200 Dendermonde, 052/20.26.26

• 19-11-99 t.e.m. 12-12-99: Carla Vervoort

C.C. DENDERMONDE

Broekkantstraat 37, 9200 Dendermonde, 052/22-08-00

• 11-01-2000 t.e.m. 08-02-2000: Guarda La Fotografia. Filip Naudts

theo wijnhoven

Interior Art Gallery - Interior Design

Oostmeers 7, 8000 Brugge

Tel. (050) 33 36 54 - fax (050) 33 68 14

Kerst met Kunst

GRAFIEK IN ADORNES
Hallen, Markt, Brugge
van 11 tot 31 december
dagelijks van 14 tot 18.30 u

C.C. BELGICA
DENDERMONDE,
CARLA VERVOORT

C.C. DENDERMONDE
GUARDA LA FOTOGRAFIA.
FILIP NAUDTS

voor een fris wereldbeeld

onze cursussen en lezingen over beeldende kunst en filosofie & onze kunsthistorische reizen, daguitstappen en rondleidingen

vraag onze gr
programmabrochure

A M A R A N T

AMARANT vzw
HOOGPOORT 50
9000 GENT
tel cursussen (09) 269 17 45
tel reizen (09) 269 17 40
fax (09) 233 42 36
info@amarant.be
www.amarant.be

OKV-liefhebbers aandacht

77 euro (3.106,-BF)

Abonnement 2000

+ Renaissance- en barokarchitectuur in België

Renaissance betekent wedergeboorte. Deze stijlperiode uit de 16de eeuw is ontstaan in Italië, waar reeds in de 15de eeuw een grote heropleving van de belangstelling voor kunst en architectuur uit de oudheid ontstond.

Onze renaissance-architectuur staat op haar beurt voor bijzonder interessante en uitzonderlijk mooie gebouwen die de impact van het Italiaanse renaissance-idioom op een heel persoonlijke, en heel streekgebonden manier verwerkt.

De 17de eeuw voert van de renaissance naar de barok. Zeer vergelijkbaar met de renaissance-architectuur is de structuur-op-mensenmaat. Het grote verschil met de 16de eeuw zit evenwel in de exuberante ornamentiek die een veel meer dominerende rol gaat spelen en die de architectuur een allure verleent die men in de geschiedenis van de architectuur nooit eerder heeft gekend.

AUTEUR: RUTGER TIJS / FOTOGRAFIE: OSWALD PAUWELS

VORMGEVING: GEERT VERSTAEN

224 BLZ., 330 X 250 MM, GEBONDEN IN VOLLINNEN BAND MET STOFOMSLAG

OKV-liefhebbers aandacht!

Het boek en uw abonnement op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen kosten samen 77 euro (3.106,-BF) en wegens hogere verzendingskosten vanuit Nederland: 88 euro (193,87-NLG)
In deze prijs is evenwel uw abonnement begrepen.
Port- en verzendingskosten zijn eveneens inclusief.

77 euro (3.106,-BF)

VOOR

- "Renaissance- en barokarchitectuur in België"
- 4 x OKV
- 4 x OKV-plus
- 4 x Museumkatern
- OKV Museumkaart

Maak gebruik van bijgaand betalingsformulier of stort het vereiste bedrag op rekeningnummer 448-007361-87 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.
Met opbergband: 88,44 euro (3.406,-BF)

Vanuit Nederland: om onnodige bankkosten te vermijden, maak a.u.b. gebruik van gironummer 135.20 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen.
Met opbergband: 97,08 euro (213,87 NLG)

Een abonnement

op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

Een jaarabonnement

kan op elk moment ingaan

en geeft recht op vier dubbelafleveringen en een OKV-Museumkaart.

Als abonnee op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen ontvangt u elk kwartaal een dubbele aflevering!

OKV

Prachtig uitgegeven, 44 pagina's, volledig in kleur, klare taal over de rijkdommen van de Vlaamse musea en monumenten.

Iedere aflevering behandelt één onderwerp.

OKV-plus

Brandend actueel, minimum 40 pagina's, in kleur, met nieuws over exposities, reportages, kunstaanbiedingen en ... waarschijnlijk de meest complete en correcte tentoonstellingsagenda voor Vlaanderen en Brussel.

Museumkatern

(i.s.m. de Vlaamse Museumvereniging)

Met extra informatie over musea, tentoonstellingen, museummensen, kijkjes achter de schermen, kritische standpunten,

De gratis OKV-Museumkaart

OKV-Web

<http://www.okvweb.org>

Een website met een volledige tentoonstellingskalender en sluitende zoekmogelijkheden; laat ook toe om alle adressen, telefoonnummers en contactpersonen op te zoeken van de Vlaamse en Belgische musea.

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen Jaargang 2000 Abonnementenprijs 24 euro of 968,-BF

Beste abonnee,

In de jaren 1997, 1998 en 1999 konden wij u het abonnement op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen aanbieden tegen de toch wel democratische prijs van 800,-BF.

Het zal u ongetwijfeld zijn opgevallen dat in de loop van die jaren duchtig werd gewerkt aan de kwaliteit (en kwantiteit) van uw tijdschrift.

Zo werden de OKV-nummers volledig in kleur uitgebracht en werd geopteerd voor een modernere vormgeving; de inhoud van OKV-plus werd steeds zorgvuldiger samengesteld, er kwam eveneens meer kleur, OKV-plus werd minimum 40 bladzijden dik en werd sedert 1998 bovendien verrijkt met de Museumkatern, een samenwerking met de Vlaamse Museumvereniging.

Daarnaast kende ook de OKV-Museumkaart steeds meer participerende musea, zodat er een luikje werd aan toegevoegd. Bovendien kunt u deze OKV-Museumkaart in steeds toenemende mate gebruiken als reductiekaart, niet alleen bij permanente collecties, maar ook bij verschillende exposities.

U hebt steeds meer waar voor uw geld gekregen.

Helaas kunnen niet al onze leveranciers ons hetzelfde meedelen en sommigen schuifden ons systematisch prijsverhogingen toe. U zult begrijpen dat iedere verhoging van porttarieven een zware last betekende; daarnaast kennen wij een ongebreidelde toepassing van reproductierechten allerlei (op reproductie van kunstwerken, foto's, ...) die vanuit een bepaald standpunt te verdedigen zijn, maar voor een culturele uitgave een zware dobber vormen.

Terugkrabbelen op kwaliteit kan niet, vinden wij.

Het alternatief was het zoeken naar andere middelen, zo konden wij rekenen op een erkenning als cultureel tijdschrift (en de daaraan verbonden subsidie) en werd onder meer onze advertentieportefeuille geïntensifieerd.

Vanuit ons aanbod durven wij ook aan u als abonnee een deel vragen en werd daarom voor de jaargang 2000 het abonnementsgeld verhoogd tot 24 euro.

Wij durven hopen dat u ervan overtuigd blijft dat OKV u voor de volle 24 euro zal van dienst zijn.

Namens de voltallige OKV-ploeg,

RUDYVERCRUYSE, directeur

Hoe kunt u zich abonneren?

Niets is eenvoudiger:

U stort **24 euro (968,-BF)** (zonder opbergband) of **31,44 euro (1.268,-BF)** (met opbergband) op rekeningnummer **448-0007361-87** van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.

U kunt ook gebruik maken van het betalingsformulier (niet voor Nederland) dat is toegevoegd.

Vindt u geen OKV betalingsformulier, dan kunt uiteraard gebruik maken van eigen formulieren, phone banking of pc banking.

Nederlandse abonnees opgelet, veroorzaak geen onnodige bankkosten!

VANUIT NEDERLAND:

- **25,50 euro (56,18- NLG)** (zonder opbergband)
- of **34,58 euro (76,18 NLG)** (met opbergband)

uitsluitend op gironummer **135.20** van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.

ZICH ABONNEREN VANUIT ANDERE EUROPESE LANDEN: U STORT

- **31,43 euro (1.268,-BF)** (zonder opbergband)
- of **40,11 euro (1.618,-BF)** (met opbergband)

op rekeningnummer **000-0099920-10** van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas.

U zou ons een dienst bewijzen indien u bij herabonnering uw abonneenummer zou vermelden. Dit abonneenummer vindt u op het adresetiket bovenaan de brief in deze zending.

Opbergsysteem

Om uw afleveringen stijlvol op te bergen biedt Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen een opbergmap tegen **7,44 euro (300,-BF)** of met hogere portkosten naar Nederland: **9,08 euro (20,-NLG)**. Deze opbergband biedt plaats aan **4 x OKV** en **4 x OKV-plus**.

AFLEVERING 1

(verschijnt eind januari 1999)

Het Mechels meubel 1500-2000. Van houtsnijwerk tot design

AFLEVERING 2

(verschijnt midden april 1999)

Het Museum voor geld en geschiedenis van de Nationale Bank van België

De onderwerpen van het tweede half jaar 2000 liggen nog niet definitief vast, dat het steengoede en rijk geïllustreerde kunstdossiers worden is in elk geval zeker!

AFLEVERING 3

(verschijnt midden september 1999)

AFLEVERING 4

(verschijnt eind november 1999)

Tentoonstellingsagenda

Deurle

MUSEUM DHONDT-DHAENENS

Museumlaan 14, 9831 Deurle,
09/282.51.23

- 12-09-99 t.e.m. 12-12-99: Panamarenko

Diest

KULTUURCENTRUM BEGIIJNHOF DIEST

Kerkstraat 4, 3290 Diest, 013/32.17.93

- 10-12-99 t.e.m. 19-12-99: Roemeense kunst
- 17-12-99 t.e.m. 09-01-2000: Kerstevocatie. Kerstpanelen in de straten van het Begijnhof
- 24-12-99 t.e.m. 09-01-2000: De kroniek van Gezelle en zijn tijd

Diksmuide

C.C. KRUISPUNT

M. Doolaeghestraat 2b, 8600

Diksmuide, 051/51.91.58

- 05-11-99 t.e.m. 31-12-99: Freddy Van Vlaenderen
- 08-11-99 t.e.m. 26-12-99: Willy De Boevere. Amateurfotograaf
- 01-01-2000 t.e.m. 31-01-2000: Peter Stuijk en Carl Lapeirre. Fotografieek

Edegem

GEMEENTELIJK KUNSTCENTRUM - HUIS

HELLEMANS

Strijdersstraat 14, 2650 Edegem,
03/450.42.00

- 27-11-99 t.e.m. 19-12-99: Koumy Ayawo Febana. Schilderijen

MUSEUM DHONDT-DHAENENS PANAMARENKO

Ekeren-Antwerpen

KUNSTCENTRUM HOF DE BIST

Veldwijcklaan 252, 2180 Ekeren-
Antwerpen, 03/664.05.61

- 19-11-99 t.e.m. 12-12-99: V. Van Heule. Schilderijen, beeldhouwwerken, keramiek
- 17-12-99 t.e.m. 19-01-2000: Staf De Bauw. Schilderijen

Elsene

GEMEENTELIJK MUSEUM ELSENE

Jean Van Volsemstraat 71, 1050 Elsene,
02/511.90.84

- 15-10-99 t.e.m. 31-12-99: Schilders van de ziel. Het idealistische symbolisme in Frankrijk

Schilders van de ziel

GEMEENTELIJK MUSEUM ELSENE

Aan het einde van de 19de eeuw ontstond bij veel kunstenaars een reactie tegen de onzekerheid van een maatschappij in volle verandering en tegen het naturalisme in de kunst, dat hen voorkwam als een ontmoedigende voorstelling van een wereld zonder idealen. Hun bedoeling was de band tussen mens en natuur te herstellen en weer voeling te zoeken met de grote geheimen van de ziel. Zij wilden het onzichtbare en het ideale schilderen, en hun medemens tot een hoger spiritueel niveau optillen om een moderne maatschappij te creëren die niet louter naar wetenschappelijke en economische vooruitgang streefde. De aanhangers van het idealisme in de kunst hadden grote bewondering voor de artistieke scheppingen van de Middeleeuwen en de Renaissance, omdat die eeuwen bloeiperiodes van sacrale kunst waren en omdat, volgens

hun mening, de kunst zelf toen tot iets sacraals verheven was.

Hun spiritualistische visie op de natuur en hun exploratie van de geheimen en diepste dromen van de mens - van de ziel van het landschap tot het landschap van de ziel - deed een betoverende kunst ontstaan waarin de geest van het einde van de 19de eeuw gestalte heeft gekregen.
Open: wekdagen van 13 tot 18u38, weekends van 10 tot 17 uur
Gesloten: maandag en feestdagen

Geel

C.C. DE WERFT

Werft 32, 2440 Geel, 014/59.29.63

- 08-11-99 t.e.m. 07-12-99: Identi(3). Filip Naudts, Tanja Vrancken, Guy Voet
 - 15-01-2000 t.e.m. 13-02-2000: Leen Derks, Axel Claes, Chris Baatens
 - 20-01-2000 t.e.m. 02-03-2000: Alicia Framis. Blood Brothers
- ### DE SLIJPERIJ
- Doelenstraat 41, 2440 Geel,
014/72.35.90
- 15-01-2000 t.e.m. 13-02-2000: Marc Cruysberghs. Recente schilderijen

C.C. DE WERFT - GEEL,
IDENTI(3). FILIP NAUDTS, TANJA
VRANCKEN, GUY VOET

Gent

CULTUREEL COMITÉ ST.-AMANDSBERG

Twaalfkameren 23, 9000 Gent,
09/225.49.18

- 03-12-99 t.e.m. 03-01-99: Lieve Van Stappen. Empty eyes
- HORTUS MICHEL-THIERY
Berouw 55, 9000 Gent, 09/225.05.42
- 11-09-99 t.e.m. 31-12-99: De Nieuwe Wereld
- MUSEUM DR. GUISLAIN
Jozef Guislainstraat 43, 9000 Gent,
09/216.35.95
- 26-11-99 t.e.m. 31-05-2000: Gestoorde Vorsten

MUSEUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE WETENSCHAPPEN

Krijgslaan 281 - Gebouw S30, 9000
Gent, 09/264.49.30

- 04-10-99 t.e.m. 31-07-2000: Schatten op zolder. Wetenschappelijke instrumenten uit de collecties van de Stad Antwerpen

MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN

Citadelpark, 9000 Gent, 09/222.17.03

- 07-11-99 t.e.m. 27-02-2000: De encensering van het verleden. Keizer Karel in de 19de eeuw
- MUSEUM VOOR VOLKSKUNDE
Kraanlei 65, 9000 Gent, 09/223.13.36
- 03-12-99 t.e.m. 27-02-2000: Het hobbelpaard
- SCHOOLMUSEUM MICHEL THIERRY
Sint-Pietersplein 14, 9000 Gent,
09/244.73.73
- 11-09-99 t.e.m. 31-12-99: Ontdekkingsreizen anders

STEDELIJK MUSEUM VOOR ACTUELE KUNST

Citadelpark, 9000 Gent, 09/221.17.03

- 09-05-99 t.e.m. 05-12-99: de Opening
- STEDELIJKE OPENBARE BIBLIOTHEEK
Graaf van Vlaanderenplein 40, 9000
Gent, 09/266.70.00
- 16-11-99 t.e.m. 30-11-99: Kinderrechten
- 17-01-2000 t.e.m. 28-02-2000: Keizer Karel in de literatuur
- TENTOONSTELLINGEN SINT-
PIETERSABDIJ
Sint-Pietersplein 9, 9000 Gent,
09/243.97.30
- 06-11-99 t.e.m. 30-01-2000: Karel V - Charles-Quint - Charles V - Karel V

Hasselt

CULTUREEL CENTRUM HASSELT

Kunstlaan 5, 3500 Hasselt, 011/22.99.31

- 06-11-99 t.e.m. 30-12-99: Camiel van Bredam

STEDELIJK MODEMUSEUM

Gasthuisstraat 11, 3500 Hasselt,
011/23.96.21

- 30-10-99 t.e.m. 30-12-99: Barbie en Mode

STEDELIJK MUSEUM STELLINGWERFF- WAERDENHOF

Maastrichterstraat 85, 3500 Hasselt,
011/24.10.70

- 16-10-99 t.e.m. 30-12-99: Theater in Hasselt

Heist-op-den-Berg

C.C. ZWANEBERG

Bergstraat, 2220 Heist-op-den-Berg,
015/25.07.70

- 27-11-99 t.e.m. 19-12-99: Collagewedstrijd

C.C. 'DE OUDE PASTORIE'
KAPPELE-OP-DEN-BOS
GISÈLE PUTMANS EN KRISTA
VANDEVELDE. SCHILDERIJEN,
BEELDHOUWWERKEN EN JUWELEN

Tentoonstellingsagenda

- 11-01-2000 t.e.m. 23-01-2000: Tijdstappen. Educatieve kindertentoonstelling
- 29-01-2000 t.e.m. 28-01-2000: Van a tot z. Grafische vormgeving: typografie

Heusden-Zolder

C.C. HEUSDEN-ZOLDER
 Dekenstraat 40, 3550 Heusden-Zolder,
 011/53.33.35
 • 12-01-2000 t.e.m. 25-01-2000: BEELDvoorBEELD

Ieper

IN FLANDERS FIELDS
 Grote Markt 34, 8900 Ieper,
 057/20.07.24
 • 30-10-99 t.e.m. 30-12-99: Käthe Kollowitz: Graphik und Plastic. Tentoonstelling van het Goethe-instituut
 STEDELIJK ONDERWIJSMUSEUM
 G. de Stuersstraat, 8900 Ieper,
 057/22.85.55
 • 28-08-99 t.e.m. 02-07-2000: Barbaren in de klas

Kapelle-Op-Den-Bos

C.C. 'DE OUDE PASTORIE'
 Kerkstraat 24, 1880 Kapelle-Op-Den-Bos, 015/71.02.53
 • 26-11-99 t.e.m. 19-12-99: Jacky Duyck. Schilderijen
 • 14-01-2000 t.e.m. 30-01-2000: Gisèle Putmans en Krista Vandevelde. Schilderijen, beeldhouwwerken en juwelen
 • 04-02-2000 t.e.m. 20-02-2000: Ruvanti (Rudolf Vantilborg). Computertekeningen en installaties

Het perfecte ophangstelsel...

Multi Art System

Kapellensteenweg 272, 2920 Kalmthout
 Telefoon 03-666.27.26 - Fax 03-666.65.73
 E-mail: multi.art@skynet.be

Kortrijk

DE KORTRIJKSE SCHOUWBURG
 Hazelaarstraat 7, 8500 Kortrijk,
 056/23.98.50
 • 27-11-99 t.e.m. 19-12-99: Het collectief schildersatelier van Driewerf
 • 08-01-2000 t.e.m. 30-01-2000: Jean-Paul Vanhove
 • 05-02-2000 t.e.m. 05-03-2000: Jean-Michel Alberola. Schilderijen

Kraainem

G.C. DE LIJSTERBES
 Lijsterbessenbomenlaan 6, 1950 Kraainem, 02/721.28.06
 • 22-10-99 t.e.m. 19-12-99: Kunst In Huis, een kennismaking

Leopoldsburg

C.C. LEOPOLDSBURG
 Kastanjedreef 1, 3970 Leopoldsburg,
 011/34.65.48
 • 03-11-99 t.e.m. 25-11-2000: Vlagspraak, een beeld van Gezelle
 • 30-11-99 t.e.m. 09-12-99: Kip, Kip, over Kiekjes en andere vreemde vogels
 • 16-12-99 t.e.m. 26-01-2000: Camp. De beste cartoons van Camp
 • 03-02-2000 t.e.m. 04-03-2000: Jan Locus. Mongulchuud

C.C. LEOPOLDSBURG
 JAN LOCUS. MONGULCHUUD

Wordt nu eigenaar van een uniek, authentiek Aboriginal kunstwerk!

Clifford Possum Tjapaltjarri, Emily Kame Kngwarreye, Lindsay Bird Mpetyane, Michael Nelson Tjakamarra, Jaxon Gittens Barrindji, Amy Gunawarri, ...

- authentieke Aboriginal schilderijen, beelden, didgeridoos, boomerangs, voorwerpen, ...
- uitzonderlijke kwaliteit

Aboriginal Art Gallery - Australian Shop Lammerstraat 4a, 9000 Gent

dond., vrijd., zaterd.: 11.30u tot 18.00u

Bezoek onze tentoonstelling in Zulte:

Bibliotheek, G. Martensplein (achter de kerk)
 van 21/11/99 tot 28/11/99

bezoekuren: bel ons: 056/61.70.47 - 075/70.85.99
 of fax: 056/61.70.48

www.australianshop.com

P.S.: In Australië bereiken de prijzen van kunstwerken van dezelfde artiesten op sommige veilingen reeds ongekende hoogten!

Aboriginal Art: Your best investment for the next millennium!

Schilder Albert Van Dyck Museum La Jeune Peinture Belge 1945-1948

De leden van de Stichting Albert Van Dyck nodigen U vriendelijk uit op een bezoek aan deze tentoonstelling.

P. Alechinsky - J. Cox - L. Van Lint - J. Milo - J. Godderis - P. Delahaut - G. Collignon - S. Creuz - P. Gilles - J. Lismonde - J. Cobbaert - P. Bury - L. Van Roy - H. Denkens - J. Boquet - A. Bonnet - R. Cosse - Y. Demeure - E. Mahy - A. Mortier - J. Maes - L. Beire - O. Collon - R. Meerbergen - R. De Coninck - R. Slabbinck - G. Bertrand - H. Brasseur - R. Somville - C. Lenaerts - W. Anthoons - M. Notebaert - M. Mendelson - R. Vercruysse - C. Pry - J. Vaerten - M. Quinet - R. Mels - R. Barbaix - J. Rets

Brasschaatsebaan 30 - Gratis toegankelijk - Alle dagen - Behalve maandag - Van 10 tot 17 u
 16 oktober - 12 december

Leuven

PREDIEKHERENKERK

Onze-Lieve-Vrouwstraat, 3000 Leuven,
016/22.45.64

• 25-09-99 t.e.m. 05-12-99: De
schatkamer van Alamire. Muziek en
miniaturen uit Keizer Karelstijd (1500-
1535)

UNIVERSITAIRE ZIEKENHUIZEN LEUVEN

Herestraat 49, 3000 Leuven,
016/34.48.20

• 04-10-99 t.e.m. 30-11-99: André
Caimo

Lier

TIMMERMANS - OPSOMERHUIS

Netelaan 4, 2500 Lier, 03/489.11.11

• 01-09-99 t.e.m. 30-01-2000:

Schilderijen, aquarellen en tekeningen
van Felix Timmermans uit het bezit van
de Artesia Bank

Lint

C.C. DE WITTE MEREL

Liersesteenweg 25, 2547 Lint,
03/455.12.13

• 20-11-99 t.e.m. 12-12-99: Het gelaat
van de 20ste eeuw. Octave Landuyt en
Oldrich Kulhanek

Lokeren

C.C. LOKEREN

Torenstraat 1, 9160 Lokeren,
09/340.50.50

• 29-11-99 t.e.m. 17-01-2000: Cafeteria.

Aquarellen en thank'a's uit Mongolië

• 07-12-99 t.e.m. 13-12-99: Kinderen

inbegrepen. Jeugd & Vrede

• 23-01-2000 t.e.m. 13-02-2000: Lorca.

Woorden/beelden

C.C. LOKEREN
LORCA. WOORDEN/BEELDEN

Lommel

C.C. DE ADELBERG

Adelbergpark 1, 3920 Lommel,
011/55.35.11

• 01-10-99 t.e.m. 30-12-99: Piet
Stockmans

• 02-01-2000 t.e.m. 28-02-2000:
Keramiek

Maaseik

C.C. ACHTEROLMEN

Van Eycklaan 72, 3680 Maaseik,
089/56.57.04

• 20-11-99 t.e.m. 30-11-99:

BEELDvoorBEELD

Mechelen

C.C. A. SPINOY

Minderbroedersgang 5, 2800
Mechelen, 015/29.40.00

• 04-12-99 t.e.m. 16-01-2000: Jan De

Winter

• 10-12-99 t.e.m. 16-01-2000:

Archieftentoonstelling 1477-1515

SPEELGOEDMUSEUM MECHELEN

Nekkerspoel 21, 2800 Mechelen,
015/55.70.75

• 03-07-99 t.e.m. 15-03-2000: Arcade &

Co. Historie en prehistorie van het

videospel

STEDELIJK MUSEUM HOF VAN

BUSLEYDEN

Frederik de Merodestraat 65-67,
2800 Mechelen, 015/20.20.04

• 23-10-99 t.e.m. 10-12-99: Van Karel

tot Keizer

• 17-01-2000 t.e.m. 04-02-2000:

Kinderen op de vlucht

STEDELIJKE KRUIDTUIN

Pitzemburgstraat 8, 2800 Mechelen,
015/29.40.00

• 30-05-99 t.e.m. 30-04-2000: Pol

Lemaire

Meeuwen-Gruitrode

C.C. MEEUWEN-GRUITRODE

Royerplein 1, 3670 Meeuwen-
Gruitrode, 089/85-59-46

• 29-01-2000 t.e.m. 13-02-2000:

BEELDvoorBEELD

TENTOONSTELLING OLIEVERFSCHETSEN - 19de & 20ste EEUW

Marcel JEFFERYS (1872-1924) *Le théâtre des singes* c. 1906

van 17 november tot 30 december 1999
dinsdag tot zaterdag van 10.30 tot 18.30 u
Engelstalige catalogus (350 BEF) verkrijgbaar op aanvraag

GALERIJ PATRICK DEROM

Wolstraat 1 - 1000 Brussel

Tel. 32 2 514 08 82 - Fax 32 2 514 11 58

VENNOOTSCHAP VOOR DE CONSERVATIE EN DE RESTAURATIE VAN KUNSTWERKEN

- Restauratie van schilderijen

(namelijk: grote formaten)

- Doublering op vacuümtafel

- Behandeling van:

gepolychromeerde beelden en meubels

muurschilderingen

Oosters lakwerk

conservatie van kunstwerken

op papier en zijde

terracotta's

20 JAAR AKTIEF

IN SAMENWERKING

MET DE OFFICIËLE INSTANTIES

DIEPESTRÁAT 18

3061 BERTEM (Leefdaal)

(02) 767 97 80

ERKENNING NR. 04 28 01

"Maria-ten hemel-opneming"
Sint-Goedele (St. Gudule) - Brussel
F. Navez

Tentoonstellingsagenda

Menen

O.C. 'T GHELANDT

Waalvest, 8930 Menen, 058/51.58.91

- 19-11-99 t.e.m. 12-12-99: Louis Paul Boon
- 14-01-2000 t.e.m. 13-02-2000: Fieldwork Magnum toont AZG

STADSMUSEUM 'T SCHIPPERSHOF

Rijselstraat 77, 8930 Menen, 056/53.23.63

- 20-11-99 t.e.m. 19-12-99: Filip Ledure. Beelden & C°
- 05-02-2000 t.e.m. 05-03-2000: Via Europa. Het Romeinse wegennet in Zuid-West-Vlaanderen

Mol

O.C. 'T GETOUW

Molenhoekstraat 2, 2400 Mol, 014/33.08.88

- 01-11-99 t.e.m. 30-11-99: Een eeuw Mol
- 01-12-99 t.e.m. 31-12-99: De vier jaargetijden
- 01-01-2000 t.e.m. 31-01-2000: Jos Foets. Mensen in flessen gebeeld
- 01-01-2000 t.e.m. 31-01-2000: Wilfried Renty. Grafisch werk
- 01-02-2000 t.e.m. 28-02-2000: Jan Geboers. The scent of green papaya
- 01-02-2000 t.e.m. 28-02-2000: Kamagurka. Cartoons en schilderijen

Oostende

MUSEUM ENSORHUIS

Vlaanderenstraat 27, 8400 Oostende, 059/80.53.35

- 19-12-98 t.e.m. 31-05-2000: James Ensor en de kunstgalerie 'Studio'
- 02-01-99 t.e.m. 21-01-2000: Ensorjaar

MUSEUM VOOR MODERNE KUNST

PMMK

Romestraat 11, 8400 Oostende, 059/50.81.18

- 16-10-99 t.e.m. 13-02-2000: Frits Van den Berghe, retrospectieve
- 16-10-99 t.e.m. 13-11-2000: Camiel Van Breedam. 'Associaties' & Afrikaanse kunst

MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN

Wapenplein, 8400 Oostende,

059/80.53.35

- 19-09-99 t.e.m. 21-01-2000:

Ensorgrafiek in confrontatie

- 01-12-99 t.e.m. 13-02-2000: Michel de Ghelderode & Ensor

James Ensor en de kunstgalerie 'Studio'

MUSEUM ENSORHUIS

Wellicht was het in 1929 of kort daarvoor dat de galerie 'Studio' haar bestaan begon. Galeriehoudster was de ongetrouwde, kunstminnende middenstandsvrouw Blanche Hertoge.

De 'Studio' was in de eerste plaats de galerie van James Ensor, van wie Blanche Hertoge een groot bewonderaarster was. Doorlopend waren er werken van de toen al oude meester tentoongesteld.

Ze waren vaak ook te koop. Ook andere kunstenaars mochten er, individueel of in groep, hun werk hangen. Ensor schreef dan meestal zelf het voorwoord voor de catalogi-brochure. Al gauw was de 'Studio' zowat de spil van het kunstleven in het tussenoorlogse Oostende. Er was ook een kunstkring aan verbonden waartoe de meeste Oostendse kunstenaars behoorden, alsook een hele reeks schilders die heel veel in Oostende kwamen.

Naast een indrukwekkende reeks tentoonstellingen, bood de 'Studio' nog heel wat andere culturele activiteiten aan haar leden aan: muziek, poëzie- en literatuuravonden, voordrachten, marionettentheater, kunstveilingen,...

Open: elke zaterdag van 14 tot 17 uur (niet in oktober en het eerste weekend van november); tijdens de paasvakantie en van juni tot september: dagelijks uitgezonderd dinsdag, van 10 tot 12 uur en van 14 tot 17 uur

Toegang: 50 BEF

Reductie: gratis op vertoon van combiticket

25 BEF voor groepen en rechthebbenden, kinderen gratis

Oostkamp

O.C. 'DE VALKAART'

A. Rodenbachstraat 42, 8020

Oostkamp, 050/83.31.80

- 05-11-99 t.e.m. 12-12-99: Natuur en burger. Educatieve tentoonstelling

Paal (Beringen)

O.C. DE BUITING

Tessenderlosesteenweg 18, 3583 Paal (Beringen), 011/42.80.68

- 05-12-99 t.e.m. 09-01-2000: Cor Mombers. Schilderijen
- 20-01-2000 t.e.m. 15-02-2000: Project Boten

Ranst (Oelegem)

PROVINCIAAL TEXTIEL- EN KOSTUUMMUSEUM VRIESELHOF

Schildesteenweg 79, 2520 Ranst (Oelegem), 03/383.46.80

- 02-03-99 t.e.m. 30-11-99: Feestkledij verplacht

Roeselare

O.C. DE SPIL

Hippoliet Spilleboutdreef 1, 8800

Roeselare, 051/26.57.00

- 18-11-99 t.e.m. 09-01-2000: Trio-dor. Elliott Barowitz, Bart Decq, Eric Verhal
- 13-01-2000 t.e.m. 20-02-2000: Dagboeknotities. Ronny Delrue (tekeningen), Anne Maes (installatie)

Schilde

MUSEUM ALBERT VANDYCK

Brasschaatsebaan 30, 2970 Schilde,

03/380.16.28

- 16-10-99 t.e.m. 12-12-99: De leugen van vorm en kleur in dienst van de waarheid. Jonge Belgische schilderkunst

Sint-Niklaas

CULTUREEL CENTRUM SINT-NIKLAAS

Zwijgershoek, 9100 Sint-Niklaas,

03/777.29.42

- 05-12-99 t.e.m. 30-12-99: Daniel

Clowes/Chris Ware

STEDELIJK MUSEUM ZWIJGERSHOEK

Regentiestraat 61-63, 9100 Sint-Niklaas,

03/777-29-42

- t.e.m. 12-12-99: Europa in boeken en kaarten vroeger en nu

Sint-Truiden

O.C. 'DE BOGAARD'

Capucienessenstraat 8, 3800 Sint-

Truiden, 011/69.39.90

- 11-11-99 t.e.m. 09-01-2000: Michel François
- 21-01-2000 t.e.m. 19-03-2000: Johan Creten

MUSEUM VLAAMSE

MINDERBROEDERS VZW

Capucienessenstraat 1-3, 3800 Sint-

Truiden, 011/67.29.71

- 06-11-99 t.e.m. 06-12-99: Sinterklaas kapoentje

Strombeek-Bever

O.C. STROMBEEK-BEVER

Gemeenteplein, 1853 Strombeek-

Bever, 02/263.03.43

- 19-11-99 t.e.m. 19-12-99: Gorik Lindemans
- 07-01-2000 t.e.m. 10-02-2000: Sylvie Janssens De Bisthoven

Tervuren

KONINKLIJK MUSEUM VOOR MIDDEN-AFRIKA

Leuvensesteenweg 13, 3080 Tervuren,

02/769.52.11

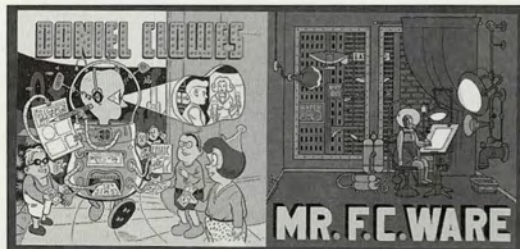
- 30-10-98 t.e.m. 05-12-99: Magisch Marokko

Tessenderlo

O.C. HET LOO

Vismarkt, 3980 Tessenderlo, 013/66-69-95

- 03-12-99 t.e.m. 19-12-99: Kris Mouchaers. Fototentoonstelling
- 04-02-2000 t.e.m. 19-02-2000: Steve Michiels

O.C. STROMBEEK-BEVER
JAN VERHAEGHE

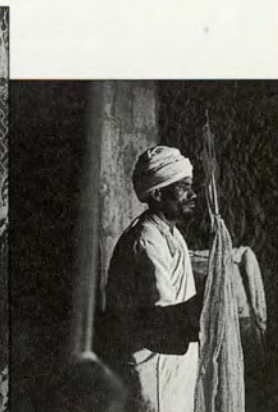

CULTUREEL CENTRUM
SINT-NIKLAAS
DANIEL CLOWES/CHRIS
WARE

KONINKLIJK MUSEUM VOOR
MIDDEN-AFRIKA
MAGISCH MAROKKO

G.C. CANDELAERSHUY
UKKEL
FILIP VAN LOOCK. ETHIOPIË

Tentoonstellingsagenda

Tielt-Winge

C.C. DE MAERE

Leuvensesteenweg 181, 3390 Tielt-Winge, 016/63.59.10

- 22-11-99 t.e.m. 06-12-99: FRECHAL Zwarte aarde - Brazilië
- 10-01-2000 t.e.m. 04-02-2000: Lieve Ophalvens
- 11-02-2000 t.e.m. 10-03-2000: Walter Engelen

Tongeren

C.C. DE VELINX

Dijk 111, 3700 Tongeren, 012/39.38.00

- 03-12-99 t.e.m. 17-12-99: Tijdstappen

PROVINCIAAL GALLO-ROMEINS

MUSEUM

Kielenstraat 15, 3700 Tongeren, 012/23.39.14

- 25-09-99 t.e.m. 06-02-2000: Keizers aan de Nijl

Torhout

C.C. DE BROUCKERE

Aartrijkesstraat 6, 8820 Torhout, 050/22.11.50

- 19-11-99 t.e.m. 12-12-99: Omtrent kalligrafie
- 17-12-99 t.e.m. 16-01-2000: Patriské. Rausfliëgenisdiekunst

Ukkel

G.C. CANDELAERSHUYS

Brugmannlaan 433, 1180 Ukkel, 02/343.46.58

- 06-01-2000 t.e.m. 31-01-2000: Filip van Look. Ethiopië
- 03-02-2000 t.e.m. 29-02-2000: Vincent Verhaeren. Fototentoonstelling

Veurne

BAKKERIJMUSEUM WALTER

PLAETINCK - ZUIDGASTHOEVE VZW

Albert I-laan 2, 8630 Veurne, 058/31.38.97

- 10-11-99 t.e.m. 10-11-2000: Jonge kunstenaars zoeken hun inspiratie in het beroep van de brood- en banketbakker en in de omgeving van de Zuidgasthoeve

Waregem

C.C. DE SCHAKEL

Schakelstraat 8, 8790 Waregem, 056/62.13.40

- 20-11-99 t.e.m. 05-12-99: Vierkeer
- 09-01-2000 t.e.m. 30-01-2000: Gaverprijs 2000
- 04-02-2000 t.e.m. 20-02-2000: Sint-Lucas. 70 affiches x 50 jaar rechten

Wezembeek-Oppem

GEMEENSCHAPSCENTRUM DE KAM

Beekstraat 172, 1970 Wezembeek-Oppem, 02/731-43-31

- 01-11-99 t.e.m. 30-11-99: Miryam Ceuppens. Aquarel en tekeningen
- 01-12-99 t.e.m. 31-12-99: Herman Geys. Olieverfschilderijen, inkt en oliekrijt
- 01-01-2000 t.e.m. 31-01-2000: Jeanne Wouters. Kant

Zonhoven

C.C. ZONHOVEN TERMOLEN

Kneuterweg 2, 3520 Zonhoven, 011/81.50.61

- 03-12-99 t.e.m. 23-01-99: Infini-tijd

Zoekt u illustraties voor publicaties, films, multimedia, dan kan u terecht bij

Elisabeth Derveaux

Iconografisch documentaliste

OPZOEKEN VAN BEELDMATERIAAL
kunst, geschiedenis, actualiteit, natuur...

in musea, bibliotheken, archieven,
persagentschappen, diatheken,
in binnen- en buitenland

LEVEREN VAN FOTO'S EN DIA'S

REGELEN VAN RECHTEN

LAUWERS-DERVEAUX
BRUSSELSESTEENWEG 87
B-3080 TERVUREN

Tel. 32 02 / 767 51 55 - Fax 32 02 / 305 04 03
e-mail derveaux.e@pandora.be

TOURING CLUB REIZEN

Onze begeleidende culturele reizen
zijn het neusje van de zalm.

Vraag onze brochure
De Vijf Continenten.

Touring Club Reizen

Quellinstraat 9
2018 Antwerpen

Stationsplein 5
8500 Kortrijk

tel. 03/231.87.18
fax 03/233.02.35

056/21.79.42
056/21.86.39

HOCHSAUERLAND - SCHMALLEMBERG

Schmallenberg is gelegen aan de zonzijde van het 'Roothaar'-gebergte in het Hochsauerland. Tevens ligt het vlak bij de hoogste berg van het Sauerland: de 'Kahlen Asten' (841 m).

Het Sauerland is vooral bekend om zijn loof- en dennenwoud. Uitgestippelde wandelwegen, natuurleerpaden, trimpaden en fietsroutes maken het voor elke toerist hier interessant.

BERGHOTEL, HOHER KNOCHEN****

Romantisch en zeer rustig gelegen hotel, op ongeveer 1,5 km van het dorpscentrum.

Infrastructuur

- Centrale receptie • Lift • Gezellige taverne met open haard • Hotelbar • Fijnproeversrestaurant • Zonneterras met tuinrestaurant • Grillhut • Parking • Overdekte garage • Zonneligweide

Gratis sport- en ontspanningsmogelijkheden

- Uitgestippelde wandelwegen direkt vanaf het hotel
- Overdekt zwembad • Kinderzwembadje • Turks stoombad • Sauna • Whirlpool • Tafeltennis • Openlucht schaakspel • Kinderspeeltuin • *Kneipp-tret'-bekken • Klein voetbalveld

Sport- en ontspanningsmogelijkheden tegen kleine vergoeding

- Solarium • Massage • Biljart • Speelautomaten • Openlucht tennisveld

Sport- en ontspanningsmogelijkheden in de omgeving

- Paardrijden • Vissen • Golf: 9 holes in Schmallenberg en in Winterberg • Minigolf • Watersport op de Biggesee • Stoombootvaart op de Biggesee

Interessante excursiemogelijkheden

- De 'Karl May'-feesten te Elste (van midden mei tot eind september) • Schloss Berkeburg • Fort fun en Panorama -pretparken • Burg Waldeck am Edersee • Sprookjes- en dierenpark te Willingen

Voor meer inlichtingen

contacteer ASM-Duitsland-info op het nummer: 089/41.61.55 of per fax 089/41.59.29
Reservaties zijn mogelijk bij alle erkende reisbureaus

Nederland

Amsterdam

JOODS HISTORISCH MUSEUM

Jonas Daniel Meijerplein 2-4, 1001 RE Amsterdam, 00 31 20 625.42.29

- 10-09-99 t.e.m. 01-12-99: Liefdewerk oud papier. De collectie Van Velzen
- 10-09-99 t.e.m. 05-12-99: In het licht van de kleur. Hoogtepunten uit het werk van Martin Monnickendam

VLAAMS CULTUREEL CENTRUM DE BRAKKE GROND

Nes 45, 1012 ND Amsterdam, 00 31 20 622.90.14

- 10-12-99 t.e.m. 13-02-2000: Het merg van de kleur

Arnhem

MUSEUM VOOR MODERNE KUNST

Utrechtseweg 87, 6812 AR Arnhem, 0031(0)261351.24.31

- 13-11-99 t.e.m. 07-02-2000: Magie en zakelijkheid. Realistische schilderkunst in Nederland 1925-1945

Leiden

NATURALIS

Darwinweg, Leiden

- 19-10-99 t.e.m. 12-03-2000: Museum Dedjima-de Leidse collecties uit Japan

NATURALIS LEIDEN
MUSEUM DEDJIMA-DE LEIDSE
COLLECTIES UIT JAPAN

Rotterdam

KUNSTHAL ROTTERDAM

Westzeedijk 341, 3015 AA Rotterdam, 00 31 10 44.00.301

- 04-09-99 t.e.m. 09-01-2000: Isaac Israels (1865-1934). Hollands impressionist
- 11-09-99 t.e.m. 05-12-99: Erotische kunst uit China. Van Ming tot Shanghai Belle Epoque
- 24-09-99 t.e.m. 12-12-99: Zeppelin. Luchtbel of luchtballon
- 02-10-99 t.e.m. 09-01-2000: Van mug tot olifant. De dierenwereld van Ingrid en Dieter Schubert
- 16-10-99 t.e.m. 09-01-2000: Karin en Ernst Leyden. Een reizend kunstenaarspaar

Tilburg

NEDERLANDS TEXTIELMUSEUM

Goirkestraat 96, 5046 GN Tilburg, 00 31 11 31542.22.41

- 18-06-99 t.e.m. 23-01-2000: Industriële ontwerpen van Marinas exceptional textiles
- 18-09-99 t.e.m. 09-01-2000: Amsterdams School Textiel 1915-1930
- 22-01-2000 t.e.m. 09-04-2000: Flexible 3. Close to the Body

Fotografiecircuit

Aalbeke

O.C. Aalbeke

- Krugerstraat 9, 8511 Aalbeke, 056/40.18.92
- 06-11-99 t.e.m. 09-12-99: Hilde Braet
- 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000: Bert Bracke
- 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000: Wim Callens

Antwerpen

C.C. Luchtbal

- Columbiestraat 110, 2030 Antwerpen, 03/543.90.30
- 05-11-99 t.e.m. 07-12-99: Ann Versaen
- 10-12-99 t.e.m. 04-01-2000: Michel Samyn
- 07-01-2000 t.e.m. 08-02-2000: Theo Beck

Elicker-Ik Centrum

Brueghelstraat 33, 2000 Antwerpen

- 06-12-99 t.e.m. 23-12-99: Herwig Candries
- 03-01-2000 t.e.m. 03-02-2000: Guido Van Onderbergen

Bornem

C.C. Ter Dift

St-Amanssesteenweg 41-43, 2880

- Bornem, 03/889.75.63
- 03-11-99 t.e.m. 06-12-99: Theo Beck
- 08-12-99 t.e.m. 03-01-2000: Jan Verhaege
- 05-01-2000 t.e.m. 07-02-2000: Móa

Heist-op-den-Berg

C.C. Zwaneberg

Bergstraat, 2220 Heist-op-den-Berg, 015/25.07.70

- 05-11-99 t.e.m. 07-12-99: Stefaan Cordier
- 10-12-99 t.e.m. 04-01-2000: Ann Versaen
- 07-01-2000 t.e.m. 08-02-2000: Michel Samyn

Heusden-Zolder

C.C. Heusden-Zolder

Dekenstraat 40, 3550 Heusden-Zolder, 011/53.33.35

- 05-11-99 t.e.m. 08-12-99: Robert Kokken
- 10-12-99 t.e.m. 05-01-2000: Stefaan Cordier
- 07-01-2000 t.e.m. 09-02-2000: Ann Versaen

Hoeselt

C.C. Hoeselt
 Europaalaan 2, Hoeselt
 • 05-11-99 t.e.m. 08-12-99: Gert Cools
 • 10-12-99 t.e.m. 05-01-2000:
 Robert Kokken
 • 07-01-2000 t.e.m. 09-02-2000:
 Stefaan Cordier

Knokke

C.C. Knokke-Heist
 Meerlaan 32, 8300 Knokke,
 050/63.04.30
 • 06-11-99 t.e.m. 09-12-99:
 Guy Van De Poel
 • 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000:
 Raymond Clement
 • 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000:
 GertCools

Kortrijk

C.C. Kortrijk Oude Dekenij
 Sint-Maartenskerkhof 8, 8500 Kortrijk
 • 06-11-99 t.e.m. 09-12-99: Bert Bracke
 • 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000:
 Wim Callens
 • 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000:
 Guy Van De Poel

Lokeren

C.C. Lokeren
 Torenstraat 1, 9160 Lokeren,
 09/340.50.50
 • 06-11-99 t.e.m. 09-12-99: Karl Deckers
 • 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000:
 Michel Stevens
 • 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000:
 William Van Kemseke

Marke

O.C. Marke
 Hellestraat 6, 8510 Marke, 056/22.69.42
 • 06-11-99 t.e.m. 09-12-99:
 Anja Van Eetvelt
 • 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000:
 Hilde Braet
 • 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000:
 Bert Bracke

Menen

O.C. 't Ghelandt
 Waalvest, 8930 Menen, 058/51.58.91
 • 06-11-99 t.e.m. 09-12-99:
 William Van Kemseke
 • 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000:
 Anja Van Eetvelt
 • 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000:
 Hilde Braet

Sint-Truiden

C.C. 'de bogaard'
 Capucienessenstraat 8,
 3800 Sint-Truiden, 011/69.39.90
 • 05-11-99 t.e.m. 08-12-99:
 Raymond Clement

VEILINGHUIS

LOECKX

INGELANDGAT 4 • GENT • 09/223.37.93

HUIS VAN GOETHEM

**BELANGRIJKE KUNST-
ANTIEK-
EN INBOEDELVEILINGEN**

VOLGENDE VEILING
14 DECEMBER
 Kijkdagen:
10, 11 en 12 december

Voor de veiling van januari 2000
 kunt u contact opnemen met het veilinghuis
 Tel. 09/223 37 93
 (ma. tot vr. 9 -12 u en 14 -17 u)

EXPERTISES - TAXATIES - INVENTARISSEN
 Directie Peter Loeckx - Cécile LA PIPE

**Rechtstreeks uit privé collectie
te koop of te huur**

16e-18e eeuw

- Brussel-Antwerpen-Brabant
Kaarten en Stadszichten
o.m. Probst, Bleau, Collaert
Hoefnagel, Burgmuller
- Grafiek,
o.m. Callot, Hollar, Aeg.Sadeler, Cock
- Schilderijen,
o.m. S. Vranckx, Bles, e.a.

Fax 02/270.85.50
Tel. na 17u: 02/269.34.76

Hungaria regia (1000 - 1800)
Schittering en strijd.

Dit indrukwekkend naslagwerk behandelt de sleutelmomenten van de Hongaarse geschiedenis, schetst het land als overgangsgebied tussen Europese culturen en verklaart de band met onze gewesten.

250 p., 2000 BEF excl. BTW

Tentoonstelling: Paleis voor Schone Kunsten, Brussel, 8 okt. 1999 - 9 jan. 2000

Hongaarse wapenpraal

Een schitterend overzicht van Hongaarse wapens van de middeleeuwen tot de 19de eeuw.

125 p., 1500 BEF excl. BTW

Tentoonstelling: KBC Gallerij, Grote Markt Brussel, 9 okt. - 12 dec. 1999

**De Schatkamer:
Meesterwerken van
de Romaanse en
Maaslandse Kunst.**

Een unieke verzameling Romaanse en Maaslandse Kunst samengebracht in een rijk geïllustreerd boek en aangevuld met korte beschrijvingen van alle werken.

184 p., 2000 BEF excl. BTW

BREPOLS PUBLISHERS
 B-2300 Turnhout - Tel. (014) 40 27 00

Tentoonstellingsagenda

- 10-12-99 t.e.m. 05-01-2000: Gert Cools
- 07-01-2000 t.e.m. 09-02-2000: Robert Kokken

Strombeek-Bever

C.C. Strombeek-Bever

Gemeenteplein, 1853 Strombeek-Bever, 021263.03.43

- 03-11-99 t.e.m. 06-12-99: M. Samyn
- 08-12-99 t.e.m. 03-01-2000: Theo Beck
- 05-01-2000 t.e.m. 07-02-2000: Jan Verhaeghe

Tielt

C.C. Gildhof

Sint-Michielstraat 9, 8700 Tielt, 051140.29.35

- 06-11-99 t.e.m. 09-12-99: Wim Callens
- 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000: Guy Van De Poel
- 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000: Raymond Clement

Turnhout

C.C. de Warande

Warandestraat 42, 2300 Turnhout, 014141.94.94

- 03-11-99 t.e.m. 06-12-99: Jan Verhaeghe
- 08-12-99 t.e.m. 03-01-2000: M6a
- 05-01-2000 t.e.m. 07-02-2000: Herwig Candries

Wevelgem

Openbare Bibliotheek/Gemeentelijk Cultureel Centrum

Vanackerstraat 16, 8560 Wevelgem, 056143.34.95

- 06-11-99 t.e.m. 09-12-99: Michel Stevens
- 11-12-99 t.e.m. 06-01-2000: William Van Kemseke
- 08-01-2000 t.e.m. 10-02-2000: Anja Van Eetvelt

Wedstrijden

Brugge

Provinciale Prijs voor Kunstambachten en Industriële Vormgeving van West-Vlaanderen

Koning Leopold III-laan 42, 8200 Brugge, 050140.35.49

De jaarlijks Provinciale Prijs voor Kunstambachten en Industriële Vormgeving is in 1999 voorbehouden aan 'toeristisch souvenir'. Onder toeristisch souvenir wordt verstaan: een voorwerp dat, al dan niet verpakt, door vorm, kleur en inhoud op beknopte wijze een toeristisch gebied/streek illustreert.

Voor deze wedstrijd komen West-Vlaanderen in zijn geheel of de volgende West-Vlaamse toeristische gebieden in aanmerking: de Kust, de westhoek, het Brugse Ommeland, de Leiestreek of de West-Vlaamse Scheldestreek.

Voor het verlenen van prijzen en premies wordt door de Provincie in totaal 250.000 BEF ter beschikking gesteld. De Prijs zelf bedraagt 100.000 BEF.

Iedere deelnemer mag zoveel toeristische souvenirs indienen als hij/zij zelf wil. Zowel prototypes als afgewerkte producten komen in aanmerking.

De inzending(en) dienen binnengebracht op 10 of 11 december 1999 in Westtoerisme, Kasteel Tillegem, 8200 Sint-Michiels. Inschrijven dient te gebeuren voor 3 december 1999.

Mechelen

Wedstrijd Vormgeving

Minderbroedersgang 5, 2800 Mechelen, 015129.40.00

Het stadsbestuur van Mechelen schrijft tweejaarlijks een prijs voor vormgeving uit ten bedrage van 200.000 BEF met als doel het bevorderen van de creatie.

De prijs staat open voor artisanale, grafische en industriële vormgevers, bedrijven, kunstenaars, architecten, binnenhuisarchitecten en ontwerpers uit binnen- en buitenland. De deelnemers hebben de keuze het thema uit alle invalshoeken te benaderen. De geselecteerde deelnemers krijgen de kans hun werk te tonen in 'De Garage', de nieuwe ruimte voor actuele kunst in het centrum van Mechelen. Een dossier ter presentatie van het onderwerp bevat maximum drie foto's, dia's, schetsen of een prototype van maximum drie recente uitvoeringen of projecten en een schriftelijke toelichting en c.v. Alle informatie en wedstrijdformulier kan u krijgen bij het cultureel centrum.

Oud-Heverlee

Kunst ophet Water.

M. Noëstraat 15, 3050 Oud-Heverlee, 016140.06.00

De ereprijs bedraagt 150.000 BEF. Er is eveneens een eervolle vermelding ter waarde van 25.000 BEF. De prijzen worden toegekend door een autonome jury, die is samengesteld uit bekende kunstenaars en kunstcritici.

De deadline voor inschrijving is 1 februari 2000. Voor alle informatie kan u terecht op bovenstaand telefoonnummer.

Excursies

Dilbeek

Culturama vzw

Baron de Vironlaan 140, 1700 Dilbeek, 021569.27.74

- 24-10-99 t.e.m. 22-01-2000: Bezoek aan de James Ensor-tentoonstelling. Met inleidende dia-voordracht

TIC

TIJDSCHRIFT VOOR INDUSTRIËLE CULTUUR

- HET ENIGE ALGEMENE TIJDSCHRIFT OVER INDUSTRIËEL ERFGOED IN VLAANDEREN ... EN ELDERS
- RIJK GEÏLLUSTREERD
- VERSCHIJNT 4X PER JAAR

JAARABONNEMENTVOOR 4 NUMMERS
500 FR + 100 FR PORTKOSTEN

STORTEN OP REKENING NUMMER 001-0951892-10
ASLK MET VERMELDING : VIAT vzw 9000 GENT

EEN UITGAVE VAN VZW VIAT OUDVEST 18 9000 GENT TEL 09/223 59 69 FAX 09/233 07 39

Ensor

MUSÉE
D'ART
ANCIEN
BRUXELLES

24 • 09

1999

13 • 02

2000

MUSEUM
VOOR
OUDE
KUNST
BRUSSEL

Koninklijke Musea voor de Schone Kunsten van België
Musées royaux des Beaux-Arts de Belgique

Ensor met maskers, 1899 - Menard Art Museum, Aichi, Japan.

© Sabam, Belgium, 1999

INFO 24/24
02-508.33.33

Met de
steun van

Deze ondernemingen
zijn onderdeel
van de Fortis groep

FORTIS

Solid partners, flexible solutions